

TALOUS-ARVIO 2027

JA TALOUSSUUNNITELMA 2028-2030

Kunnanjohtajan talousarvioesitys

Hankasalmen kunta

Sisällys

1. Hankasalmen kunnan talousarvio 2027 tiivistettynä ... 3
2. Talousarvion yleisperustelut ... 4
2.1 Talous- ja strategiaprosessi ... 4
2.2 Hankasalmen kunnan strategia 2026–2030 ... 5
2.3 Hankasalmen kunnan taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden näkymä ... 8
2.4 Taloussuunnitelman laadinnan perusteet ... 12
2.5 Toimintaympäristö ... 13
2.6 Kunnan henkilöstö ... 18
2.7 Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit ... 19
2.8 Kuntakonsernin toiminta ja talous ... 21
2.9 Alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet ... 23
2.10 Talousarvion rakenne, sitovuus, seuranta ja tilivelvolliset ... 24
2.11 Taloussuunnitelman tavoiteasetanta ... 25
2.12 Taloussuunnitelman yhteenveto ... 26
2.13 Käyttötalous, rahoitus ja investoinnit yhteenveto ... 28
3. Käyttötalousosa ja toiminta ... 29
3.1 Keskusvaalilautakunta ... 30
3.2 Tarkastuslautakunta ... 31
3.3 Kunnanhallitus ... 32
3.4 Sivistyslautakunta ... 42
3.5 Ympäristölautakunta ... 68
4. Tuloslaskelmaosa ... 87
4.1 Tuloslaskelma ... 87
4.2 Verotulot ... 89
4.3 Veroprosentit ... 89
4.4 Valtionosuudet ... 89
5. Investointisuunnitelma 2027–2030 ... 90
6. Rahoitusosa ... 94
7. Talousarvion 2027 liitteet ... 95
7.1 Henkilöstösuunnitelma 2027 ... 95
7.2 Kunnan tuki yritystoiminnalle 2027 ... 98
7.3 Avustukset talousarviossa 2027 ... 99
7.4 Kuljetuskustannukset 2027 ... 100

1. Hankasalmen kunnan talousarvio 2027 tiivistettynä

TALOUS
Vuosikate talousarviovuonna 2027 on noin 636 000 euroa ja tilikauden tulos noin 954 000 euroa alijäämäinen. Vuoden 2026 alkuperäinen talousarvio laadittiin noin 420 000 euroa alijäämäiseksi. Tilinpäätösennuste 2026 päätyy selkeään alijäämäiseen tulokseen, jota heikentää vielä kevyen liikenteen väylän kertaluonteinen loppupoisto, kun väylän vuokrasopimus elinvoimakeskuksen kanssa päättyy vuoden 2026 loppuun. Alkuperäinen talousarvio vuodelle 2025 oli 420 000 euroa alijäämäinen, mutta alijäämä muodostuu poistojen myötä siis selkeästi suuremmaksi.

Kevään 2027 kuluessa laaditaan talouden tasapainotussuunnitelma, jonka tavoitteiden mukaisesti on laadittu talousarvio ja taloussuunnitelmavuodet. Tässä vaiheessa tasapainotusohjelmalle asetettavat tavoitteet on viety toimintakatteeseen, mutta tasapainotustoimet voivat osin koskea myös esimerkiksi verotusta, jolloin toimintakatteesta haettavat säästöt pienenevät ja rahoitustuotot verotulojen osalta kasvavat. Talouden tasapainottamisohjelman laatiminen on esitelty tarkemmin kohdassa alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet. Koska talouden tasapainotussuunnitelma laaditaan kevään 2027 aikana, mutta sen vaikutukset on pitänyt arvioida jo talousarviovaiheessa, on tasapainotussuunnitelman vaikutukset viety teknisesti toimintakuluissa henkilöstökuluihin, palveluiden ostoihin sekä pieni osuus muihin kuluihin.

TOIMINTATUOTOT JA -KULUT
Toimintatuottojen kokonaismäärä on noin 5,4 miljoonaa euroa. Niiden määrä vähenee 162 000 eurolla edelliseen talousarviovuoteen verrattuna. Toimintakulujen kokonaismäärä on 19,3 miljoonaa euroa ja niiden määrä kasvaa vuoden 2026 muutettuun talousarvioon verrattuna noin 514 000 euroa.

VEROTULOT
Verotuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2027 noin 10,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 arvioituun toteumaan nähden verotuloja kertyy noin 60 000 euroa enemmän. Arvio verotuloista on laadittu kuntaliiton syyskuussa 2026 päivitetyn veroennustekehikon mukaan.

VALTIONOSUUDET
Valtionosuudet ovat vuonna 2026 noin 3,7 miljoonaa euroa. Valtionosuuksia kertyy noin 92 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2026. Talousarvioon valtionosuudet on arvioitu lokakuun lopussa käytettävien tietojen mukaan.

INVESTOINNIT
Investoinnit ovat yhteensä noin 790 000 euroa. Investointihankkeista suurimmat ovat monitoimitalon kuntosalin laajentaminen sekä uusi vedenottamo. Muut hankkeet liittyvät pääasiassa tie- ja vesilaitosinfran toiminnallisuuteen ja turvallisuuteen sekä kalustohankintoihin.

LAINAKANTA
Vuoden 2026 lopussa kunnan lainakanta on 2,6 miljoonaa euroa ja se koostuu pelkästään pitkäaikaisesta lainasta. Talousarviovuonna lainakanta pienenee 588 000 euroa. Vieraan pääoman kokonaismäärässä tulee ottaa huomioon koulukeskuksen leasingrahoitus, jonka pääoma on 12,7 miljoonaa euroa vuoden 2026 lopussa ja talousarviovuoden lopussa 12,3 miljoonaa euroa.

VEROPROSENTIT
Talousarvion laadinnan lähtökohtina on ollut se, ettei verotuksen tasoon tehdä muutoksia. Tuloveroprosentti säilyy siten vuoden 2025 tasossa ollen 9,4 %. Myös muut veroprosentit säilyivät ennallaan.

2. Talousarvion yleisperustelut

2.1 Talous- ja strategiaprosessi

Kuntalain 110 §:ssä todetaan:

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajan-jaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Hankasalmen kunnan talousarvio on laadittu vuosille 2027–2030 siten, että lähivuodet ovat selkeästi alijäämäisiä mutta talouden tasapainottamisohjelman myötä käyttötalous tasapainottuu suunnitelmakauden loppuun mennessä. Hyväksyessään vuoden 2027 talousarvion valtuusto päättää samanaikaisesti, että kevään 2027 kuluessa laaditaan käyttötalouden tasapainotussuunnitelma, joka tuodaan hyväksyttäväksi kesäkuussa 2027 tilinpäätösvaltuustoon. Kunnan toimintaedellytyksiin liittyy edelleen huomattavia epävarmuustekijöitä kuten työttömyyden aiheuttamat sakkomaksut, valtionosuusuudistuksen epävarma tilanne, valtion velkajarrutoimet sekä sotekiinteistöt. Talousarvio on laadittu marraskuussa 2026 käytettävissä olleiden tietojen kautta.

2.2 Hankasalmen kunnan strategia 2026–2030

Hyvän arjen Hankasalmi

On turvallinen ja lämmin yhteisö, joka tarjoaa mahdollisuuden kasvaa, oppia ja ikääntyä arvokkaasti. Työn tekeminen ja yrittäminen on meillä innostavaa ja palkitsevaa.

Kaikenikäisille avautuu monipuolisia harrastusmahdollisuuksia: kulttuurista voi nauttia, liikuntaan syttyä ja yllättäviin tapahtumiin törmätä. Puhdas luonto antaa voimaa ja hyvinvointia niin paikallisille kuin meillä vierailevillekin.

Olemme ylpeästi lande – elävä ja aito maatalouspitäjä, joka kuuluu vahvasti Jyväskylän kaupunkiseutuun.

Arvomme

Elävä ja elinvoimainen

Kunnassa on lumovoimaa niin tapahtumien kuin puhtaan luonnon kautta – sillä turvaamme hyvät palvelut ja monipuolisen yritys- ja yhdistystoiminnan.

Lempeä ja turvallinen

Yhteisöllisyys ja kaikkien osallisuus luovat tukevaa ilmapiiriä ja luottamusta, joka kantaa kuntalaisia erilaisissa elämän vaiheissa ja tilanteissa.

Rohkea ja positiivinen

Uskallamme kokeilla uutta ja uudistua, viestimme avoimesti ja tartumme haasteisiin optimistisina huumoria unohtamatta.

Elinvoimallaan kutsuva

Hankasalmi mahdollistaa monipuolisen harrastamisen. Kunnan liikkumisohjelma ja kulttuuriohjelma ohjaavat kunnan toimintaa. Yhdessä yhdistystemme ja yritystemme kanssa luomme kuntaan monipuolisen toiminnan ja tapahtumatarjonnan läpi vuoden. Yhteistyömme on kohtaamisiin ja avoimuuteen perustuvaa. Matkailuyrityksemme ja luontomme luovat ainutlaatuisia kokemuksia vierailijoille ja hyvinvointia kuntalaisille.

Henkilöstön hyvinvointi ja hyvä johtaminen kunnassa antavat kivijalan kunnan kehittämiseen. Viestintämme on iloista ja elävää. Yhdessä synnytämme ilmapiirin, joka luo kuntaan lumovoimaa, mikä synnyttää muuttovoittoa ja kasvattaa elinvoimaamme.

Onnellinen opintie

Leikkiin ja luontoon kannustava lasten varhaiskasvatus on saatavilla kunnan kaikissa taajamissa. Esi- ja perusopetus järjestetään toiminnallisesti laadukkaasti ja yhteisöllisesti, mitä vahvistaa oma lukiomme suunnistuslukiolaisineen.

Perhekeskus ja kunnan kehittyvä yhteistyö hyvinvointialueen kanssa tukee lapsiperheitä heidän arjessaan. Kansalaisopistomme on yksi Suomen parhaista ja takaa aktiivista kansalaisuutta, hyvinvointia sekä monipuolista kehittymistä tukevaa koulutusta elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta.

Lapsia ja nuoria kuullaan ja osallistetaan niin kouluissa kuin kunnan muussakin arjessa. Nuorilla on mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen ja turvalliseen vapaa-aikaan, jota kehitetään nuorisotyön ja nuorisovaltuuston kautta sekä yhteistyöllä muiden toimijoiden kanssa.

Turvallinen ja toimiva

Asuinympäristön viihtyisyys luo elinvoimaisen kunnan – samoin puhtaat vesistöt ja luonnon monimuotoisuus. Ne eivät toteudu ilman toimivaa infrastruktuuria, joten vesihuollon toimintavarmuuteen kiinnitetään erityishuomio. Tiestön korjaustoimia jatketaan. Taajamien viihtyisyyteen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Linkki-liikenne, VR:n junavuorot ja kyläkyydit luovat kuntamme joukkoliikenteen. Kaavoituksella kehitämme kuntaa ja vihreän siirtymän investointien kohdalla huomioidaan kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden elämänlaatu. Hiilineutraalisuuteen tähtäämme vuonna 2035. Kuntaa kohtaaviin kriisitilanteisiin varaudumme yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Ylpeästi olemme maaseutua – jatkossakin kaikissa kylissämme loistaa valo ikkunoissa.

Talouden tekijä

Älykkään sopeutumisen teoria ohjaa talouden ja toiminnan ratkaisujamme. Sote-kiinteistöjen hallintaa hoidetaan hyvinvointialueen kanssa järkevässä yhteistyössä. Yhtiöiden ja kunnan omien kiinteistöjen kohdalla toteutetaan ylläpitävä kunnossapito ja suunnitelmallinen peruskorjaus. Sähköyhtiöiden omistajuus ei ole kunnalle strategista omistajuutta – jäljellä oleva metsäomaisuus on. Kunnan omaisuudenhoidossa tähdätään maltilliseen tuotto-odotukseen. Elinkeinotoimessa olemassa olevat yritykset ja uusien yrittäjien neuvonta ovat keskeisintä. Yhdessä Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen kanssa hoidetaan työllisyyttä ja kotouttamista. Valtionosuusuudistuksen edistämisen kohdalla emme luovuta.

2.3 Hankasalmen kunnan taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden näkymä

Hankasalmen kunnan 1990-luvulle saakka vahvana säilynyt taloudellinen tilanne heikkeni ajanjaksolla 1996–2000. 2000-luvun alussa toteutettiin muun muassa kunnan vuokratalojen yhtiöittäminen ja valtion sekä kuntien välistä tulonjakoa tarkistettiin, mikä johti etenkin vuonna 2003 mutta myös vuonna 2004 ylijäämäisiin tilinpäätöksiin.

Tuon jälkeen kunnan taloudellinen tilanne heikkeni uudelleen. Vuosina 2005–2007 tehtiin alijäämäiset tilinpäätökset. Vuosien 2008–2010 tilinpäätökset olivat kuitenkin selkeästi ylijäämäisiä, kunnan talouden tasapainottamistoimenpiteet onnistuivat ja taseeseen syntynyt alijäämä saatiin katetuksi. Vuonna 2011 menojen kasvu – erityisesti erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun menojen kohdalla – johti kuitenkin taas selkeästi yli miljoonan euron alijäämäiseen tilin päätöstoteumaan.

Kyseiset seikat olivat keskeisimpiä syitä Hankasalmen kuntatalouden vaikeuksiin seuraavina vuosinakin - erityisesti siksi, koska Hankasalmella ei ollut taseessa kertynyttä ylijäämää puskuriksi 2010-luvun kuntatalouden haasteisiin. Vuoden 2012 leikkaukset peruspalvelujen valtionosuuksista ja kiinteistöveron poisto verotulotasausjärjestelmästä lohkaisivat Hankasalmen kunnan tulorahoituksesta yli 800 000 euroa. Ja kun samalla edellä mainittu lastensuojelun menojen kasvu vuoden 2011 kuluessa heijastui käyttötalouden menoihin myös vuonna 2012, niin hallinnon rakenteita ja palvelujen tuottamistapoja oli tarkasteltava vuoden 2012 talousarvioon. Lisäksi korotettiin verotuksen tasoa, jotta keskeiset palvelut kunnassa kyettäisiin turvaamaan.

Talouden haasteet johtivat kuitenkin siihen, että tilinpäätös 2012 painui jo hivenen alijäämäiseksi ja vuonna 2013 alijäämä oli jo lähes 1,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2014 alijäämää kertyi lisää taas yli miljoona euroa. Poikkeuksellisen isojen lastensuojelu- ja erikoissairaanhoidon kulujen ohella selittävä tekijä alijäämäisille vuosille oli myös se, että käytännössä peruspalvelujen valtionosuuksien leikkaaminen jatkui vuodesta 2012 saakka. Talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimet aloitettiin noina vuosina – ja ilman muutoksia alijäämät olisivat olleet vielä huomattavasti suurempia. Vuoden 2015 tulos toteutuikin jo 0,5 miljoonaa euroa ylijäämäisenä - tulosta tosin paransi kertaluonteinen testamenttivarojen tuloutus. Vuonna 2016 saavutettiin merkittävästi ylijäämäinen tilinpäätös, eli 1,55 miljoonaa euroa ja myös vuoden 2017 tulos oli ylijäämäinen.

Käyttötalouden tasapainotus eteni hyvin ja vuoden 2018 tilinpäätöksessä taseessa ollut kattamaton alijäämä oli tarkoitus kattaa kokonaan pois sähköomaisuuden myyntivoitolla (noin 1,4 miljoonaa euroa). Perusturvan menojen toteutuminen arvioitua suurempana johti kuitenkin vuonna 2018 lopulta alijäämäiseen tilinpäätökseen (-486 000 euroa) ja vuoden 2019 tilinpäätös oli ennen kaikkea vanhus- ja terveyspalvelumenojen vuoksi alijäämäinen taas noin 1,5 miljoonaa euroa.

Tämän johdosta vuonna 2019 käynnistettiin talouden tasapainotuksen valmistelu samanaikaisesti, kun kunnan tulevaisuutta luotiin muun muassa uuden koulukeskus-päiväkodin rakentamisen käynnistämisellä ja Attendon kanssa yhteistyössä rakentuvien terveyskeskuksen ja palvelutalon kautta. Erittäin merkittävää talouden kannalta oli, että Attendo osti rakennusten tasearvoa korkeammalla hinnalla vanhat purettavat terveyskeskus- ja palvelutalorakennukset kunnalta. Käyttötalouden tasapainottamilla turvattiin sitä, että hyvät peruspalvelut kyetään jatkossakin kunnassa tarjoamaan. Lähtökohta oli ja on, että Hankasalmi on houkutteleva asuin- ja yrityspaikkakuntana nyt ja tulevaisuudessa.

Vuodenvaihteessa 2019–2020 käytiin koko kunnan henkilöstöä koskeneet YT-neuvottelut, joiden kautta muutoksia palvelurakenteisiin tehden saavutettiin noin miljoonan euron vuosikohtainen säästö. Neuvottelut olivat osa kunnalle niiden yhteydessä laadittua käyttötalouden tasapainotusohjelmaa. Talousarvio vuodelle 2020 laadittiin 100 000 euroa ylijäämäiseksi. Loppuvuodesta 2020 jouduttiin kuitenkin kasvattamaan poistojen määrää 979 000 eurolla, koska kirkonkylän vanhan koulun alaskirjaus aikaistui jo vuodelle 2020. Selkeä ja perusteltu talouden tasapainotusohjelma johti kuitenkin siihen, että kunta sai 670 000 euron harkinnanvaraisen

valtionosuuden. Koronavaikutusten vuoksi puolestaan kunnalle kohdentui noin 1,2 miljoonan lisävaltionosuustuotot valtion lisätalousarvioissa. Rahoitustuottojen kasvuun kun yhdistyi tasapainotustoimien onnistuminen, niin vuodelta 2020 syntyi 2,1 miljoonaa euroa ylijäämäinen tulos, jolla katettiin kokonaan taseeseen kertynyt alijäämä.

Vuodelle 2021 talousarvio voitiin laatia ylijäämäiseksi. Vuonna 2023 toteutumassa ollut hyvinvointialueuudistus edellytti sairaanhoitopiirin taseeseen kertyneen alijäämän kattamista vuoden 2022 kuluessa. Huolimatta pakollisen varauksen 500 000 euron tulosta heikentävästä vaikutuksesta, verotulojen arvioitua parempi toteutuminen johti 1,1 miljoonan euron ylijäämään.

Korona-pandemia vaikutti monin tavoin vuosina 2021–2022 toimintaan, mutta sen vaikutukset kyettiin hyvin huomioimaan palvelutarpeissa ja taloudessa. Ukrainan sodan suorat ja välilliset vaikutuksetkaan eivät vuonna 2022 tai 2023 vielä niin merkittävästi kunnan talouteen vaikuttaneet, kuin pahimmillaan olisi voinut arvella.

Vuonna 2022 jouduttiin kuitenkin kattamaan sairaanhoitopiirin uutta alijäämää ja perusturvassa vanhuspalveluihin talousarvioon varatut määrärahat ylittyivät. Edellä mainitun vuoksi Hankasalmi on nykyisellä valtionosuusjärjestelmällä sen ns. sote-erien kohdalla suuri häviäjä, mikä heikentää kunnan rahoituspohjaa. Vuonna 2022 verotulojen hyvä kehitys kuitenkin jatkui ja se mahdollisti sairaanhoitopiirin hallitsemattomasta kulukehityksestä huolimatta myös vuodelta 2022 niukan ylijäämäisen tuloksen.

Vuoden 2023 tilikauden tulos oli 1,4 miljoonaa euroa ylijäämäinen ja vuoden 2024 tulos 513 000 euroa, vaikka kyseiseltä vuodelta talousarviovaiheessa odotettiin alijäämäistä tulosta. Ja vielä vuonna 2025 tilikauden tulos kääntyi alunperin alijäämäisestä talousarviosta 456 000 euroa ylijäämäiseksi.

Ylijäämäisistä tuloksista johtuen käyttötalouden tasapainotussuunnitelman laatimista on lykätty, vaikka sen tarve on tunnistettu. Sen laadintaan ei ryhdytty alkuperäisen suunnitelman mukaan vuoden 2024 aikana, vaan luominen tehdään nyt keväällä 2027. Kunnassa haluttiin odottaa toteutuuko mahdollinen valtionosuusuudistus ja miten se muuttaisi kunnan rahoituspohjaa. Samoin hyvinvointialueen palveluverkkomuutokset sekä sote-kiinteistöjen vuokraneuvottelujen tulokset ovat nyt osin ohjaamassa tasapainotusohjelman laatimista.

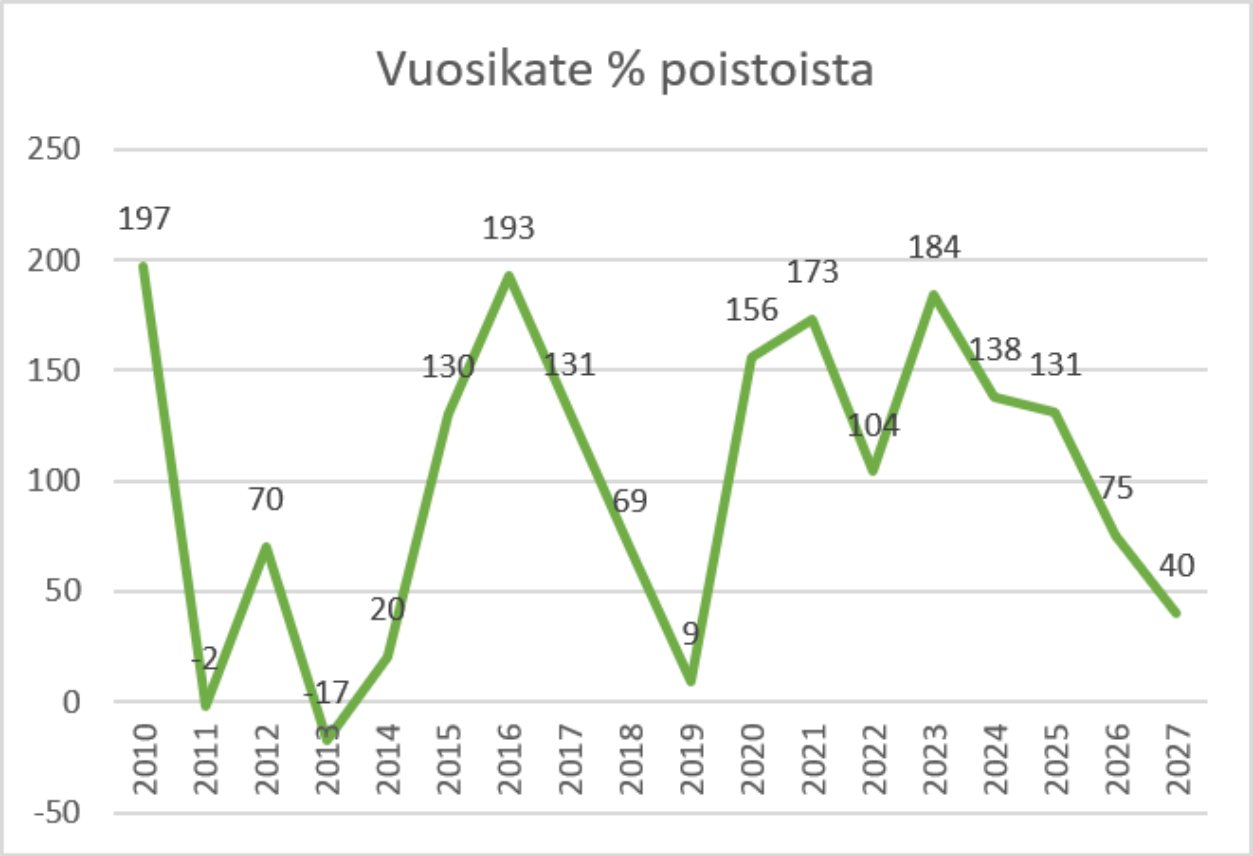
Talouden sopeuttaminen edellyttää noin 900 000 - 1 000 000 euron sopeutustoimia, jotka kohdentunevat sekä käyttötalouden säästöihin että rahoituspohjan kasvattamiseen. Orastava talouskasvu kasvattanee kyllä kunnan verotuloja ja työttömyyden arvioitu pieneneminen keventänee kunnalle työttömyydestä aiheutuvia työttömyysturvan sakkomaksuja, mutta noiden seikkojen kautta on arvioitu katettavan lähinnä valtion velkajarrutoimista kuntiin kohdentuvat toimenpiteet.

Kevään kuluessa 2027 on tarkoitus laatia tasapainotusohjelma, jonka vaikutus jo vuonna 2027 olisi kunnan tulosta noin 200 000 euroa parantava, vuonna 2028 ohjelman vaikutuksen tulisi olla noin 600 000 euroa ja lopulta 2029 sen vaikutus olisi kasvanut 900 000 euroon. Vuoden 2025 lopussa kunnan taseessa oleva noin 3,4 miljoonan euron kumulatiivinen ylijäämä mahdollistaa talouden tasapainottamisen maltilla ja harkitusti seuraavalle kolmelle vuodelle jaksotettuna.

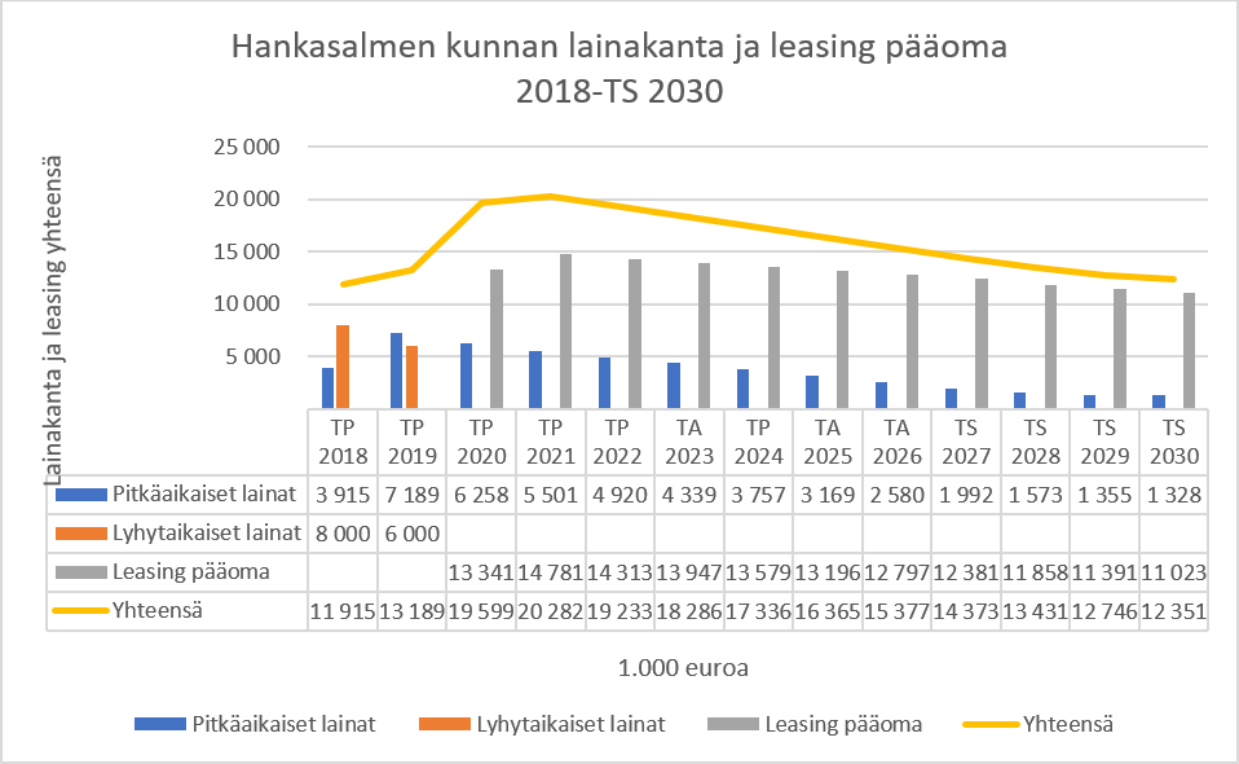
Kuntatalouden katsotaan olevan terveellä pohjalla, jos vuosikate kattaa poistot säännöllisesti 100 %:sti. Talous on puolestaan kriisissä, jos vuosikate painuu negatiiviseksi. Hankasalmen kunta eli 2010-luvun alun vahvasti vedenjakajalla, jonka vuoksi tarvittiin selkeitä toimia, joilla estettiin talouden kriisiytyminen. Valtionosuusjärjestelmän muutos, joka otti huomioon väestön sairastavuuttakin, sekä erikoissairaanhoidon menojen tasaantuminen yhdessä kunnan omien talouden tasapainotustoimenpiteiden kanssa johtivat käyttötaloutta tervehdyttäneeseen kehitykseen vuodesta 2015 lukien. Suunta oli oikea, mutta verotulojen yllättävän heikko kehitys kuntakentällä, muuttoliikkeen voimistuminen, valtionosuusleikkaukset ja terveys- sekä vanhuspalvelujen me-

nojen kasvu johtivat siihen, ettei kunnan rahoituspohja riittänyt palvelutuotantoon. Siksi tarvittiin rakenteellisia uudistuksia ja uusi talouden tasapainotusohjelma 2020 luvun alussa.

Nyt päätöksenteon kohteena olevalla uudella ja erittäin haastavalla taloussuunnitelmakaudella ovat edessä uudet käyttötalouden tasapainotustoimet. Niiden tarve aiheutuu rikki olevasta valtionosuusjärjestelmästä, kunta-alan viime vuosien kustannusvaikutuksiltaan huomattavan suurista palkankorotuksista, työttömyyden kasvusta sekä verotulojen heikosta kasvusta. Taloutta on kuitenkin tasapainotettava niin, että se ei johda esimerkiksi muuttotappion kasvuun väestössä. Siksi kunnassa on myös taloushaasteiden keskellä uskallettu viime vuosina investoida tulevaisuuteen ja sinne tulevaisuuteen katsoo vahvasti myös uusi kuntastrategiamme.

Hankasalmen kunnan lainakanta oli vuoden 2019 lopussa 13,2 miljoonaa euroa. Lainakannasta 7,2 miljoonaa oli pitkäaikaista lainaa ja 6 miljoonaa lyhytaikaista kuntatodistuslainaa. Vuoden 2019 asukaskohtainen lainamäärä oli 2 414 euroa asukasta kohti. Vuoden 2020 aikana kunta pystyi muun muassa Attendon kanssa tehdyn sotekiinteistökaupan vuoksi maksamaan lyhytaikaisen lainan pois, eikä uutta lainaa ole nostettu. Niinpä vuoden 2026 lopussa kunnan lainakanta tulee olemaan 2,6 miljoonaa euroa, ja lainamäärä asukasta kohden on pienentynyt alle 600 euroon. Uutta lainaa ei ole tarkoitus talousarviovuonna nostaa.

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Pitkäaikaiset lainat	3 915	7 189	6 258	5 501	4 920	4 339	3 757	3 169	2 580	1 992	1 573	1 355	1 328
Lyhytaikaiset lainat	8 000	6 000											
Leasing pääoma			13 341	14 781	14 313	13 947	13 579	13 196	12 797	12 381	11 858	11 391	11 023
Yhteensä	11 915	13 189	19 599	20 282	19 233	18 286	17 336	16 365	15 377	14 373	13 431	12 746	12 351

Korkotaso pysyi useita vuosia poikkeuksellisen matalalla tasolla mutta vuosina 2022-2023 korot nousivat huomattavasti. Kunnan korkokulut pysyivät hajautetun lainasalkun ja pienen lainamäärän vuoksi korkojen taannoin noustessakin kuitenkin lainojen suhteen kohtuullisina. Koulukeskuksen leasingrahoituksen kuluihin korkojen muutoksilla oli sen sijaan merkittävä vaikutus. Nykytilanteessa olemme koronvaihtosopimuksella suojanneet leasingrahoituksen koron mahdollisia muutoksia maailman turvallisuus- ja taloustilanteen epävakauden vuoksi.

Hankasalmella kunnan lainakannan ohella on vieraan pääoman määrässä siis syytä huomioida uuden koulukeskus-päiväkodin leasingrahoitus, jonka määrä on vuoden 2025 lopussa 13,1 miljoonaa euroa ja talousarviovuoden 2026 lopussa 12,8 miljoonaa euroa. Leasingrahoituksen korot ja lyhennykset ovat sivistystoimen käyttötalouden sisällä.

Kuntakonserni tuo kunnan lainavastuisiin lähinnä vain oman tytäryhtiömme Hakan maltillisen lainakannan sekä Virastotalon pienen lainan. Tämän lisäksi konsernilla on muutaman sadantuhannen euron osuus Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian lainoista. Kaikkinensa konserniyhtiöiden lainakanta on alle 2 miljoonaa euroa.

Taloudellisen tilanteen voi siis tiivistää niin, että vierasta pääomaa on hallitusti ja korkoriski sen suhteen hallinnassa. Käyttötalous on kuitenkin painunut alijäämäiseksi, joten talouden tasapainotustoimenpiteet aloitetaan ja toteutetaan niin, että kunta säilyy elinvoimaisena toiminnan ja talouden suhteen.

2.4 Taloussuunnitelman laadinnan perusteet

Tilinpäätösennuste 2026 päätyy selkeään alijäämäiseen tulokseen, jota heikentää vielä kevyen liikenteen väylän kertaluonteinen loppupoisto, kun väylän vuokrasopimus elinvoimakeskuksen kanssa päättyy vuoden 2026 loppuun. Alkuperäinen talousarvio vuodelle 2025 oli 420 000 euroa alijäämäinen, mutta alijäämä muodostuu poistojen myötä siis selkeästi suuremmaksi.

Kevään 2027 kuluessa laaditaan talouden tasapainotussuunnitelma, jonka tavoitteiden mukaisesti on laadittu talousarvio ja taloussuunnitelmavuodet. Tässä vaiheessa tasapainotusohjelmalle asetettavat tavoitteet on viety toimintakatteeseen, mutta tasapainotustoimet voivat osin koskea myös esimerkiksi verotusta, jolloin toimintakatteesta haettavat säästöt pienenevät ja rahoitustuotot verotulojen osalta kasvavat. Talouden tasapainottamisohjelman laatiminen on esitelty tarkemmin kohdassa alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet. Koska talouden tasapainotussuunnitelma laaditaan kevään 2027 aikana, mutta sen vaikutukset on pitänyt arvioida jo talousarviovaiheessa, on tasapainotussuunnitelman vaikutukset viety teknisesti toimintakuluissa henkilöstökuluihin, palveluiden ostoihin sekä pieni osuus muihin kuluihin.

Kunnan sijoitus- ja kassavarat mahdollistavat useammalle vuodelle jaksotettavan käyttötalouden tasapainottamisen sekä maltilliset investoinnit ja taseessa oleva kumulatiivinen ylijäämä seuraavat alijäämäiset vuodet. Taloussuunnitelmakauden aikana talous saadaan hallitusti tasapainoon ja vuoden 2030 tulos on jo ylijäämäinen.

Taloussuunnitteluun liittyvät riskit ja niiden hallinta esitellään kohdassa 2.7.

Kunnat ovat tällä hetkellä tilanteessa, jossa niiden toimintaedellytyksiin kohdistuu useita merkittäviä epävarmuustekijöitä. Talousarvio ja -suunnitelma eivät pidä sisällään tässä vaiheessa kertaluonteisia myyntituottoja. Nekin saattavat nousta esille mahdollisessa talouden tasapainotussuunnitelmatyössä tulevina vuosina.

Rahoituksen suhteen verotulot on arvioitu Kuntaliiton syyskuun veroennustekehikon pohjalta varovaisuuden periaatetta noudattaen. Valtionosuudet on arvioitu kuntaliiton laskelman mukaisena.

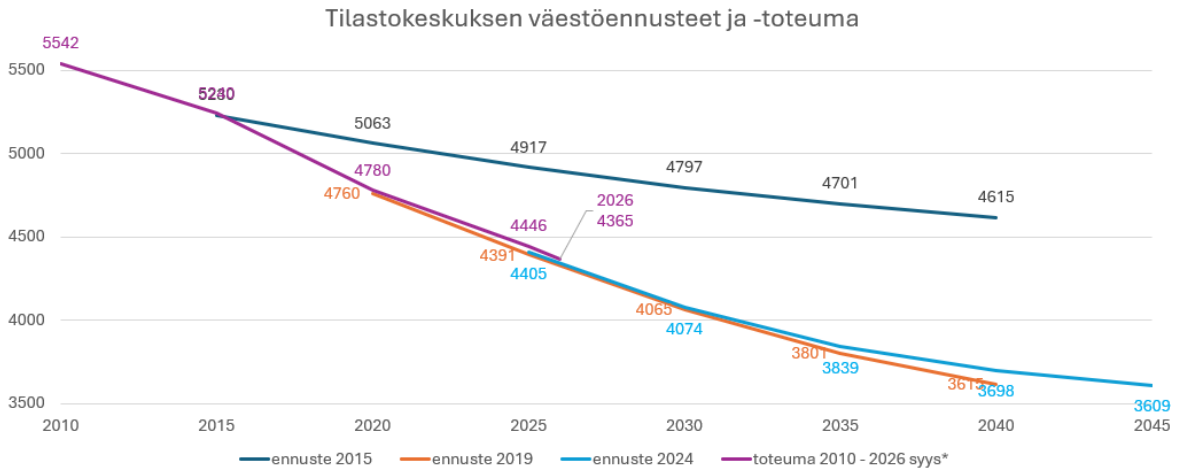
Toimintakate talousarviossa vuodelle 2027 muodostuu vastuualueille kunnanhallituksen antaman raamin mukaisista nettomenoista. Ja taloussuunnitelmavuodet ovat siis tasapainottamissuunnitelman tavoiteasetannan mukaiset. Investointien taso vuosina 2027–2030 pyritään pitämään maltillisena.

2.5 Toimintaympäristö

2.5.1 Väestö

Väestön määrän ja rakenteen kehittymisellä on suurin merkitys niin toimintojen järjestämiselle Hankasalmella kuin niiden rahoituksellekin. Tilastokeskuksen vuoden 2015 ennuste lähti Hankasalmen kohdalla selkeästä väestön määrän vähenemästä tulevina vuosina. Vuoden 2019 ennusteessa negatiivinen väestön kehitys oli jyrkentynyt – suunta on sama käytännössä ympäri Suomen. Vain suurissa kasvukeskuksissa ja joissain kunnissa niiden lähellä väestön määrä kasvaa viimeisimpien maanlaajuisten ennusteiden perusteella.

Vuosien 2021 ja 2024 aikana laaditut tilastokeskuksen uudet ennusteet osoittaisivat suunnan kääntyvän hivenen myönteisemmäksi tulevaisuudessa, kuin vuoden 2019 ennuste, mutta väestön määrä maaseutukunnissa on yhä vahvasti laskeva. Tällä hetkellä kehitys Hankasalmella on aika tarkastikin viimeisimmän vuoden 2024 ennusteen mukaista.

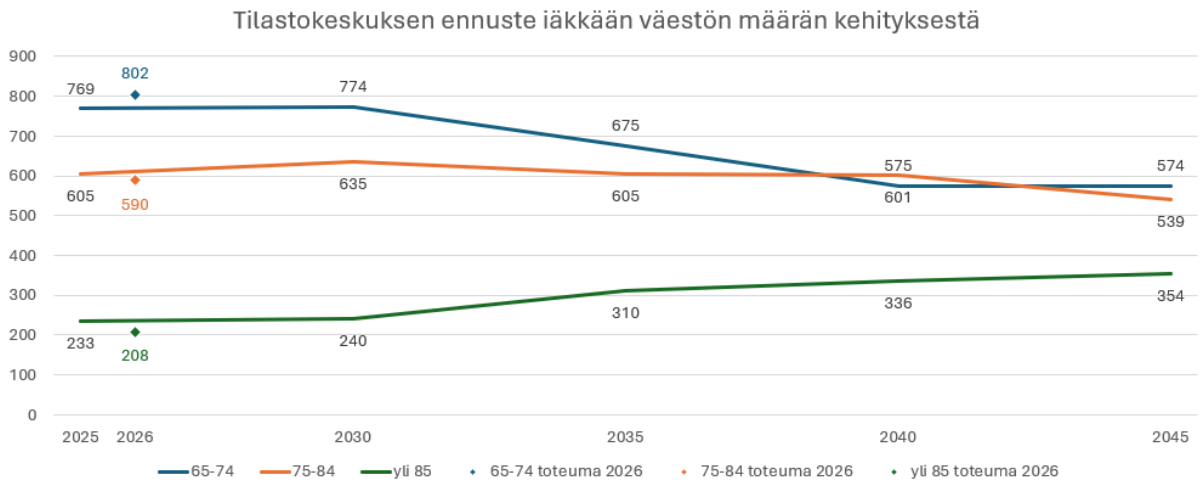
Keski-Suomen maakuntaa ja Jyväskylän seutua muuta maata rajummin esimerkiksi työllisyyden suhteen kohdellut talouden taantuma käänsi voimakkaasti 2010-luvulla muuttoliikkeen suuntaa 2000-luvun ensimmäistä vuosikymmentä negatiivisempaan suuntaan. Se on täytynyt ottaa huomioon kunnan taloutta ja toimintoja suunniteltaessa. Luontainen väestökehitys on matalan syntyvyyden vallitessa koko Suomessa ja Hankasalmellakin haasteena.

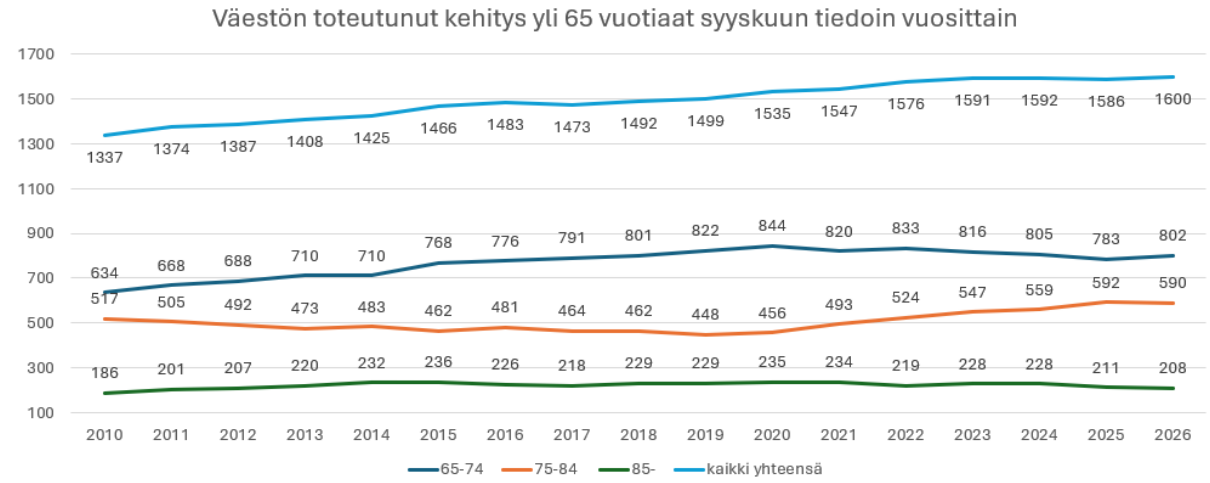
Syntyneiden määrä kunnassa oli vuosina 2007–2013 korkeampi kuin muutoin 2000-luvulla, vuosina 2014–2015 seurasi osin tästäkin syystä laskua syntyneiden määrässä. Vuosina 2017–2020 kunnassa toteutui sitten sen nykyhistorian pienin syntyneiden määrä ja vuonna 2021 jäätiin jopa vain 12 syntyneeseen.

Vuosina 2022 ja 2023 syntyneiden määrä tuplaantui tuosta vuoden 2021 pohjalukemasta. Ja vuonna 2024 syntyneitä oli ilahduttavasti 34 lasta ja 30 vauvaan päästiin myös vuonna 2025. Kuluvana talousarviovuonna syntyneiden määrä tulee olemaan myös lähelle 30 lasta, eli kehitys näyttää nyt paljon valoisammalta kuin vuosikymmenen alussa. Huomioitava on myös se, että olemme olleet lapsiperheissä lasten määrää kunnassa tarkastellen muuttovoittoisia. Kunnan panostukset päiväkoteihin ja kouluihin, harrastuspaikkoihin sekä turvallinen asuinympäristö ovat lasten ja lapsiperheiden kohdalla johtaneet positiiviseen muuttoliikkeeseen.

Muutoin Hankasalmen väestömäärän kehitys ei siis suuresti poikkea kokoistensa ja kaltaistensa kuntien väestökehityksestä, mutta kunnan elinvoimaisuuden säilymiseksi kehityskulkuun on saatava aikaan muutosta. Hyvät ja toimivat peruspalvelut, riittävät vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet ja työpaikat ovat erittäin tärkeässä roolissa tontti- ja kaavoituspolitiikan ohella väestön määrän kehityksen kohdalla, vaikka kaupungistumisen globaaliin trendiin emme täysin pystykään vaikuttamaan vain omin toiminemme. Kunta voi olla elinvoimainen, vaikka sen väkimäärä laskisi, mutta se vaatii älykästä sopeuttamista, jossa kuntaa myös kaiken aikaa kehitetään. Tällöin muuttovoittoiset vuodet ovat myös mahdollisia ja todennäköisiä, vaikkeivat ne kunnan ikärakenteen vuoksi väestön kasvuna näkyisikään.

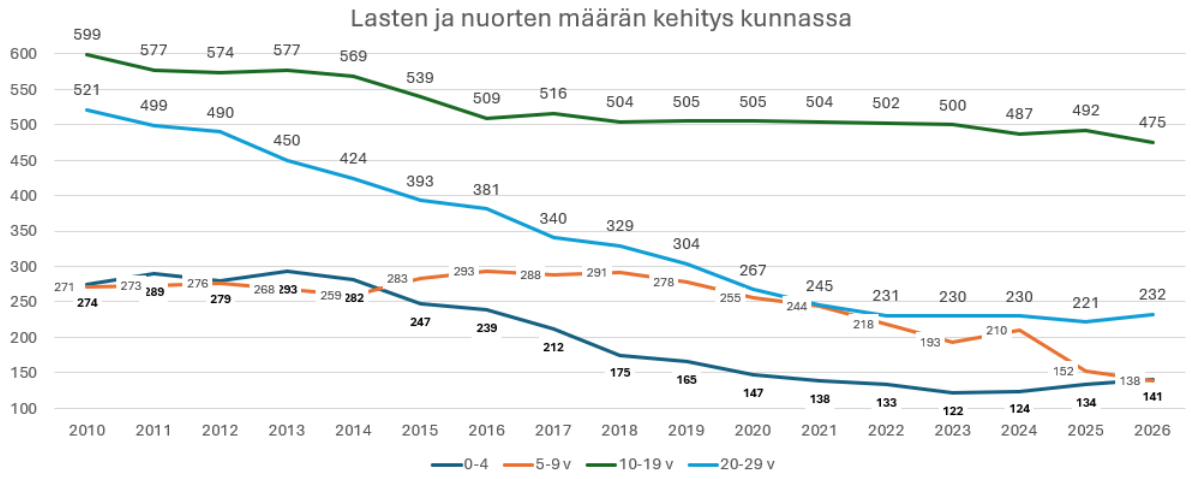
Miten sitten siis toisaalta vanhusväestön ja lasten sekä nuorten määrä on kehittynyt ja miten sen ennustetaan kehittyvän kunnassamme:

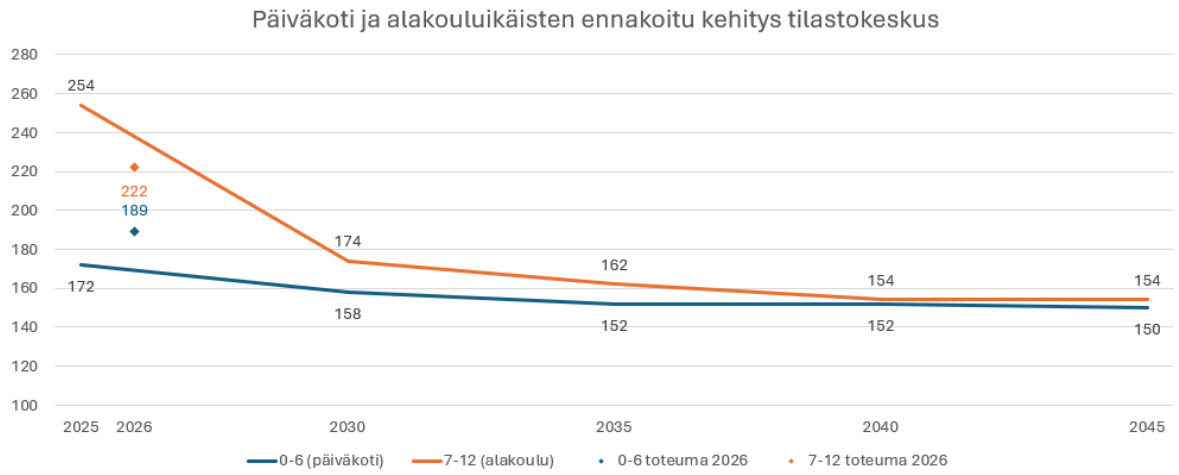

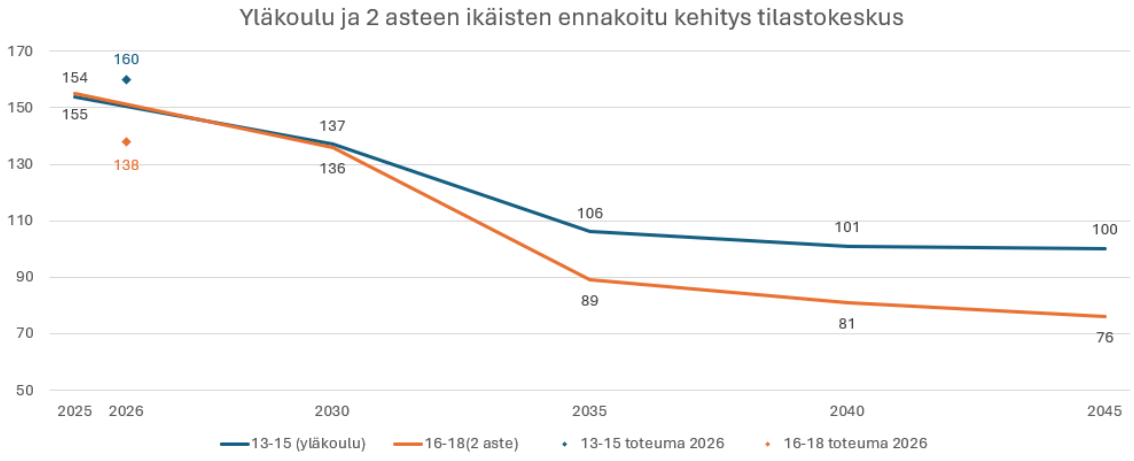

Eli kehitys näyttäisi siltä niin ennusteen kuin toteuman kautta, että vasta vuoden 2030 jälkeen tapahtuisi varsinaista palvelutarvemuutosta kunnassa iäkkäiden osalta - eikä silloinkaan mitenkään merkittävästi. Kunhan onnistumme hyvinvointipalveluissa yli 75-vuotiaille. Tosin 65-74 vuotiaiden määrän kasvu vuodesta 2025 on seikka, joka vaatii seurantaa. Yli 75 vuotiaiden määrän pieneneminen ennusteeseen nähden johtunee viime vuosien korkeasta kuolleiden määrästä kunnasta ja toisaalta hyvinvointialueen palveluverkkopäätöksistäkin.

Entä sitten lapset ja nuoret:

Yläkoulun oppilasmäärä pysyy kohtuullisen isona vielä seuraavat taloussuunnitelmavuodet. Samoin ikäluok-

kien koko takaa lukioonkin oppilaita, kunhan onnistumme myös suunnistuslukiolaisten määrän pienessä lisäämisessä, sen toimintaedellytykset turvaavasti. Vuoden 2030 jälkeen alkaa muutos lasten ja nuorten määrässä yläkoulun ja lukion toimintaan huomattavammin vaikuttaa.

Alakoulujen kohdalla on edessä ainakin toiminnallisia muutoksia, koska seuraavien vuosien aikana alakoululaisten määrä vähenee merkittävästi, vaikka onnistuisimme muuttoliikkeessä lapsiperheiden kohdalla. 5-9-vuotiaiden määrän kehitys, joka syntyvyyden kautta on ollut tiedossa, on selkeä muutos kunnan väestöpohjassa. Varhaiskasvatuksessa sen sijaan palvelutarve ei lähivuosina vähene ja se taas aiheutuu viimeisten vuosien positiivisesta muutoksesta syntyvyyden suhteen. Kyseinen seikka loiventanee sitten alakoululaisten määrän laskua - etenkin jos saamme vakiinnutettua syntyneiden määrää 25-35 tasolle. Nuorten aikuisten määrän laskun pysähtyminen viime vuosina tukee myös tätä.

Huoltosuhde kasvaa työikäisten määrän pienentyessä, vaikkei ikääntyneiden määrä merkittävästi nouse. Tämä on koko Suomen suuri ongelma. Hankasalmi ei sen suhteen ole Keski-Suomen tai Suomen heikoimpien kuntien joukossa, mutta asia on huomioitava.

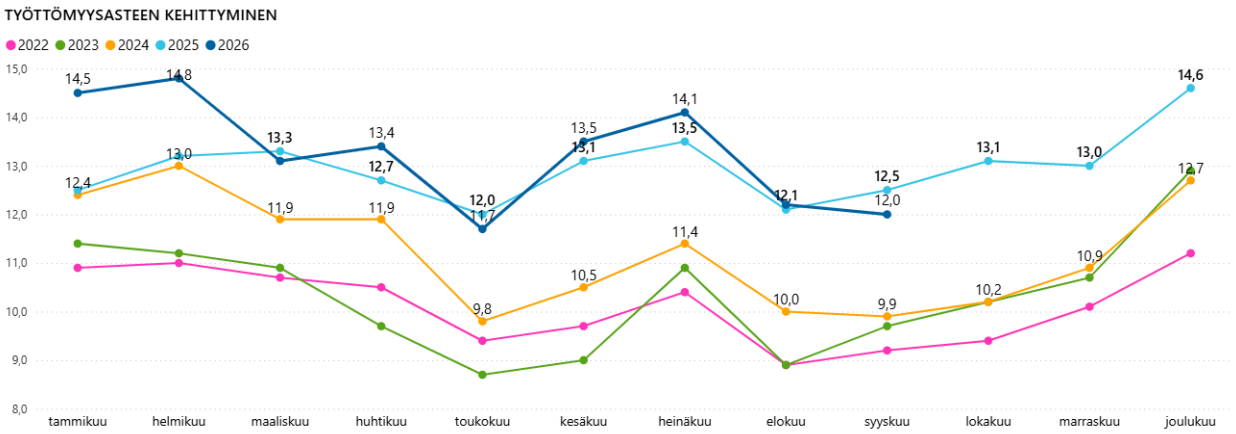
Muutosta väestörakenteessa ja -määrässä on nyt seurattava kaiken aikaa ja pyrittävä löytämään keinoja työikäisten määrän säilymiseen mahdollisimman suurena Hankasalmella tulevaisuudessakin – sillä on sitten vaikutusta lasten ja nuortenkin määrään.

Maahanmuuttajien osuus väestöstä on 2,8 % ja kaikkiaan heidän määränsä on 124. Euroopasta tulleita tästä määrästä 79 henkilöä ja eniten entisestä Neuvostoliitosta (23) ja Ukrainasta (15).

2.5.2 Työllisyys

Vuoden 2014 maaliskuussa kunnan työttömyysprosentti oli huolestuttavasti 15,3, ja työttömyys pysyi siitä lähtien hyvin korkealla tasolla aina vuoteen 2017 saakka. Alle 12 prosenttiin syksyn 2013 jälkeen päästiin ensimmäisen kerran kesäkuussa 2017. Vuonna 2018 positiivinen kehitys työttömyyden vähenemisessä tilastollisesti jatkui, ja takapakkia tuli käytännössä vasta koronakeväällä 2020, onneksi pääasiassa lomautusten vuoksi.

Vuoden 2021 kuluessa kehityskulku oli hyvä ja syyskuussa 2021 työttömyysprosentti oli 9,1 %, mitä tasoa parempi se oli viimeksi ollut vuonna 2008. Vuosina 2023 ja 2024 työttömyys hivenen kasvoi, mutta Suomen talouden taantuman vuoksi vuonna 2025 se ongelmana alkoi sitten selvästi pahentua. Keski-Suomen maakunnan synkimmissä luvuissa ei onneksi olla nyt syyskuun 2026 lopussa, jolloin Keski-Suomessa työttömyysaste on 14,3 %, kun se koko maan tasolla on 11,8 %. Hankasalmella ollaan 12 %:ssa, eli lähellä maan keskiarvoa.

Silti tilanne on hyvin hälyttävä. Työttömyydellä on vaikutusta kunnan verotuloihin ja ennen kaikkea ihmisten

hyvinvointiin. Työttömyyden rakenteessa nuorisotyöttömyys ei ole vieläkään Hankasalmella ole mittava ongelma – mutta siihen tulee kiinnittää huomiota kaiken aikaa ja onneksi nuorisotyöttömien määrä on laskenut hiukan viime vuodesta. Isoin haaste on yli 50–vuotiaiden työllistämisessä ja pitkäaikaistyöttömiä on puolet työttömistämme. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut 15,7 % syyskuusta 2025 syyskuuhun 2026.

Vuoden 2025 alusta työllisyyspalvelut kokonaisuudessaan siirtyvät valtiolta kuntien vastuulle ja Hankasalmi on osana Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysaluetta, jota Äänekoski isännöi. Lakimuutosten vuoksi kunnan vastuu työmarkkinatukimenoista on kasvanut ja tässä tilanteessa, jossa työttömyys on todella korkealla tasolla, se aiheuttaa yli 600 000 euron vuotuisen kustannuksen kunnalle - kustannus on kasvanut noin 200 000 euroa parissa vuodessa.

Työllisten kokonaismäärä Hankasalmella on 1873 henkilöä syyskuun 2026 tilastossa. Työllisten rakenne on esitettynä taloussuunnitelman yhteenveto taulukossa. Kunnan työllisistä vuonna 2020 pendelöi kunnan ulkopuolella 41 % ja vuonna 2024 jo 43 % - siksi koko Jyväskylän seudun työllisyystilanteella on huomattava merkitys hankasalmelaisten työllistymiseen ja työttömyyteen. Hankasalmelaisia pendelöi muualla töissä vuonna 2024 kaikkiaan 697 henkilöä, omassa kunnassa työllistyi 936 henkilöä ja Hankasalmelle tuli muualta töihin 391 henkilöä, kun Hankasalmella oli kaikkiaan 1327 työpaikkaa. Eli noin 30 % Hankasalmen työpaikoista on muualta pendelöijillä vuoden 2024 tilastojen kautta tarkastellen.

2.6 Kunnan henkilöstö

Kunnan hallintosääntö, kuntastrategia sekä vuonna 2022 päivitetty kunnan henkilöstöohjelma ohjaavat kunnan henkilöstöpolitiikkaa. Intran kautta henkilöstöpolitiikkaa tehdään avoimeksi ja vuorovaikutukselliseksi.

Henkilöstön määrässä ja rakenteessa tapahtuu talousarvion suunnittelukaudella muutoksia ja ennen kaikkea luontaisia poistumia hyödynnetään henkilöstömäärän supistamisessa. Kunnassa joudutaan kuitenkin käynnistämään keväällä 2027 tasapainotusohjelman laatiminen, jota on esitelty tässä talousarviokirjassa edellä kohdassa alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet. Tasapainotusohjelman laatiminen tulee edellyttämään henkilöstöä koskevia YT-neuvotteluja, mutta ohjelman valmistelu käynnistyy vasta vuoden 2027 alusta, joten vielä ei voida esittää sen tarkkoja tavoitteita.

2.7 Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Keskeisin kunnan taloussuunnitelman toteutumiseen ja siten toimintojen järjestämiseen liittyvä riskitekijä on valtion talouden tasapainottamisen velkajarru-ratkaisu, jonka kautta pääosa puolueista on jo ennen vaaleja sitoutunut tavoittelemaan seuraavalla eduskuntavaalikaudella 8-10 miljardin euron talouden sopeutusta. Kyseinen valtion talouden sopeuttaminen ei voi olla heijastumatta kuntatalouteen ja toimenpiteillä on varmasti vaikutusta Hankasalmenkin rahoituspohjaan.

Tähän riskiin varaudutaan taloussuunnitelmassa arvioimalla puolestaan verotulojen kehitys taloussuunnitelmakaudella realistisesti, mutta samalla hyvin varovasti. Samoin työttömyysturvan kuntaosuuteen (ns. sakkomaksuihin) ei ole lähdetty kirjaamaan tässä vaiheessa vielä kustannusten laskua taloussuunnitelmakaudella, vaikka orastava talouden kasvu onkin jo näkyvissä ja sen pitäisi työttömyyteen ja sitä kautta sakkomaksuihin vaikuttaa. Kunnilla on myös oikeus olettaa, että jos valtio leikkaa kuntien rahoitusta, niin se myös keventää leikkausten suhteessa kuntien palveluvelvoitteita jatkossa.

Mahdollinen valtionosuusuudistus on samanaikaisesti sekä iso mahdollisuus että iso riski Hankasalmen kunnalle. Kuluvalla Orpon hallituskaudella kaatunut VOS-uudistus on yhä useimpien puolueiden agendalla ja sitä kautta todennäköisesti taas tulossa eduskuntavaalien jälkeen luotavaan hallitusohjelmaan. Kun uudistusta varmasti valmistellaan valtion talouden kannalta kustannusneutraalisti, niin osa kunnista uudistuksessa häviää ja osa voittaa taloudellisesti.

Hankasalmi kärsii nykyisessä järjestelmässä isoista miinusmerkkisistä sote-eristä, joten todennäköisesti Hankasalmen rahoituspohja kasvaisi ja muuttuisi oikeudenmukaisemmaksi mahdollisen uudistuksen myötä. Vahvaa edunvalvontatyötä jo VOS-uudistuksen toteutumiseksi kuitenkin vaaditaan, samoin kuin sen varmistamiseksi, ettei uudistus kohtele pienien väestörakenteeltaan vanhenevien kuntien rahoitusta liian negatiivisesti, mikä on hyvin todennäköinen riski uudistuksessa.

Kuuhankaveden koulukeskuksen leasingrahoituksen korkomenot ovat kunnan käyttötaloudessa merkittävä kuluerä sivistystoimessa. Globaaliin epävakauteen yksittäinen kunta ei käytännössä voi vaikuttaa, mutta korkoriskiä on Hankasalmella otettu leasing-rahoituksen kohdalla haltuun koronvaihtosopimuksella. Geopoliittisten kriisien (Ukrainan sota ja Lähi-idän konflikti) laukeaminen saattaa taloussuunnitelmakaudella johtaa korkojen laskuun. Sen varaan ei ole kuitenkaan talouden suunnittelussa nojattu mitenkään.

Sote-kiinteistöt ovat myös merkittävä lähiajan riski Hankasalmen kunnan kannalta, kuten koko kuntakentän kannalta. Hyvinvointialueuudistus toteuttiin niin, että kiinteistöriski jäi kunnille ja hyvinvointialueille on tehty hyvin houkuttelevaksi keskittää palveluja ja jättää tyhjenevät rakennukset kuntien huoleksi. Hankasalmella Asemalla Tähtelä ja todennäköisesti Metsätähden yhteisöllisen asumisen tiloihin (vuokrasuhde hyvinvointialueen kanssa siellä päättyy todennäköisesti joulukuussa 2027) on löydettävä uutta käyttötarkoitusta.

Sote-kiinteistöjen riskiä Hankasalmella otettiin jo ennen uudistusta haltuun, kun kunta myi vanhan terveyskeskuksen ja Päivärannan palvelutalon tilat Attendolle, joka rakensi kunnalle vuokralle terveyskeskuksen (vuokrasuhde siirtynyt nyt hyvinvointialueelle) ja omaan toimintaansa palvelutalon. Näin ollen kunnalla on edellä mainittujen Metsätähden Tähtelän lisäksi Keski-Suomen hyvinvointialueelle vuokralla kiinteistöistään vain Kotirannan palvelutalo, Hammashoitola, Paloasema ja kehitysvammaisten toimintakeskus Mäkitupa. Lisäksi hyvinvointialueella on työpisteitä Monitoimitalolla, kunnanvirastolla, Versowoodin hallintorakennuksessa ja Taitotuvan yhteydessä.

Haasteita sote-kiinteistöt Hankasalmellakin aiheuttavat. Mutta esimerkiksi Tähtelän ja Metsätähden kohdalla ne ovat ratkaistavissa talouden näkökulmasta, koska tilat ovat hyvässä kunnossa ja uusiin käyttötarkoituksiin otettavissa.

Kunnan oma vuosille 2027-2029 luotava talouden tasapainotusohjelma aiheuttaa toki riskejä palvelujen heikkenemisestä ja sillä voi olla vaikutusta henkilöstön ilmapiiriin ja kuntalaisten asukasviihtyisyyteen. Tätä pyritään hallitsemaan jaksottamalla tasapainotus kolmelle vuodelle ja vielä osin takapainoitteisesti, jotta toimenpiteet ehditään valmistella huolella ja niiden jokaisen riskit myös arvioida ja pyrkiä ottamaan haltuun. Tähän aikatauluun kunnalle antaa mahdollisuuden taseessa oleva kumulatiivinen ylijäämä.

Vahvuuksina riskien hallintaan kunnalla on myös kassavarat ja sijoitusomaisuus, joka käytännössä pari alijäämäistä vuotta ja maltilliset investoinnit niiden aikana mahdollistaa. Pakottavia välittömiä isoja investointitarpeita ei myöskään vesihuoltoa lukuunottamatta ole. Taseessa oleva sähköomaisuus on osin realisoitavissa, mutta sitä ei käyttötalouden haasteisiin ole syytä tehdä. Sijoitusomaisuutta kotiutettaessa sijoitusten tuottoa voidaan kertaluonteisesti kirjata tulokseen.

Mahdollisten energiainvestointien varaan kunnassa ei taloutta suunnitella, mutta huomioitava on sekin, että kunnan alueella on kolmella eri yhtiöllä jo suunnitteluun viety aurinkopuisto-hanke. Tulevaisuudessa joku/jotkut niistä saattavat kasvattaa kunnan kiinteistöverotuottoja. Mahdollisten uusiutuvan energian ja datakeskushankkeiden kohdalla on huomioitava kuitenkin myös niiden riskit. Suunnitelmavaiheessa olevien kolmen aurinkopuiston kohdalla ei merkittäviä riskejä toistaiseksi ole kuitenkaan esiin noussut.

2.8 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Hankasalmen kunta on jäsenenä seuraavissa tytäryhteisöissä, kuntayhtymissä sekä osakkuusyhteisöissä:

Tytäryhteisöt
Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo
Kiinteistö Oy Vuokrahanka

Kuntayhtymät
Keski-Suomen Liitto
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä
Sateenkaaren koulun kuntayhtymä

Osakkuusyhteisöt
Asunto Oy Hankasalmen Petäjäranta
Asunto Oy Säkinmäen Kuusirinne
Kiinteistöosakeyhtiö Kuuhankavesi

Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka
Hakan asuntojen määrä on 188 kpl:ta. Vuonna 2025 asuntojen fyysinen käyttöaste oli 84,8 %. Pitkäaikaista lainaa yhtiöllä oli 2,17 M€ (rahoituslaitoksilta 1,39 M€ ja kunnalta 0,55 M€). Taseen loppu summa on 3,60 M€. Yhtiö on suorittanut lainanlyhennykset suunnitellusti ja tehnyt poistot suunnitelman mukaisesti. Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakan kiinteistönhoitopalvelut tuotetaan kokonaan kunnan tuottamina palveluina. Hakan toiminnallisina tavoitteina on kiinteistökannan korjausvelan vähentäminen erillisen korjausohjelman mukaisesti. Tavoitteena on myös nostaa vuokrausasetetta luopumalla tyhjiksi jääneistä ja merkittävällä vajaakäytöllä olevista rakennuksista. Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalla pyritään myös pitämään vuokrataso kohtuullisena ja vuokratasoa vertaillaan säännöllisesti lähikuntien vuokra-asuntojen hintatasoon.

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle:
• Rahoituksen saamisen ongelmat
• Lainojen korkojen nousu
• Vuokrasaatavien luottoriskit
• Lämmitys- ja sähköenergian hintojen nousu
• Heikko käyttöaste
• Vakavat vahingot ja onnettomuudet

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:
• Lainojen ja korkojen hallinta neuvottelujen ja mahdollisten uudelleenjärjestelyjen kautta
• Luottokelpoisuuden tarkastus asuntoa haettaessa ja tehokas perintä varmistamaan vuokrasaatavia
• Kokonaistaloudellisessa tarkastelussa vertaillaan eri energiamuotojen käytön vaikutuksia ja pyritään löytämään edullisin lämmitystapa
• Käyttöastetta nostetaan kiinteistökantaa kunto- ja korjattavuusarvioiden tulosten perusteella muuttamalla, sekä korjausrakentamisella.
• Vakuutukset vahinkojen ja onnettomuuksien varalle

Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma
Somerinkulma käsittää asuin- ja liikehuoneistoja. Yhtiön toiminnassa ei ole ollut muutoksia tai niiden valmisteluja vuoden 2025 aikana.

Somerinkulman tavoitteena on hallita kiinteistöjä siten, että kiinteistön arvo säilyy ja omistaja saa kiinteistöstä kohtuullisen tuoton. Kiinteistön liike- ja asuintilojen käyttöaste pyritään pitämään korkeana, alueellisesti kilpailukykyisillä, mutta kannattavilla vuokratasoilla. Yksi toimitila on ollut tyhjillään ja sen vuokrausta pyritään tehostamaan vuoden 2027 alusta.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo
Virastotalo käsittää käytännössä kunnanviraston rakennuksen tilat. Virastotalon tavoitteena on tarjota nykyaikaiset ja tarpeenmukaiset toimitilat kiinteistön käyttäjille, ja täyttää kiinteistön omistajien tuotto odotukset.

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle:
• Lämmitys- ja sähköenergian hintojen nousu
• Lainojen korkojen nousu
• Vakavat vahingot ja onnettomuudet
• Kiinteistön käyttöaste hyvinvointialueen tilojen sopeuttamisen jälkeen

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:
• Lainojen ja korkojen hallinta neuvottelujen ja mahdollisten uudelleenjärjestelyjen kautta
• Käyttöaste pyritään pitämään korkeana
• Kiinteistön vetovoimaisuus ylläpidetään
• Vakuutukset vahinkojen ja onnettomuuksien varalle

Kiinteistö Oy Vuokrahanka
Vuokrahangalla on asuntoja 14. Vuokratuotot ovat toteutuneet jo pitkään aina laaditun talousarvion mukaisena. Yhtiö on velaton. Vuokrahangan tavoitteena on pitää huoneistojen käyttöaste riittävän korkeana.

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle:
• Lämmitys- ja sähköenergian hintojen nousu
• Vakavat vahingot ja onnettomuudet

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:
• Yhtiön maineen ylläpitäminen kohtuuhintaisena ja huoneistojen kunnosta huolehdittava
• Luottokelpoisuuden tarkastus asuntoa haettaessa
• Vakuutukset vahinkojen ja onnettomuuksien varalle

2.9 Alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet

Kunnalla ei ole taseessa kumulatiivista kattamatonta alijäämää. Kuluva vuosi 2026 tulee kuitenkin toteutumaan selkeästi alijäämäisenä samoin kuin talousarviovuosi 2027 ja sitä seuraavat vuodet, joten kunnalle on laadittava talouden tasapainotusohjelma, jolla talous käännetään tasapainoiseksi.

Kevään 2027 kuluessa laaditaan siis tasapainotusohjelma, jolla tavoitellaan vuonna 2027 jo 200 000 euroa talousarviovaiheen tulosta parantavaa vaikutusta, vuonna 2028 ohjelman vaikutuksen tulisi olla noin 600 000 euroa ja lopulta 2029 sen vaikutuksen pitää kasvaa vähintään 900 000 euroon. Vuoden 2025 lopussa kunnan taseessa oleva noin 3,4 miljoonan euron kumulatiivinen ylijäämä mahdollistaa talouden tasapainottamisen maltilla ja harkitusti seuraavalle kolmelle vuodelle jaksotettuna.

Tammikuussa 2027 valmistellaan valtuustolle esitys tasapainotusohjelman laatimisesta keinoineen valtuuston helmikuun kokoukseen. Helmi-huhtikuun kuluessa kunnanjohtajan johdolla laaditaan ohjelma, käydään tarvittavat yt-menettelyt ja tehdään tarvittavat palveluverkko- ja tilaselvitykset riskiarvioineen ja kuntastrategian linjaukset huomioon ottaen.

Johtoryhmä, konserni- ja valvontajaosto, yt-toimikunta ja mahdollisten YT-neuvottelujen neuvotteluryhmä ovat keskeisiä toimijoita valmistelussa, jossa hyödynnetään myös kunnan esihenkilöiden näkemystä ja asiantuntemusta

Toukokuussa esitys tasapainotustoimenpiteiksi tuodaan kunnanhallitukselle ja kesäkuussa valtuusto tilinpäätöskokouksessaan hyväksyy muutetun vuoden 2027 talousarvion sekä tasapainotusohjelman ohjaamaan taloussuunnitelmavuosia.

2.10 Talousarvion rakenne, sitovuus, seuranta ja tilivelvolliset

Käyttötalouden osalta talousarvio on valtuustoon nähden sitova vastuualueittain käyttötalousneton osalta, poikkeuksena vesihuoltolaitos. Vastuualueen sisällä tapahtuvista muutoksista ja sitovuudesta päättää lautakunta. Kunnanhallituksen vastuualueen osalta muutoksista päättää kunnanhallitus. Kunnanvaltuuston kokouksessa talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyt mahdolliset yksittäiset talousarviopykälässä mainitut asiat sitovat kuitenkin kaikkia lautakuntia ja vastuualueita.

Kullakin vastuualueella on velvollisuus päivittää käyttötaloussuunnitelmansa välittömästi, mikäli osoittautuu, että talousarvion pohjaksi tai sen pohjalta laadittu vastuualueen käyttötaloussuunnitelma ei jonkun tai joidenkin kustannuspaikkojen osalta olisi toteutumassa.

Talousarvion noudattaminen ja toteutumisen seuraaminen on ehdottoman välttämätöntä. Talousarvion toteutumista on neljännesvuosittain käsiteltävä lautakunnissa päätöspykälänä, jossa annetaan selvitys kunnanhallitukselle talouden ja toiminnan toteutumisesta talousarviovuoden kyseisessä vaiheessa. Mikäli tässä yhteydessä ilmenee, että talousarvioon pohjautuva käyttötaloussuunnitelma on joiltain osin ylittymässä, on samassa yhteydessä taloudesta vastaavien viranhaltijoiden annettava selvitys lautakunnalle ja edelleen kunnanhallitukselle, miten arvioitavissa olevat talousarviomäärärahojen ylitykset kyetään kattamaan talousarviovuoden aikana vastuualueen sisällä.

Vesihuoltolaitos on ollut vuodesta 2002 alkaen laskennallisesti eriytettyä liiketoimintaa. Vesihuoltolain (9.2.2001/119) muutoksen 1.9.2014 vaatimusten mukaisesti vesihuoltolaitoskokonaisuus on eriytetty kunnan kirjanpidossa muodostamalla siitä kirjanpidollinen taseyksikkö 1.1.2015 alkaen. Hulevesien käsittelystä huolehtii kunta MRL:n mukaisesti. Taseyksikön talousarvio käsitellään kunnan talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman yhteydessä. Taseyksikön tulojen tulee enintään neljän vuoden pituisella suunnittelukaudella kattaa toiminnan kustannukset ja pitkällä aikavälillä myös investoinnit siltä osin kuin niitä ei kateta oman pääoman ehtoisella rahoituksella. Vesihuoltolaitoksen talousarvio on sisällytetty kunnan talousarvioon, ja vesihuoltolaitos on laatinut oman talouden tasapainottamissuunnitelmansa, jolla se kattaa taseeseensa syntyneen alijäämän.

Toiminnalliset ja strategiset tavoitteet ovat vastuualueittain sitovia lautakuntatasolla, ellei yksittäisen mittarin kohdalla ole mainittu valtuustotason sitovuudesta. Toiminnalliset ja strategiset tavoitteet tulee mitoittaa siten, että ne ovat saavutettavissa käytettävissä olevilla talousarviomäärärahoilla.

Investointien sitovuustaso valtuustoon nähden on rakennusten ja rakennelmien osalta hankekohtaisesti, liikennealueet yhteensä ja muut investointikohteet lautakuntakohtaisesti. Muuna taseyksikkönä käsiteltävän vesihuoltolaitoksen sitovia eriä ovat investointimenot ja -tulot.

Vesihuoltolaitoksen kahdelle tai useammalle vuodelle jaksottuvassa hankkeessa valtuusto hyväksyy hankintamenon kustannusarvion.

Kustannuspaikkojen välisistä muutoksista lautakunnittain päättää asianomainen lautakunta tai kunnanhallitus kunnanhallituksen vastuualueen osalta. Rahoitus- ja tuloslaskelmaosan muutoksista päättää valtuusto.

Lautakuntien ja hallituksen jäsenet ovat tilivelvollisia kunnan johtavien viranhaltijoiden ohella. Johtavat viranhaltijat on määritelty kunnan hallintosäännössä pykälissä 14, 16 ja 17 ja ovat siis kunnanjohtaja, sivistystoimenjohtaja ja kiinteistöjohtaja sekä tulosaluejohtajat.

2.11 Taloussuunnitelman tavoiteasetanta

Kunkin vastuualueen ja tulosyksikön kohdalla esitetään strategiset tavoitteet sekä keinot ja mittarit, jotka on johdettu koko kuntastrategiasta.

Strategisille sekä toiminnallisille tavoitteille on asetettu seuraavat vaatimukset:

- tavoitteet kuvaavat palvelujen saatavuutta ja vaikutusta kuntalaisille
- tavoitteilla on yhteys kunnan taloudellisiin resursseihin
- tavoitteiden toteutumista pitää pystyä seuraamaan

2.12 Taloussuunnitelman yhteenveto

Kuntatason taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	TP2024	TP2025	TA2026	TA2027	TS2027	TS2028	TS2029
Vuosikate (milj. €)	2,2	2,3	1,3	0,6	1,2	1,6	1,6
Vuosikate, €/asukas	493	511	286	145	282	367	377
Vuosikate poistoista,%	138,0	131,0	75,3	40,0	76,9	99,5	101,8
(Hyvä>100%, Tyydyttävä 80-100%, heikko<80%)							
Kassan riittävyys, pv	65	85	45	64	67	82	98
(- keskim. kunnissa 52 pv, - riittävä 14-30 pv)							
Toimintakate, €/asukas	-2 690	-2 826	-2 963	-3 123	-3 056	-3 044	-3 093
Asukasluku	4 480	4 438	4 412	4 390	4 340	4 310	4 290
Talouden tunnuslukuja	**TP2024**	**TP2025**	**TA2026**	**TA2027**	**TS2027**	**TS2028**	**TS2029**
Lainanhoitokate	3,4	3,5	2,1	1,1	2,7	5,9	19,3
(>2 hyvä, 1-2 tyydyttävä, < 1 heikko)							
Investointien tulorahoitus (vuosikate/nettoinvestoinnit)	133,9	323,0	121,4	81,0	175,0	226,0	227,0
(Hyvä >100%,Tyydyttävä 80-100%, Heikko < 80%)							
Kunnan lainakanta, €/asukas	833	714	584	454	362	314	310
(koko maan keskiarvo 3434 v.2024)							
Toimintatuottojen osuus toimintakuluista	25,7	23,5	29,8	18,3	18,8	18,9	18,8
Kunnallisverotuksen tuloveroprosentti	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4
(koko maan keskiarvo 7,54 v. 2024)							
Kiinteistöveroprosentit							
- yleinen							
- rakennusten yleinen	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
- maapohjan yleinen	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
- vakituinen asuinrakennus	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
- muu asuinrakennus	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
- voimalaitos	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1

Toiminnan kysyntä-/laajuustietoja	Mittari	Tunnusluku TA2027
Asukkaita 30.9.2026	Lukumäärä	4356
Kuntalaisten ikärakenne	30.9.2026 osuus %	
(Tilastokeskus, ennakollinen ikärakenne)	0-14 vuotiaita 520 (-14 edellinen vuosi)	11,9
	15-64 vuotiaita 2245 (-81)	51,4
	65-74 vuotiaita 802 (+19)	18,4
	yli 75-vuotiaita 798 (-5)	18,3
Väestöennuste	vuonna 2027	4266
(Tilastokeskuksen ennuste 2024)	vuonna 2030	4074
	vuonna 2035	3839
Huoltosuhde	Taloudellinen	176
(Tilastokeskus)	(työvoiman ulkopuoliset + työttömät sataa työllistä kohti 31.12.2024)	
	Väestöllinen	90,9
	(työvoiman ulkopuolella olevat sataa työllistä kohden 31.12.2025)	
Työvoiman rakenne	Työlliset yhteensä, lukumäärä	1633
eli kunnassa asuva työllinen työvoima yhteensä toimialoittain riippumatta siitä missä kunnnassa työpaikka sijaistee 31.12.2024(Tilastokeskus)		
	Maa- ja metsätalous, kalatalous, osuus%	11,3
	Kaivostoiminta, louhinta	0,8
	Teollisuus	11,8
	Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	0
	Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muut ympäristön puhtaanapito	0,9
	Rakentaminen	8
	Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	9,7
	Kuljetus- ja varastointi	5,1
	Majoitus ja ravitsemustoiminta	3,6
	Informaatio ja viestintä	1,7
	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	0,8
	Kiinteistöalan toiminta	0,5
	Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	3,5
	Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	4,9
	Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sos. vak	3,5
	Koulutus	5,9
	Terveys ja sosiaalipalvelut	21,8
	Taiteet, viihde ja virkistys	1,3
	Muu palvelutoiminta	3
	Kotitalouksien toiminta työnantajina	0,6
	Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0
	Toimiala tuntematon	1,3
Työllisten määrä 30.9.2026	Lukumäärä	1649
Työttömyys 30.9.2026	Lukumäärä	224
	Osuus %	12

2.13 Käyttötalous, rahoitus ja investoinnit yhteenveto

Käyttötalous

Käyttötalouden toimintatulot ovat 5 468 000 euroa, toimintamenot 19 178 000 euroa ja nettomenot 13 710 000 euroa ilman rahoituseriä ja poistoja

Rahoitus

Valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 3,7 miljoonaa euroa ja verotuloja 10,4 miljoonaa euroa. Valtionosuuksia kertyy noin 100 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2026 ja verotulojakin vuoden 2026 talousarvioon nähden noin 100 000 euroa vähemmän. Rahoituksen suhteen verotulot on arvioitu Kuntaliiton syyskuun veroennustekehikon pohjalta varovaisuuden periaatetta noudattaen. Valtionosuudet vuodelle 2027 on arvioitu kuntaliiton laskelman mukaisena. Taloussuunnitelmavuosien kohdalla on lähdetty siitä, että valtionosuuksien määrä niiden indeksikorotusten myötä pysyisi samalla tasolla suunnitelmavuodet. Verotulotasauksen kasvu vuodelle 2028, joka on jo tiedossa, turvaa tuon taloussuunnitelmavuoden arviota. Toisaalta valtion velkajarrutoimenpiteet uudessa hallitusohjelmassa luovat riskejä kuntien valtionosuuksien määrän, mutta niitä on vielä mahdoton arvioida.

Suunnitelmavuosien osalta on syytä huomioida sekin, että myös valtionosuusjärjestelmän uudistus on mahdollinen taloussuunnitelmavuosien aikana, mutta sen vaikutuksia on myös mahdoton mitenkään arvioida. Verotulojen määrää suunnitelmavuosina vuosina voi kohentaa orastava nousukausi ja paraneva työttömyys. Talouden tasapainotusohjelman yhteydessä keväällä 2027 pohditaan myös verotuksen tasoa yhtenä tasapainottamistoimenpiteenä.

Investoinnit

Talousarviovuoden 2027 investoinnit ovat yhteensä noin 800 000 euroa. Vuonna 2027 talousarviossa kuntaan luodaan uusi vedenottamo ja vesihuoltolaitoksen kunnossapitoa sekä toimintavarmuutta muutoinkin kohennetaan. Monitoimitalon kuntosalin laajennus käynnistetään ja saatetaan loppuun vuonna 2028. Infraa pidetään kunnossa ja välttämättömiin kalustohankintoihin kohdennetaan määrärahoja. Aseman purettujen liikekiinteistöjen tontin kehittäminen Aseman keskustan elävöittämiseksi käynnistetään.

Viimeisten vuosien kuluessa kunnan rakennuskantaan on investoitu merkittävästi, joten isoja rakennusinvestointeja ei vuodelle 2027 eikä suunnitteluvuosillekaan esitetä.

3. Käyttötalousosa ja toiminta

Käyttötalousosa yhteensä (Sisäinen ja ulkoinen)

Käyttötalousosa yhteensä (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	TS2028	TS2029
TOIMINTATUOTOT	**6 348 353**	**5 611 400**	**5 467 600**	**5 467 600**	**5 467 600**
Myyntituotot / Liikevaihto	2 985 287	2 789 600	2 759 900	2 759 900	2 759 900
Maksutuotot	175 355	167 300	159 000	159 000	159 000
Tuet ja avustukset	366 857	299 300	201 300	201 300	201 300
Muut toimintatuotot	2 820 853	2 355 200	2 347 400	2 347 400	2 347 400
TOIMINTAKULUT	**-18 891 124**	**-18 854 300**	**-19 177 700**	**-18 737 700**	**-18 586 800**
Henkilöstökulut	-9 036 649	-9 214 500	-9 441 300	-9 201 300	-9 201 300
Palvelujen ostot	-4 389 305	-4 480 600	-4 448 100	-4 248 100	-4 097 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 696 200	-1 707 600	-1 748 900	-1 748 900	-1 748 900
Avustukset	-859 893	-991 600	-1 130 000	-1 130 000	-1 130 000
Muut toimintakulut	-2 909 078	-2 460 000	-2 409 400	-2 409 400	-2 409 400
TOIMINTAKATE	**-12 542 771**	**-13 242 900**	**-13 710 100**	**-13 270 100**	**-13 119 200**

Yhteenveto lautakunnittain (Sisäinen ja ulkoinen)

Käyttötalousosa lautakunnittain (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Hankasalmen kunta					
TOIMINTATUOTOT	6 348 353	5 611 400	5 467 600	-143 800	-2,6 %
TOIMINTAKULUT	-18 891 124	-18 854 300	-19 177 700	-323 400	1,7 %
TOIMINTAKATE	**-12 542 771**	**-13 242 900**	**-13 710 100**	**-467 200**	**3,5 %**
Keskusvaalilautakunta					
TOIMINTATUOTOT	5 258	0	8 800	8 800	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-24 850	0	-27 000	-27 000	0,0 %
TOIMINTAKATE	**-19 592**	**0**	**-18 200**	**-18 200**	**0,0 %**
Tarkastuslautakunta					
TOIMINTAKULUT	-33 372	-34 600	-36 600	-2 000	5,8 %
TOIMINTAKATE	**-33 372**	**-34 600**	**-36 600**	**-2 000**	**5,8 %**
Kunnanhallitus					
TOIMINTATUOTOT	207 746	68 500	67 400	-1 100	-1,6 %
TOIMINTAKULUT	-2 788 736	-2 930 100	-3 038 000	-107 900	3,7 %
TOIMINTAKATE	**-2 580 990**	**-2 861 600**	**-2 970 600**	**-109 000**	**3,8 %**
Sivistyslautakunta					
TOIMINTATUOTOT	934 341	797 900	725 000	-72 900	-9,1 %
TOIMINTAKULUT	-11 037 985	-11 133 900	-11 426 900	-293 000	2,6 %
TOIMINTAKATE	**-10 103 645**	**-10 336 000**	**-10 701 900**	**-365 900**	**3,5 %**
Ympäristölautakunta					
TOIMINTATUOTOT	5 201 008	4 745 000	4 666 400	-78 600	-1,7 %
TOIMINTAKULUT	-5 006 181	-4 755 700	-4 649 200	106 500	-2,2 %
TOIMINTAKATE	**194 827**	**-10 700**	**17 200**	**27 900**	**-260,7 %**

3.1 Keskusvaalilautakunta

Tehtävän kuvaus: Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä huolehtimalla vaalien valmistelutoimenpiteistä, ennakkoäänestyksen järjestämisestä ja ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastamisesta. Varsinaisen äänestyspäivän äänestyksen järjestämisestä vastaavat vaalilautakunnat keskusvaalilautakunnan ohjauksesta. Alue- ja kuntavaaleissa keskusvaalilautakunta huolehtii lisäksi ennakkoäänten laskennasta ja kaikkien äänten tarkastuslaskennasta. Kuntavaaleissa keskusvaalilautakunta huolehtii vielä ehdokashakemusten vastaanotosta ja tarkastamisesta, ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisesta, vaalien tuloksen vahvistamisesta ja tiedottamisesta.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**5 258**	**0**	**8 800**	**8 800**	**0,0 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	5 258	0	8 800	8 800	0,0 %
TOIMINTAKULUT	**-24 850**	**0**	**-27 000**	**-27 000**	**0,0 %**
Henkilöstökulut	-20 278	0	-20 400	-20 400	0,0 %
Palvelujen ostot	-4 366	0	-3 600	-3 600	0,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-182	0	-2 900	-2 900	0,0 %
Muut toimintakulut	-24	0	-100	-100	0,0 %
TOIMINTAKATE	**-19 592**	**0**	**-18 200**	**-18 200**	**0,0 %**
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-19 592**	**0**	**-18 200**	**-18 200**	**0,0 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	5 258	0	8 800	8 800	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-24 631	0	-27 000	-27 000	0,0 %
TOIMINTAKATE	**-19 373**	**0**	**-18 200**	**-18 200**	**0,0 %**
Sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-219	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKATE	**-219**	**0**	**0**	**0**	**0,0 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	5 258	0	8 800	8 800	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-24 850	0	-27 000	-27 000	0,0 %
TOIMINTAKATE	**-19 592**	**0**	**-18 200**	**-18 200**	**0,0 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Äänestysaluejako on ennallaan; Asema, Kirkonkylä, Niemisjärvi. Vuonna 2025 järjestettiin yhdistetyt alue- ja kuntavaalit. Vuonna 2026 ei ollut säännönmukaisia vaaleja. Vuonna 2027 järjestetään eduskuntavaalit, vuonna 2028 ei ole säännönmukaisia vaaleja ja vuonna 2029 alue- ja kuntavaalit sekä europarlamenttivaalit. Vuonna 2030 järjestetään presidentinvaalit.

3.2 Tarkastuslautakunta

Tehtävän kuvaus: Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavan ajan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tilintarkastuspalvelut kunta ostaa valtuuston päätökseen perustuen tilintarkastusyhteisö TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy:ltä. Vastuunalaisena tilintarkastajana toimii JHT, HT, KRT Päivi Varis. Tarkastuslautakunnan sihteerinä toimii Sirkku Patokoski.

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista, valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, miten valtuustontilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet. Tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset tiedoksi kunnanvaltuustolle.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	**-33 372**	**-34 600**	**-36 600**	**-2 000**	**5,8 %**
Henkilöstökulut	-7 361	-9 100	-9 100	0	0,0 %
Palvelujen ostot	-25 851	-25 400	-27 300	-1 900	7,5 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-151	-100	-200	-100	100,0 %
Muut toimintakulut	-9	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKATE	**-33 372**	**-34 600**	**-36 600**	**-2 000**	**5,8 %**
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-33 372**	**-34 600**	**-36 600**	**-2 000**	**5,8 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTAKULUT	-33 372	-34 600	-36 600	-2 000	5,8 %
TOIMINTAKATE	**-33 372**	**-34 600**	**-36 600**	**-2 000**	**5,8 %**
Sisäiset					
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-33 372	-34 600	-36 600	-2 000	5,8 %
TOIMINTAKATE	**-33 372**	**-34 600**	**-36 600**	**-2 000**	**5,8 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Tilintarkastuspalvelut on kilpailutettu vuonna 2025 seuraavalle neljälle vuodelle. Päävastuullinen tilintarkastaja on vaihtunut vuoden 2026 aikana ja lisäksi tarkastuslautakunnan kokouskäytäntöjä on uudistettu muutoksen johdosta.

3.3 Kunnanhallitus

Tehtävän kuvaus: Kunnanhallituksen vastuualueen toiminta kattaa ennen kaikkea kunnan johtamisesta vastaamisen. Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnanjohtaja ja talous- sekä henkilöstöjohto ovat vastuualueen alla.

Elinkeinotoiminta, työllisyysasiat, ICT-palvelut, joukkoliikenne, viestintä, markkinointi ja arkistoimi sijoittuvat myös tälle vastuualueelle.

Vastuualue jakautuu Keskus- ja luottamushenkilöhallintoon sekä yleishallintoon.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**207 746**	**68 500**	**67 400**	**-1 100**	**-1,6 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	145 380	12 100	32 000	19 900	164,5 %
Maksutuotot	5	0	0	0	0,0 %
Tuet ja avustukset	61 345	56 000	35 000	-21 000	-37,5 %
Muut toimintatuotot	1 016	400	400	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	**-2 788 736**	**-2 930 100**	**-3 038 000**	**-107 900**	**3,7 %**
Henkilöstökulut	-925 599	-926 000	-874 800	51 200	-5,5 %
Palvelujen ostot	-1 024 293	-1 031 600	-1 073 200	-41 600	4,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 817	-14 400	-15 300	-900	6,3 %
Avustukset	-631 375	-757 600	-876 000	-118 400	15,6 %
Muut toimintakulut	-191 653	-200 500	-198 700	1 800	-0,9 %
TOIMINTAKATE	**-2 580 990**	**-2 861 600**	**-2 970 600**	**-109 000**	**3,8 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-16 090	-16 100	-40 400	-24 300	150,9 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-2 597 080**	**-2 877 700**	**-3 011 000**	**-133 300**	**4,6 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	207 746	68 500	67 400	-1 100	-1,6 %
TOIMINTAKULUT	-2 691 415	-2 843 400	-2 952 000	-108 600	3,8 %
TOIMINTAKATE	**-2 483 669**	**-2 774 900**	**-2 884 600**	**-109 700**	**4,0 %**
Sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-97 321	-86 700	-86 000	700	-0,8 %
TOIMINTAKATE	**-97 321**	**-86 700**	**-86 000**	**700**	**-0,8 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	207 746	68 500	67 400	-1 100	-1,6 %
TOIMINTAKULUT	-2 788 736	-2 930 100	-3 038 000	-107 900	3,7 %
TOIMINTAKATE	**-2 580 990**	**-2 861 600**	**-2 970 600**	**-109 000**	**3,8 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Vuonna 2027 kunnanhallitus vastaa kuntastrategian jalkauttamisesta kunnan toimintaan. Kunnanhallituksen vastuulla on kevään 2027 kuluessa laatia kunnan talouden tasapainotussuunnitelma ja kunnanjohtajan, talousjohtajan sekä palvelujohtajan työn keskeinen painopiste vuonna 2027 liittyykin tuohon prosessiin.

Vuoden 2027 aikana viimeistellään kunnan elinkeinopoliittinen ohjelma. Erityisen tärkeä painopiste on hyvinvointialueen ja kuntien yhteistoiminnan kehittäminen.

Elinvoimatoimia tehdään yhdessä yrittäjien ja yhdistysten kanssa. Työnvälitystä tukevia palveluja kehitetään yhteistyössä Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen kanssa.

Henkilöstökertomuksen ja henkilöstön työtyytyväisyyskyselyn kautta henkilöstöhallinto toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä henkilöstön osaamisen ja työssä jaksamisen tukemiseksi.

Arkistotoimen sähköistämistä jatketaan, sähköiset lomakkeet uudistetaan ja kunnan varautumissuunnitemat pidetään ajantasalla ja varautumista myös harjoitellaan.

Keskus- ja luottamushenkilöhallinto

Tehtävän kuvaus: Keskus- ja luottamushenkilöhallinnon tehtävä on kunnan johtamisesta ja varautumisesta vastaaminen. Kunnanjohtajan, kunnanhallituksen, kunnanvaltuuston, joukkoliikenteen, työllistämisen ja elinkeinotoimen tehtävät ovat keskeisin osa toimintaa. Strategian kannalta keskeisiä päämääriä ovat kunnan ja kunnan yritysten sekä yhdistysten yhteistyön aktivoiminen, kunnanpäätösten vaikutusten arvioinnin tehostaminen sekä sähköisen viestinnän kehittäminen ja vuorovaikutuksen lisääminen kunnassa.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**160 972**	**27 100**	**32 000**	**4 900**	**18,1 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	144 560	12 100	32 000	19 900	164,5 %
Maksutuotot	5	0	0	0	0,0 %
Tuet ja avustukset	16 348	15 000	0	-15 000	-100,0 %
Muut toimintatuotot	60	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	**-1 959 427**	**-2 060 100**	**-2 173 400**	**-113 300**	**5,5 %**
Henkilöstökulut	-349 532	-337 400	-333 100	4 300	-1,3 %
Palvelujen ostot	-846 835	-818 400	-821 300	-2 900	0,4 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10 501	-7 600	-8 400	-800	10,5 %
Avustukset	-631 375	-757 600	-876 000	-118 400	15,6 %
Muut toimintakulut	-121 185	-139 100	-134 600	4 500	-3,2 %
TOIMINTAKATE	**-1 798 455**	**-2 033 000**	**-2 141 400**	**-108 400**	**5,3 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-2 341	-2 000	-6 500	-4 500	225,0 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-1 800 796**	**-2 035 000**	**-2 147 900**	**-112 900**	**5,5 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	160 972	27 100	32 000	4 900	18,1 %
TOIMINTAKULUT	-1 934 307	-2 033 600	-2 149 300	-115 700	5,7 %
TOIMINTAKATE	**-1 773 335**	**-2 006 500**	**-2 117 300**	**-110 800**	**5,5 %**
Sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-25 120	-26 500	-24 100	2 400	-9,1 %
TOIMINTAKATE	**-25 120**	**-26 500**	**-24 100**	**2 400**	**-9,1 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	160 972	27 100	32 000	4 900	18,1 %
TOIMINTAKULUT	-1 959 427	-2 060 100	-2 173 400	-113 300	5,5 %
TOIMINTAKATE	**-1 798 455**	**-2 033 000**	**-2 141 400**	**-108 400**	**5,3 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Keskus- ja luottamushenkilöhallinnossa on varattava määräraha Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen palvelujen järjestämiskustannuksiin, Linkki-joukkoliikennealueen kuntakustannuksiin sekä Laukaan maaseutuhallinnon kustannuksiin. Näissä kasvua on edelliseen vuoteen nähden ennen kaikkea joukkoliikenteen kuntakustannuksissa.

Työttömyysturvan kuntaosuudet, eli ns. sakkomaksut ovat keskus- ja luottamushenkilöhallinnossa arvaamattomin kustannuserä ja ne on budjetoitu nyt lähes samalle tasolle, kuin ne toteutuvat vuonna 2026, koska työttömyyden orastava lasku ei heti heijastu pitkäaikaistyöttömiin.

Hankasalmelle on jo usean vuoden ajan ollut tyypillistä aktiivinen työllisyydenhoito. Työttömiä työnhakijoita haastatellaan säännöllisesti ja heille löydetään ratkaisuja yhteistyössä hyvinvointialueen ja työllisyysalueen

kanssa. Hankasalmen työttömyysaste on pysytellyt Keski-Suomen keskiarvon alapuolella ja vuodesta 2025 Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen keskiarvon alapuolella. Työttömyysastetta pyritään jatkossakin madaltamaan puuttumalla aktiivisin toimin työttömyysjaksoihin ja käyttämällä kunnan omia panostuksia ja asiantuntemusta palveluihin ohjaamisessa.

Kunnan työllisyyspalvelut vastaa lakisääteisistä kotoutumispalveluista, nuorten Ohjaamosta ja työllisyysalueen kanssa sovituista työnvälitystä edistävistä palveluista. Työnvälityspalveluiden lisäksi kuntalaisten on mahdollista saada valmennusta ja työllistämisen kuntalisää tapauskohtaisesti. Työllistymistä edistäviä palveluja, kuten työkokeiluja ja kursseja koordinoidaan tiiviissä yhteistyössä työllisyysalueen asiantuntijoiden kanssa. Tavoitteena on puuttua ensisijaisesti pitkäaikaistyöttömyyteen ja nuorisotyöttömyyteen, jotka ovat Keski-Suomessa hälyttävällä tasolla vuoteen 2027 siirryttäessä. Etenkin työttömyyden pitkittyminen vaatii aktiivisia toimia, sillä se on pääasiallinen syy kunnan työttömyysturvakustannusten kasvussa. Työllisyyspalveluiden toiminnassa tullaan keskittymään pääasiassa kolmeen asiakasryhmään: nuoriin, kotoutujiin ja pitkäaikaistyöttömiin.

Kunnan metsäomaisuus on keskus- ja luottamushenkilöhallinnon alla, mutta puunmyyntiä ei ole nyt arvioitu vuodelle 2027 toteutuvan. Metsäomaisuuden arvo niin luonnon ja ympäristön kuin taloudenkin näkökulmasta pyritään turvaamaan, kuten strategiammekin jo edellyttää.

Kuntaliiton, kuntatyöantajien ja maakuntaliiton jäsenmaksuihin on varattu toteutuva määräraha - samoin Maaseutukehitys Leader-ryhmälle ja Visit Jyväskylä regionille. Avustusten määräraha on säilytetty edellisten vuosien tasolla.

Kunnanhallituksen ja sen jaoston sekä kunnanvaltuuston kokousten ja seminaarien määrä on arvioitu vuoden 2026 kustannusten mukaan.

Edunvalvonnassa valtionosuusuudistuksen edistäminen ja muutoinkin hallitusohjelmaan yhdessä Keski-Suomen kuntien ja pienten kuntien verkoston kautta vaikuttaminen on eduskuntavaalien jälkeen ja jo niitä ennen keskiössä, kuten kunnan strategiakin edellyttää.

Kunnan sähköomaisuuden arvoa turvaavat Savon Voiman ja Suur-Savon Sähkön tuoreet omistajastrategiat, joiden tavoitteiden toteutumista keskus- ja luottamushenkilöhallinnossa seurataan.

Elinkeinopoliittinen ohjelma laaditaan valmiiksi kevään 2027 kuluessa.

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	3	3	3	0	0,00%
Työllistetyt, kunnallinen työllistäminen					100,00%
Työllistetyt yrityksiin työllistäminen					100,00%
Muut määräaikaiset					100,00%
Yhteensä	**3**	**3**	**3**	**0**	**0,00%**

Tavoitteet
Elinvoimallaan kutsuva
Tavoite: Aktiivinen ja monipuolinen viestintä

Toimenpiteet	Kunnan sähköisen viestinnän monipuolisuus Instagramissa ja Facebookissa sekä www-sivujen informatiivisuus ja ajantasalla pito. Sen ohella selkeät esitteet ja muu markkinointimateriaali. Kaksi kertaa vuodessa tiedotusliite Hankasalmen Sanomien välissä		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Kunnan ja hyvinvointipalvelujen Facebook-sivujen seuraajamäärä (tuhansissa)		4,8	5
Kunnan ja kunnan eri toimintojen Instagram-sivujen seuraajamäärä (tuhansissa)		10	11
Vastuu	Viestintäsuunnittelija		
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		
Tavoite: Matkailun edistäminen kuntalaisten hyvinvointi huomioiden			
Toimenpiteet	Keski-Suomen matkailustrategian pohjalta luodaan yhdessä Visit Jyväskylän ja matkailuyritystemme kanssa vahvempaa matkailua Hankasalmelle. Toisiamme tukeva viestintä ja markkinointi yhdistettynä tapahtumatarjontaan on tässä tärkeää. Matkailukohteemme tarjoavat palveluja ja tapahtumia kuntalaisille.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Majoitusvuorokausien kasvu matkailurityksissämme (-1 = ei kasvua, 0 = ennallaan ja 1 = kasvua - perustuu kyselyyn isoimmille majoittajille)		0	1
Visit Hankalmen sivuston seuraajamäärä Instagramissa		280	320
Työpaikkojen määrä matkailu- ja ravitsemistoiminnassa (lähtöarvo 2024)		66	70
Hankasalmella tapahtuu sivuston seuraajamäärä Instagramissa		890	1 000
Vastuu	Kunnanjohtaja ja viestintäsuunnittelija		
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		
Tavoite: Elinvoimainen asumisen kunta			
Toimenpiteet	Kunnan johtaminen niin, että mm liikunta- ja kulttuuriohjelmien toimenpiteiden, hyvien palvelujen, elinvoimaa lisäävien tapahtumien (niin kunta, yhdistykset ja yritykset) kuin toimivan infrastruktuurin kautta kunnan väestörakenne ja -määrä luo kuntaan elinvoimaa		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Nettomuutto kuntaan (lähtöarvo tammi-syyskuun toteuma 2026)		- 26	1
Vastuu	Kunnanjohtaja, johtoryhmä		
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		
Turvallinen ja toimiva			
Tavoite: Toimiva joukkoliikenne			
Toimenpiteet	Linkki-liikenteen markkinoinnin ja viestinnän kautta tehdään palvelusta tunnetumpaa. Tarkastellaan vuoroaikojen toimivuutta. Osallistutaan Linkin erilaisiin tempauksiin. Ollaan aktiivisia Linkin ohjausryhmässä		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Linkki-liikenteen matkamäärä vuodessa (lähtöarvo 2025 toteuma)		86 509	95 000
Vastuu	kunnanjohtaja, kuljetussuunnittelija, viestintäsuunnittelija,		
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		
Talouden tekijä			
Tavoite: Aktiivinen työllisyydenhoito			
Toimenpiteet	Oman kuntalisämallin markkinointi ja kehittäminen sekä tiivis yhteistyö Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen kanssa työllisyydenhoidossa. (suorat omat vaikutusmahdollisuudet työttömyyden tasoon ovat pienet, mutta sitäkin seurata tulee)		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**

Kuntalisän käyttäjämäärät (lähtöarvo vuosi 2026 marraskuun loppuun mennessä))	2	6
Hankasalmen kunnan työttömyysprosentti (lähtöarvo keskimääräinen vuonna 2026 tammi-syyskuu)	13,3	11,5
Kunnan sakkomaksujen määrä euroissa (lähtöarvo Mikko Kesän arvio v 2026)	605 228	550 000
Vastuu	kunnanjohtaja, työllisyyskoordinaattori,	
Sitovuustaso	Kunnanhallitus	
Tavoite: Yrittäjien laadukas neuvonta ja kasvupolkujen mahdollistaminen		
Toimenpiteet	Hyvä yhteistyö Gradian Keski-Suomen Yritysidean kanssa uusyritysneuvonnassa, yrityskummien hyödyntäminen, matala kynnys yrittäjille olla yhteydessä kuntaan, elinkeino-ohjelman laatiminen ja toteuttaminen,	
Mittarit	**Lähtö**	**Tavoite**
Työpaikkojen määrä kunnassa (seuranta viiveellä, lähtöarvo vuosi 2024)	1 327	1 310
Kunnan pk-yritysten suhdannetiedot, liikevaihdon kehitys % (lähde tilastokeskus ja lähtöarvo kehitys välillä 2.kvartaali 2025-1. kvartaali 2026)	- 0,5	3
Kunnan pk-yritysten suhdannetiedot, palkkamenojen kehitys % (lähde tilastokeskus ja lähtöarvo kehitys välillä 2. kvartaali 2025 - 1. kvartaali 2026))	- 6,5	2
Aloittaneiden/lopettaneiden yritysten määrä nettona (lähtöarvo tilinpäätös 2025)	4	5
Vastuu	kunnanjohtaja, viestintäsuunnittelija, kiinteistöjohtaja	
Sitovuustaso	Kunnanhallitus	

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: Keskus- ja luottamushenkilöhallinnon keskeisimmät riskit liittyvät työttömyyden tasoon ja sen kautta toteutuviin kunnan työttömyysturvakustannuksiin, eli ns. sakkomaksuihin. Keski-Suomessa työttömyyden voisi arvella kuitenkin ennemmin kääntyvän vuonna 2027 positiivisempaan suuntaan kuin enää kasvavan, jolloin sakkomaksujen määrän pitäisi talousarviossa olla nyt vähintään riittävällä tasolla huomioitu.

Linkki-liikenteen kohdalla käyttäjämäärät muodostavat riskin sille, onko palveluun varattu kuntaosuus riittävä.

Muutoin keskus- ja luottamushenkilöhallinnossa kustannukset ovat melko hyvin ennakoitavissa, jollei esimerkiksi päätöksenteon johdosta aiheudu oikeusprosesseja, joita nyt ei ole tiedossa. Samoin ICT-palvelut sisältävät mahdollisuuden suuriinkin riskeihin, joita pyritään hallitsemaan mm. omalla osaavalla henkilöstöllä ja oikeilla tietosuojaratkaisuilla.

Varautumisen kuuluessa keskus- ja luottamushenkilöhallinnon alle, niin siihen liittyvien uhkakuvien toteutuessa aiheutuisi keskus- ja luottamushenkilöhallintoon niin toiminnallisia kuin taloudellisia paineita, joihin ennalta ei ole varattu määrärahoja.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Luottamushenkilöhallinto

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	144 625	12 100	32 000	19 900	164,5 %
TOIMINTAKULUT	-745 767	-745 800	-752 500	-6 700	0,9 %
TOIMINTAKATE	**-601 142**	**-733 700**	**-720 500**	**13 200**	**-1,8 %**

Tulosalue: Elinkeinopalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	-272 152	-299 900	-283 400	16 500	-5,5 %
TOIMINTAKATE	**-272 152**	**-299 900**	**-283 400**	**16 500**	**-5,5 %**

Tulosalue: Työllisyyspalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	16 348	15 000	0	-15 000	-100,0 %
TOIMINTAKULUT	-941 508	-1 014 400	-1 137 500	-123 100	12,1 %
TOIMINTAKATE	**-925 161**	**-999 400**	**-1 137 500**	**-138 100**	**13,8 %**

Yleishallinto

Tehtävän kuvaus: Yleishallinto tuottaa kunnan hallinto- ja talouspalvelut, ICT-palvelut sekä henkilöstöhallinnon palvelut. Viime vuosien aikana toimintoja ja prosesseja on kehitetty aktiivisella otteella. Tavoitteena on tuottaa kyseiset tukipalvelut kunnalle mahdollisimman laadukkaasti.

Hallinto- ja talouspalvelut tuottavat yleiset hallintoon ja talouteen liittyvät tukipalvelut kunnan toimintoihin. Taloushallinnon puolella keskitytään syksyllä 2026 tapahtuneiden järjestelmä- ja prosessimuutosten jalkauttamiseen. Kunnan palkkahallinto on ulkoistettu 1.10.2026 alkaen Kuntalaskennalle, mutta kunnan palveluksessa työskentelee edelleen palkkayhteyshenkilö.

ICT-palveluiden tehtävänä on ylläpitää ja kehittää kunnan tieto- ja viestintäjärjestelmiä, laiteympäristöä sekä huolehtia tietoturvasta. ICT-palvelut tuottavat myös työntekijöiden ja luottamushenkilöiden sovellus- ja laitetuen. Kunnan tietohallinnossa työskentelee kaksi henkilöä.

Henkilöstöhallinto vastaa kunnan virka- ja työsuhdeasioiden hoidosta, työhyvinvoinnin tukemisesta ja työterveyshoidon järjestämisestä. Strategian mukaisena tavoitteena on henkilöstön työhyvinvoinnin ylläpitäminen ja esihenkilötyön vahvistaminen.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**46 774**	**41 400**	**35 400**	**-6 000**	**-14,5 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	820	0	0	0	0,0 %
Tuet ja avustukset	44 998	41 000	35 000	-6 000	-14,6 %
Muut toimintatuotot	956	400	400	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	**-829 309**	**-870 000**	**-864 600**	**5 400**	**-0,6 %**
Henkilöstökulut	-576 067	-588 600	-541 700	46 900	-8,0 %
Palvelujen ostot	-177 458	-213 200	-251 900	-38 700	18,2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 316	-6 800	-6 900	-100	1,5 %
Muut toimintakulut	-70 468	-61 400	-64 100	-2 700	4,4 %
TOIMINTAKATE	**-782 535**	**-828 600**	**-829 200**	**-600**	**0,1 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-13 749	-14 100	-33 900	-19 800	140,4 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-796 284**	**-842 700**	**-863 100**	**-20 400**	**2,4 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	46 774	41 400	35 400	-6 000	-14,5 %
TOIMINTAKULUT	-757 108	-809 800	-802 700	7 100	-0,9 %
TOIMINTAKATE	**-710 334**	**-768 400**	**-767 300**	**1 100**	**-0,1 %**
Sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-72 200	-60 200	-61 900	-1 700	2,8 %
TOIMINTAKATE	**-72 200**	**-60 200**	**-61 900**	**-1 700**	**2,8 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	46 774	41 400	35 400	-6 000	-14,5 %
TOIMINTAKULUT	-829 309	-870 000	-864 600	5 400	-0,6 %
TOIMINTAKATE	**-782 535**	**-828 600**	**-829 200**	**-600**	**0,1 %**

Talousarvion 2027 perustelut:
Kunnan taloushallinnon järjestelmät uudistettiin kokonaisvaltaisesti syksyn 2026 aikana. Vuoden 2027 aikana

on tarkoitus saada uudet ohjelmistot ja prosessit toimimaan saumattomasti kunnan henkilöstön arjessa. Kevään 2027 aikana laaditaan kuntaan talouden tasapainottamisohjelma, joka tulee myös osaltaan työllistämään hallinto- ja talouspalveluiden henkilöstöä. Kunnan palkkahallinto on ulkoistettu 1.10 alkaen Kuntalaskennalle ja samalla hallinto- ja talouspalveluiden henkilöstämäärä on vähentynyt yhdellä henkilöllä. Vuoden 2027 aikana on myös tarkoitus selkeyttää talous- ja hallintopalveluiden työtehtäviä ja aloittaa paperiarkistojen selvittely sähköiseen muotoon.

Keväällä 2027 järjestetään eduskuntavaalit ja vaalien järjestäminen onkin yksi kevään työllistävimmistä projekteista. Keväällä 2027 käydään myös palkkaneuvottelut. Vuoden 2027 aikana laaditaan ajantasainen henkilöstösuunnitelma vastaamaan uudistettua kuntastrategiaa ja osaksi talouden tasapainottamissuunnitelmaa.

ICT-palveluissa keskitytään tuottamaan perustehtävien mukaiset laadukkaat palvelut. Vuoden 2027 aikana keskitytään uusien ja nykyisten järjestelmien ylläpitoon ja huoltamiseen. Tavoitteena on siirtyä kokonaan ulkopuolisiin palvelimiin vuoden 2027 aikana sekä laajentaa kaksivaiheisen tunnistautumisen käyttämistä.

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	10,4	8,8	7,8	- 1	-11,36%
Sijaiset					100,00%
Yhteensä	10,4	8,8	7,8	- 1	-11,36%

Tavoitteet			
Elinvoimallaan kutsuva			
Tavoite: Uusien järjestelmien käytön vakiinnuttaminen			
Toimenpiteet	Uusien järjestelmien käytön vakiinnuttaminen. Varmistetaan että henkilöstö on tarpeeksi koulutettua uusien järjestelmien käyttämiseen järjestämällä säännöllisesti sisäisiä ja tarpeen mukaan ulkoisia koulutuksia. Uusien järjestelmän ohjeiden päivittäminen ja saatavuus on myös varmistettava.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Uusiin järjestelmiin liittyvien koulutusten lukumäärä (kpl)		0	4
Vastuu	Talousjohtaja		
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		
Tavoite: Ajantasainen henkilöstösuunnitelma			
Toimenpiteet	Päivitetään kunnan henkilöstösuunnitelma muuttuvassa työympäristössä. Selkeytetään työnkuvia ja vastuuhenkilöitä ja tiedotetaan niistä asianmukaisesti.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Päivitetty henkilöstösuunnitelma (0=ei, 1=kyllä)		0	1
Vastuu	Palvelujohtaja		
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		
Tavoite: Ulkopuolisiin palvelimiin siirtyminen ja kaksivaiheisen tunnistautumisen laajempi käyttöönotto			
Toimenpiteet	Ulkopuolisiin palvelimiin siirtyminen ja kaksivaiheisen tunnistautumisen laajempi käyttöönotto		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Ulkopuolisiin palvelimiin siirtyminen, toteutumisaste %		90	100

Kaksivaiheisen tunnistautumisen käyttöönotto, toteutumisaste %		5	100
Vastuu	ICT-palveluvastaava		
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: Yleishallinnon osalta merkittävimmän yksittäisen riskin aiheuttaisi henkilöstön pitkät, ennakoimattomat poissaolot. Riskiä pyritään hallitsemaan sillä, että vuoden 2027 aikana selkeytetään työnjakoa ja pyritään varmistamaan kriittisimpien työtehtävien sujuminen kaikissa tilanteissa.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Hallinto- ja talouspalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	960	400	400	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-374 782	-444 600	-446 300	-1 700	0,4 %
TOIMINTAKATE	**-373 822**	**-444 200**	**-445 900**	**-1 700**	**0,4 %**

Tulosalue: ICT-palvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	816	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-273 541	-214 000	-213 500	500	-0,2 %
TOIMINTAKATE	**-272 725**	**-214 000**	**-213 500**	**500**	**-0,2 %**

Tulosalue: Henkilöstöhallinto

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	44 998	41 000	35 000	-6 000	-14,6 %
TOIMINTAKULUT	-180 986	-211 400	-204 800	6 600	-3,1 %
TOIMINTAKATE	**-135 988**	**-170 400**	**-169 800**	**600**	**-0,4 %**

3.4 Sivistyslautakunta

Tehtävän kuvaus:
Sivistyspalveluiden tehtävänä on huolehtia laadukkaista varhaiskasvatuspalveluista, esi- ja perusopetuksesta, lukio-opinnoista, perusopetuksen iltapäivätoiminnasta, kansalaisopisto-, kulttuuri-, liikunta-, kirjasto- ja nuorisopalveluista sekä kunnan hyvinvointityön koordinoinnista. Palveluilla edistetään kuntalaisten hyvinvointia, oppimista ja osallisuutta sekä seudun pito- ja vetovoimaisuutta. Talousarvio on valmisteltu siten, että voidaan edelleen toteuttaa laadukkaita palveluja kuntalaisille.

Vuoden 2027 toiminnassa keskitytään kunnan strategian 2026-2030 mukaisten tavoitteiden toteuttamiseen, muun muassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä kasvun ja oppimisen tukemiseen, laadukkaiden ja ennaltaehkäisevien vapaa-ajan palvelujen tuottamiseen eri kohderyhmille sekä laki- ja opetussuunnitelmamuutosten toimeenpanemiseen. Sivistyspalveluiden yhteisenä teemana jatkuu positiivisen toimintakulttuurin edistäminen. Päämääränä on tunnistaa ja hyödyntää ne voimavarat mitä meillä on jo olemassa ja edistää niitä.

Sivistyspalveluissa on henkilötyövuosina laskettuna henkilöstöä 114,54 (2026=120,29), joista määräaikaisia työntekijöitä on erityisesti kansalaisopistossa (sivutoimiset tuntiopettajat) sekä hankerahoituksen myötä määräaikaisia työntekijöitä on kouluissa ja hyvinvointipalveluissa. Henkilöstön osaamista vahvistetaan koulutuksilla ja työhyvinvointia edistetään työyhteistöissä eri keinoin. Vakituisen henkilöstön koulutukseen on varattu 300 euroa/henkilö. Tämän lisäksi henkilöstöllä on mahdollisuus kouluttautua Eduhouse-verkkopalvelun kautta yhteisesti sovittuihin aihealueisiin sekä oman kiinnostuksen mukaisiin koulutuksiin.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**934 341**	**797 900**	**725 000**	**-72 900**	**-9,1 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	428 632	374 100	386 700	12 600	3,4 %
Maksutuotot	173 298	165 300	157 000	-8 300	-5,0 %
Tuet ja avustukset	305 512	243 300	166 300	-77 000	-31,6 %
Muut toimintatuotot	26 899	15 200	15 000	-200	-1,3 %
TOIMINTAKULUT	**-11 037 985**	**-11 133 900**	**-11 426 900**	**-293 000**	**2,6 %**
Henkilöstökulut	-6 337 937	-6 422 100	-6 657 900	-235 800	3,7 %
Palvelujen ostot	-2 254 727	-2 346 000	-2 285 400	60 600	-2,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-392 858	-406 600	-396 000	10 600	-2,6 %
Avustukset	-138 428	-144 000	-164 000	-20 000	13,9 %
Muut toimintakulut	-1 914 035	-1 815 200	-1 923 600	-108 400	6,0 %
TOIMINTAKATE	**-10 103 645**	**-10 336 000**	**-10 701 900**	**-365 900**	**3,5 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-232 661	-167 500	-178 400	-10 900	6,5 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-10 336 305**	**-10 503 500**	**-10 880 300**	**-376 800**	**3,6 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	925 490	795 700	723 000	-72 700	-9,1 %
TOIMINTAKULUT	-8 926 683	-9 028 500	-9 296 400	-267 900	3,0 %
TOIMINTAKATE	**-8 001 193**	**-8 232 800**	**-8 573 400**	**-340 600**	**4,1 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	8 850	2 200	2 000	-200	-9,1 %
TOIMINTAKULUT	-2 111 302	-2 105 400	-2 130 500	-25 100	1,2 %
TOIMINTAKATE	**-2 102 452**	**-2 103 200**	**-2 128 500**	**-25 300**	**1,2 %**
Ulkoiset ja sisäiset					

TOIMINTATUOTOT	934 341	797 900	725 000	-72 900	-9,1 %
TOIMINTAKULUT	-11 037 985	-11 133 900	-11 426 900	-293 000	2,6 %
TOIMINTAKATE	**-10 103 645**	**-10 336 000**	**-10 701 900**	**-365 900**	**3,5 %**

Talousarvion 2027 perustelut:
Sivistyslautakunnan ensimmäisen vaiheen toimintakate oli 10 751 900 euroa. Kunnanhallitus edellytti 50 000 euron säästöjä ja toimintakate saatiin asettumaan 10 701 900 euroon tehtyjen säästötoimenpiteiden myötä. Toimintakate on 365 900 euroa suurempi kuluvan vuoden talousarvioon nähden.

Palveluiden järjestämisessä on huomioitu toimintaympäristön muutokset. Kouluikäisten lasten määrä vähenee reilun luokallisen verran lukuvuosittain. Lukuvuonna 2026-2027 esi- ja perusopetuksen oppilaita on 412 ja oppilasmäärä laskee 33 oppilaalla lukuvuodelle 2027-2028. Valtuustokauden päättyessä syksyllä 2029 oppilaita on kunnassa oppilasennusteen mukaan 313.

Varhaiskasvatuksessa alle kolme vuotiaiden lasten määrä on lisääntynyt, mikä tarkoittaa henkilöstömitoituksen kasvattamista päiväkodeissa. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuotot ovat vuosi vuodelta vähentyneet, sillä noin 80 prosenttia perheistä on jo 0-maksuluokassa.

Hyvinvointipalveluiden johtoajatuksena on tuottaa laadukkaita ja ennaltaehkäiseviä vapaa-ajan palveluja eri kohderyhmille yhteistyössä kunnan eri toimialojen, kolmannen sektorin, hyvinvointialueen ja yritysten kanssa. Laadukkaat hyvinvointipalvelut ovat kunnassa veto- ja pitovoimatekijä sekä olennainen osa kuntamarkkinointia.

Kirkonkylän koulukeskuksen ja Sillankorvan päiväkodin osalta leasing-kulut ovat merkittävä osa koulutus- ja varhaiskasvatuspalvelujen talousarviota. Kiinteistö rakennettiin leasing-rahoitusratkaisulla ja sen omistaa Kuntarahoitus. Leasing-vuokraa maksetaan 20 vuoden ajan ja vuonna 2040 kunta lunastaa koulukeskuksen ja päiväkodin itselleen maksamalla 35 % jäännösarvon urakkasummasta.

Kunta on 10.4.2025 tehnyt koronvaihtosopimuksen Osuuspankin kanssa. Leasing-pääomasta on suojattu noin 60 % vuoteen 2028 asti kiinteällä korolla 2,08 %. Korkomenot ovat taas kasvussa ja arvio leasingkuluista korkoineen koulun ja päiväkodin osalta on 835 000 euroa, kasvua vuoteen 2026 verrattuna on 65 900 euroa. Ympäristöpalvelut sisällyttää keittiöön kohdistuvat leasingkulut 27 500 euroa sisäisiin kustannuksiin, jotka laskutetaan lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden sisäisissä ateriakustannuksissa.

Henkilöstökulut kasvavat 235 800 euroa (3,7 %) kuluvaan vuoteen verrattuna, vaikka koululaisten määrän väheneminen on huomioitu henkilöstömitoituksessa. Syksystä 2027 alkaen lisätään yhdysluokkaopetusta ja joustavan perusopetuksen kaksi ryhmää yhdistetään yhdeksi ryhmäksi sekä koulujen pienryhmien osalta tehdään muutoksia. Vuoden 2027 alusta Aseman ja Niemisjärven koulujen johtajuusjärjestelyihin tulee muutos. Varhaiskasvatuksessa henkilöstömäärää lisätään kahdella lastenhoitajalla vuoden 2027 alusta alkaen, koska lakisääteiset mitoitukset määrittävät henkilöstön määrän.

Kunnan strategian mukaisesti panostetaan laadukkaaseen lukiotoimintaan ja suunnistuslinjaan. Suunnistuslukion vetovoiman tärkein tekijä on valmennuksen laatu, jonka takaa päätoiminen ammattimainen valmentaja ja hyvät harjoitteluolosuhteet muun muassa leirien muodossa. Lukion suunnistuslinjan rahoitukseen vuodelle 2027 sovittiin neuvotteluissa kuntaosuudeksi 75 000 euroa (2026=75 000 euroa) laadukkaan valmennustoiminnan takaamiseksi. Lisäksi maksetaan muita sovittuja menoja muun muassa markkinointiin ja harjoitusmatkojen matkakorvausiin 14 400 euroa, yhteensä noin 89 400 euroa. Lisäksi investointisuunnitelmassa on 10 000 euron varaus suunnistuskarttoihin. Suunnistuslukiolaisia on 18 lukuvuonna 2026-2027 ja kaikki ovat ulkopaikkakuntalaisia. Suunnistuslukiotoiminta nähdään yhtenä kunnan vetovoimatekijänä.

Sisäiset kustannukset (vuokrat, siivous, vesi, ateriat ja liikunta-alueiden hoito) nousevat 25 300 euroa kuluvan

vuoden talousarvioon nähden. Sisäisten kustannusten kulut ovat 2 130 500 euroa (19,19 % sivistyspalveluiden toimintakuluista.

Sivistyspalveluissa jatkuu vuoden 2027 aikana useita hankkeita ja hankerahoituksella pystytään kehittämään toimintaa ja palkkaamaan lisähenkilöstöä muun muassa kouluille ja nuorisopalveluihin.

Sivistyspalveluissa investointitarpeet kohdistuvat ICT-kaluston hankintoihin: lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille hankittaviin kannettaviin tietokoneisiin 20 000 euroa, kouluille yhteisesti ICT-hankintoihin 10 000 euroa ja varhaiskasvatuksen kannettavien tietokoneiden ja tablettien hankintoihin 13 000 euroa sekä liikuntapaikkojen varustamiseen 15 000 euroa ja lukion suunnistuskarttoihin 10 000 euroa.

Kunnan strategian mukaisesti sivistyslautakunta tavoittelee laadukkaan, saavutettavan ja taloudellisesti kestävän esi- ja perusopetuksen järjestämistä. Tämän vuoksi lautakunta esittää kouluverkkoselvityksen aloittamista vuoden 2027 aikana tulevien palvelutarpeiden arvioimiseksi.

Sivistystoimen hallinto

Tehtävän kuvaus: Sivistyspalvelujen toimisto- ja hallintopalvelut vastaavat suunnittelu-, kehittämis-, valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävistä, sekä sivistyspalvelujen talous- ja henkilöstöpalveluista. Sivistystoimenjohtaja toimii sivistyslautakunnan esittelijänä.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	**-202 376**	**-210 900**	**-223 900**	**-13 000**	**6,2 %**
Henkilöstökulut	-136 162	-138 900	-152 600	-13 700	9,9 %
Palvelujen ostot	-53 893	-57 800	-57 700	100	-0,2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 259	-2 600	-2 600	0	0,0 %
Muut toimintakulut	-11 063	-11 600	-11 000	600	-5,2 %
TOIMINTAKATE	**-202 376**	**-210 900**	**-223 900**	**-13 000**	**6,2 %**
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-202 376**	**-210 900**	**-223 900**	**-13 000**	**6,2 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTAKULUT	-189 626	-197 500	-211 200	-13 700	6,9 %
TOIMINTAKATE	**-189 626**	**-197 500**	**-211 200**	**-13 700**	**6,9 %**
Sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-12 750	-13 400	-12 700	700	-5,2 %
TOIMINTAKATE	**-12 750**	**-13 400**	**-12 700**	**700**	**-5,2 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-202 376	-210 900	-223 900	-13 000	6,2 %
TOIMINTAKATE	**-202 376**	**-210 900**	**-223 900**	**-13 000**	**6,2 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Toimintakulut koostuvat sivistystoimenjohtajan ja toimistosihteerin henkilöstökuluista, sivistyslautakunnan jäsenten palkkioista ja matkakuluista sekä yleisistä koko sivistyspalveluita koskevista kustannuksista. Sivistyslautakunta kokoontuu yksitoista kertaa vuoden aikana ja tarvittaessa myös useammin.

Suoritetaulukko	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Sivistyslautakunnan kokoukset	11	11	11	0	0,00%

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	1,6	1,6	1,85	0,25	15,62%
Määräaikaiset	0	0	0	0	100,00%
Yhteensä	**1,6**	**1,6**	**1,85**	**0,25**	**15,62%**

Hallintopalveluiden henkilöstö koostuu sivistystoimen toimialajohtajasta (0,85 htv) ja toimistosihteeristä (1 htv), yhteensä 1,85 henkilötyövuotta. Sivistystoimenjohtajan tehtäviin sisältyy myös aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattorin tehtävät (0,15 htv).

Sivistyspalveluiden toimistosihteeri eläköityy 1.1.2027. Hänen tehtäviinsä kuului myös työsuojeluvaltuutetun

tehtävät (0,25 htv). Uusi sivistyspalveluiden toimistosihteerin aloittaa toimessa 1.1.2027 alkaen täydellä työajalla (1 htv).

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta:
Hallintopalveluiden keskeisin riski liittyy henkilöstöresurssiin. Mikäli sijaistuksen tarvetta tulee, niin toimistosihteerin sijaisena toimii oman toimen ohella kansalaisopiston opistosihteeri. Opistosihteeri on vasta aloittanut tehtävässään, joten vielä ei ole kertynyt kokemusta ja tietämystä toimistosihteerin tehtävien hoidosta. Sivistystoimenjohtajan sijaisena toimii varhaiskasvatuspäällikkö oman virkansa ohella. Riskinä liika kuormitus, mikäli sijaistustarvetta tulee.

Varhaiskasvatuspalvelut

Tehtävän kuvaus: Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi varhaiskasvatuksen tehtävänä on ehkäistä syrjäytymistä sekä tukea huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus kattaa ikävuodet 0–6 eli lapsen elämän ensi vuodet vauvaiästä peruskoulun aloittamiseen asti.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**117 310**	**104 400**	**80 700**	**-23 700**	**-22,7 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	33 599	36 100	28 700	-7 400	-20,5 %
Maksutuotot	62 397	58 300	52 000	-6 300	-10,8 %
Tuet ja avustukset	21 000	10 000	0	-10 000	-100,0 %
Muut toimintatuotot	315	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	**-2 064 983**	**-2 123 200**	**-2 403 300**	**-280 100**	**13,2 %**
Henkilöstökulut	-1 320 191	-1 364 400	-1 557 100	-192 700	14,1 %
Palvelujen ostot	-316 718	-367 200	-421 900	-54 700	14,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 235	-38 300	-37 000	1 300	-3,4 %
Avustukset	-119 778	-125 000	-145 000	-20 000	16,0 %
Muut toimintakulut	-271 061	-228 300	-242 300	-14 000	6,1 %
TOIMINTAKATE	**-1 947 672**	**-2 018 800**	**-2 322 600**	**-303 800**	**15,0 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-13 818	-3 900	-3 100	800	-20,5 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-1 961 490**	**-2 022 700**	**-2 325 700**	**-303 000**	**15,0 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	117 310	104 400	80 700	-23 700	-22,7 %
TOIMINTAKULUT	-1 653 213	-1 685 100	-1 935 000	-249 900	14,8 %
TOIMINTAKATE	**-1 535 903**	**-1 580 700**	**-1 854 300**	**-273 600**	**17,3 %**
Sisäiset					
TOIMINTAKULUT	-411 770	-438 100	-468 300	-30 200	6,9 %
TOIMINTAKATE	**-411 770**	**-438 100**	**-468 300**	**-30 200**	**6,9 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	117 310	104 400	80 700	-23 700	-22,7 %
TOIMINTAKULUT	-2 064 983	-2 123 200	-2 403 300	-280 100	13,2 %
TOIMINTAKATE	**-1 947 672**	**-2 018 800**	**-2 322 600**	**-303 800**	**15,0 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Hankasalmella järjestetään kunnallista varhaiskasvatusta kolmessa päiväkodissa ja perhepäivähoitona hoitajan kotona. Sillankorvan päiväkodissa kirkonkylällä koulukeskuksen yhteydessä on 50 varhaiskasvatuspaikkaa, Metsätähden vuorohoitopäiväkodissa Asemalla palvelutalon yhteydessä 30 paikkaa ja Sinisiiven päiväkodissa Niemisjärven koulun yhteydessä 21 paikkaa. Perhepäivähoitopaikkoja on neljällä hoitajalla yhteensä 16. Koko kunnan kokopäiväisten sijoituspaikkojen määrä on 117 paikkaa.

Perhe voi valita kotihoidontuen vaihtoehtona kunnalliselle varhaiskasvatukselle. Kotihoidon tukeen on oikeus,

jos alle 3-vuotiasta lasta hoidetaan kotona. Muista alle kouluikäisistä sisaruksista voidaan myös maksaa kotihoidon tukea. Etuuden maksaminen päättyy viimeistään, kun perheen nuorin lapsi täyttää kolme vuotta. Kotihoidon tukeen kuuluu hoitoraha, johon eivät vaikuta perheen tulot sekä hoitolisä, vaan perheen yhteenlasketut tulot. Kotihoidon tukea ei voi saada lapsesta, joka on kunnallisessa päivähoidossa. Kuntalisää Hankasalmella ei makseta, eikä järjestetä yksityistä varhaiskasvatuspalvelua.

Varhaiskasvatuslain ja asiakasmaksulain muutoksilla valtakunnallisesti pyritään vaikuttamaan alle kouluikäisten lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteeseen. Tulorajoja on nostettu, mitkä on johtanut siihen, että 80 % asiakkaista on 0-maksuluokassa, eikä tuloja tule enää samaan tahtiin. Erityisesti alle kolmevuotiaiden osuus varhaiskasvatuksen aloittaneista on jatkanut kasvuaan, minkä vuoksi henkilöstöä on mitoitettava sen mukaisesti toiminnallisista ja lakisääteisistä syistä. Samaan aikaan esikouluikäisten osuus on pienentynyt.

Henkilöstön lain mukainen mitoitus muuttaa henkilöstörakennetta siten, että on harkittava palkattavaksi varhaiskasvatuksen opettajia tai sosionomeja siirtymäsäädöksen nojalla, jonka mukaan 1.1.2030 henkilöstöstä 2/3 tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin pätevyys. Lisäksi päiväkodin johtajalta edellytetään kasvatustieteen maisterin tutkintoa. 1.8.2021 uudistettu varhaiskasvatuslain pykälä 36 edellyttää, että suhdeluvuista ei saa poiketa henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Riskinä on, saadaanko päteviä varhaiskasvatuksen opettajia ja sosionomeja riittävästi. Pyrimme tekemään järkevää ja pitkäjänteistä henkilöstösuunnittelua lasten määrän kehitystä silmällä pitäen.

Taloudellisena mittarina on kaava nettomenot jaettuna 31.12. sijoitettujen lasten määrällä on menot/lapsi/vuosi. Nettomenoista on vähennetty kotihoidontuen osuus. Vuoden 2027 varhaiskasvatuksen nettokustannukset / hoidossa olleet lapset / vuosi on 18 300 euroa. Arvio sijoitettujen lasten määrästä 31.12.2026 on yhteensä 119 lasta.

Suoritetaulukko	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Varhaiskasvatuksen nettokustannukset/hoidossa olleet lapset/vuosi	15 758	16 326	18 300	1 974	12,09%

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	20,24	23,74	25,34	1,6	6,73%
Sijaiset	6,03	3,26	1,44	- 1,82	-55,82%
Työllistetyt	0	0	0	0	100,00%
Muut määräaikaiset	2,69	4,39	4,58	0,19	4,32%
Oppisopimus	0	0	0	0	100,00%
Yhteensä	**28,96**	**31,39**	**31,36**	**- 0,03**	**-0,09%**

Vuoden 2027 suunnitelma henkilöstöstä koostuu: vakituisessa työ/virkasuhteessa 25,34 henkilötyövuotta, sijaisia 1,44 henkilötyövuotta, muut määräaikaiset 4,58 htv. Yhteensä 31,36 henkilötyövuotta, jossa on vähennystä edelliseltä vuodelta 00,03 henkilötyövuotta. Lukua nostaa tällä hetkellä se, että alle kolmevuotiaiden osuus lapsimäärästä kasvaa ja esikouluikäisten osuus vähenee. Perhevapaalla olevia henkilöitä on yksi ja hänen tilallaan on sijainen. Perhevapaa jatkuu ainakin osittain koko suunnitelmavuoden. Olemme aikaisempina vuosina saaneet vähennettyä henkilötyövuosia, koska emme ole täyttäneet eläköitymisen ja irtisanomisten myötä vapautuneita paikkoja ja lisäksi Sillankorvan päiväkodin johtajan tehtävät sisällytettiin osaksi varhaiskasvatuspäällikön tehtäviä.

Perhepäivähoitoon on saatu rekrytoitua lisää kaksi määräaikaista perhepäivähoitajaa. Lisäksi Metsätähden

päiväkotiin on jätetty yhden vuorohoitajan varaus ja Sinisiipeen yhden lastenhoitajan varaus. Erityisesti Sinisiiven ja Metsätähden päiväkodit ovat täynnä.

Tavoitteet			
Onnellinen opintie			
Tavoite: Varhaiskasvatus on laadukasta ja nojaa leikkiin ja luontoon			
Toimenpiteet	Laadukas varhaiskasvatus, joka nojaa koulutettuun, sitoutuneeseen ja sensitiiviseen henkilöstöön. Viikoittaiset retket lähiluontoon. Leikitään ja keskitytään -menetelmä yli 3-vuotiaiden leikkitaitojen kehittymisen tukemisessa sekä pitkäkestoisen leikin kehittäminen.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Toteutuneet retket lähiluontoon		50	52
Toteutuneet Leke-leikkiryhmät ja Valssi-kysely leikistä, mikä arvioi leikin toteutumista		1	2
Hyvän hoidon aloitus Valssi-kyselyn avulla: Lapsen varhaiskasvatuksen aloitus. Yksi kysely / toimintakausi.		1	2
Asiakastyytyväisyyskysely joka toinen vuosi			
Valssi-kysely henkilöstölle: Vuorovaikutuksen sensitiivisyys ja ilmaisun tavat. Kysely / toimintakausi,		1	2
Vastuu	Varhaiskasvatuspäällikkö, henkilöstö		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Perhekeskustoiminnassa hyvä yhteistyö hyvinvointialueen kanssa			
Toimenpiteet	Säännölliset perhekeskusverkostopalaverit sekä lasten ja nuorten palvelu- ja ohjausverkoston palaverit. Osallistuminen Vauvan ja muksun kaa -tapahtumaan lapsen oikeuksien päivän läheisyydessä. Neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö 4-vuotta täyttävien varhaiskasvatusikäisten lasten kohdalla ja muu vuosittainen yhteistyö.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Toteutuneet yhteistyöpalaverit		8	9
Pop up -tapahtumat varhaiskasvatusyksiköissä		6	9
Perhekeskuskoordinaattorin vierailut varhaiskasvatusyksiköissä		2	4
Valssi-kysely: Monialainen yhteistyö. Kysely / toimintakausi.		1	2
Vastuu	Varhaiskasvatuspäällikkö. sivistystoimenjohtaja, rehtorit		
Sitovuustaso	Lautakunta		

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: Riskinä on henkilöstön fyysinen ja henkinen kuormitus, kun varhaiskasvatuksessa aloittavat lapset ovat koko ajan pienempiä. Täytyy panostaa työhyvinvointiin ja ergonomisiin työtapoihin. Riskin on myös vuonna 2030 häämöttävä laki, jolloin varhaiskasvatuksen opettajia / opettaja-sosionomityöpareja tulisi olla 2/3 henkilöstöstä, mikä muuttaa henkilöstörakennetta ja kasvattaa henkilöstökuluja.

Henkilöstö on mitoitettu suhdelukujen perusteella, jolloin äkilliset poissaolot ja niiden järjestelyt aiheuttavat merkittävän riskin eli saammeko nopealla aikataululla sijaisia päiväkotiyksiköihin.

Varhaiskasvatusyksiköt ovat tulevalla toimintakaudella täynnä, jolloin oman riskinsä muodostaa se, että var-

haiskasvatuspaikka tulee järjestää lain mukaisesti kahden viikon varoajalla, jos paikan tarve on työ- tai opiskeluperustainen siitä huolimatta, onko varhaiskasvatusyksiköissä vapaita paikkoja tai ei. Varhaiskasvatuspaikkojen keskitetty hakeminen kaksi kertaa vuodessa ei poista tätä tekijää. On tärkeää huomioida, että ryhmäkokoja ei voi kasvattaa tietyn pisteen jälkeen henkilöstöä lisäämällä.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Päiväkodit

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	87 560	82 200	69 500	-12 700	-15,5 %
TOIMINTAKULUT	-1 798 251	-1 809 600	-2 061 700	-252 100	13,9 %
TOIMINTAKATE	**-1 710 692**	**-1 727 400**	**-1 992 200**	**-264 800**	**15,3 %**

Tulosyksikkö: Sillankorvan päiväkoti

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	39 502	37 900	30 000	-7 900	-20,8 %
TOIMINTAKULUT	-767 480	-757 100	-830 300	-73 200	9,7 %
TOIMINTAKATE	**-727 978**	**-719 200**	**-800 300**	**-81 100**	**11,3 %**

Tulosyksikkö: Metsätähden päiväkoti

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	22 359	26 100	23 700	-2 400	-9,2 %
TOIMINTAKULUT	-519 917	-566 500	-674 900	-108 400	19,1 %
TOIMINTAKATE	**-497 558**	**-540 400**	**-651 200**	**-110 800**	**20,5 %**

Tulosyksikkö: Sinisiiven päiväkoti

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	25 699	18 200	15 800	-2 400	-13,2 %
TOIMINTAKULUT	-510 854	-486 000	-556 500	-70 500	14,5 %
TOIMINTAKATE	**-485 155**	**-467 800**	**-540 700**	**-72 900**	**15,6 %**

Tulosalue: Perhepäivähoito

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	8 751	12 200	11 200	-1 000	-8,2 %
TOIMINTAKULUT	-115 900	-176 100	-196 600	-20 500	11,6 %
TOIMINTAKATE	**-107 149**	**-163 900**	**-185 400**	**-21 500**	**13,1 %**

Tulosalue: Lasten kotihoidon tuki

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	-119 778	-125 000	-145 000	-20 000	16,0 %
TOIMINTAKATE	**-119 778**	**-125 000**	**-145 000**	**-20 000**	**16,0 %**

Tulosalue: Varhaiskasvatuksen hankkeet

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	21 000	10 000	0	-10 000	-100,0 %
TOIMINTAKULUT	-31 054	-12 500	0	12 500	-100,0 %
TOIMINTAKATE	**-10 054**	**-2 500**	**0**	**2 500**	**-100,0 %**

Koulutuspalvelut

Tehtävän kuvaus: Koulutuspalveluiden tehtävänä on huolehtia laadukkaasta esi- ja perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta sekä perusopetuksen iltapäivätoiminnasta. Palveluilla edistetään lasten ja nuorten oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia sekä seudun vetovoimaisuutta. Koulut osallistuvat valtakunnallisiin arviointi- ja vertailututkimuksiin, joiden kautta palveluita kehitetään.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**498 210**	**392 300**	**330 300**	**-62 000**	**-15,8 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	276 326	232 000	249 000	17 000	7,3 %
Maksutuotot	18 642	15 000	13 000	-2 000	-13,3 %
Tuet ja avustukset	184 992	137 800	60 800	-77 000	-55,9 %
Muut toimintatuotot	18 250	7 500	7 500	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	**-7 143 499**	**-7 161 500**	**-7 078 800**	**82 700**	**-1,2 %**
Henkilöstökulut	-3 974 052	-4 008 800	-3 986 200	22 600	-0,6 %
Palvelujen ostot	-1 614 000	-1 651 900	-1 537 500	114 400	-6,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-237 059	-244 300	-232 000	12 300	-5,0 %
Muut toimintakulut	-1 318 388	-1 256 500	-1 323 100	-66 600	5,3 %
TOIMINTAKATE	**-6 645 289**	**-6 769 200**	**-6 748 500**	**20 700**	**-0,3 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-109 050	-41 200	-35 900	5 300	-12,9 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-6 754 339**	**-6 810 400**	**-6 784 400**	**26 000**	**-0,4 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	494 271	392 300	330 300	-62 000	-15,8 %
TOIMINTAKULUT	-5 843 575	-5 896 600	-5 820 800	75 800	-1,3 %
TOIMINTAKATE	**-5 349 305**	**-5 504 300**	**-5 490 500**	**13 800**	**-0,3 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	3 939	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-1 299 924	-1 264 900	-1 258 000	6 900	-0,5 %
TOIMINTAKATE	**-1 295 985**	**-1 264 900**	**-1 258 000**	**6 900**	**-0,5 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	498 210	392 300	330 300	-62 000	-15,8 %
TOIMINTAKULUT	-7 143 499	-7 161 500	-7 078 800	82 700	-1,2 %
TOIMINTAKATE	**-6 645 289**	**-6 769 200**	**-6 748 500**	**20 700**	**-0,3 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Vuonna 2027 esi- ja perusopetusta järjestetään Aseman ja Niemisjärven alakouluissa ja Kuuhankaveden yhtenäiskoulussa. Esiopetus on toiminut koulujen yhteydessä syksystä 2020 alkaen. Oppilasmäärät ovat laskusuunnassa. Tilastointipäivänä 20.9.2026 Aseman koulussa oli 78 oppilasta, Niemisjärven koulussa 48 ja Kuuhankaveden yhtenäiskoulussa 286 oppilasta, yhteensä 412 esi- ja perusopetuksen oppilasta. Syksyllä 2027 oppilasennusteen mukaan kouluissa on 33 oppilasta vähemmän: Aseman koulussa 74, Niemisjärven koulussa 43 ja Kuuhankaveden yhtenäiskoulussa 262, yhteensä 379 esi- ja perusopetuksen oppilasta.

Esikoululaisten määrä on 27 syksyllä 2026 ja 17 syksyllä 2027.

Perusopetuksen iltapäivätoimintaa järjestetään lukuvuonna 2026-2027 Niemisjärven (7) ja Kuuhankaveden koulujen (22) yhteydessä ja koordinoinnista vastaa sivistystoimenjohtaja. Aseman koulun iltapäivätoiminnan

ryhmä ei toteutunut vähäisen hakijamäärän vuoksi. Kullakin koululla on iltapäivätoiminnan vastuuohjaaja (koulunkäynninohjaaja) ja tarvittaessa lisäohjaajia. Niemisjärven koulun ryhmään on yhdistetty myös täydentävässä varhaiskasvatuksessa olevat esioppilaat, jotta ryhmä on saatu muodostettua.

Lukiossa on 71 opiskelijaa (edellisenä lv. 80), joista suunnistuslinjalaisia 18 (25,7 %). Suunnistuslinjalaiset tulevat ympäri Suomea opiskelemaan Hankasalmen lukioon. Lukion suunnistuslinjan rahoitukseen vuodelle 2027 sovittiin neuvotteluissa kuntaosuudeksi 75 000 euroa (2026=75 000 euroa) laadukkaan valmennustoiminnan takaamiseksi. Lisäksi maksetaan muita sovittuja menoja muun muassa markkinointiin ja harjoitusmatkojen matkakorvausiin 14 400 euroa, yhteensä noin 89 400 euroa. Lisäksi investointisuunnitelmassa on 10 000 euron varaus suunnistuskarttoihin.

Oppilasennuste 20.9.2026												
	EK	1 lk	2 lk	3 lk	4 lk	5 lk	6 lk	7 lk	8 lk	9 lk	YHT.	Muutos edelliseen vuoteen
2022-2023	39	38	41	64	50	48	64	61	58	63	**526**	
2023-2024	36	40	38	42	64	51	47	62	63	60	**503**	-23
2024-2025	29	36	42	40	41	62	50	44	59	65	**468**	-35
2025-2026	32	29	36	40	42	40	63	48	48	58	**436**	-32
2026-2027	27	33	32	33	39	42	41	64	51	50	**412**	-24
2027-2028	17	27	33	32	33	39	42	41	64	51	**379**	-33
2028-2029	24	17	27	33	32	33	39	42	41	64	**352**	-27
2029-2030	25	24	17	27	33	32	33	39	42	41	**313**	-39
2030-2031	32	25	24	17	27	33	32	33	39	42	**304**	-9

Oppilasmäärät ovat vähentyneet esi- ja perusopetuksessa syksystä 2022 alkaen syksyyn 2026 114 oppilaalla ja vähenevät edelleen, mikä täytyy huomioida koulujen henkilöstömitoituksessa ja opetusjärjestelyissä. Tällä vastataan osaltaan myös kunnanhallituksen asettamiin säästövelvoitteisiin.

1.8.2025 voimaan tullut oppimisen tuen uudistus on tuonut muutosta opetusjärjestelyihin, koska opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa. Koulutuspalveluissa tämä on huomioitu uudistuksen alusta lähtien resurssointina ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille.

Koulutuspalveluissa on panostettu erityisesti pienryhmiin Aseman ja Kuuhankaveden kouluilla. Pienryhmiä on ollut viisi oppilaskohtaisen tuen tarpeen oppilaille (aiemmin erityisen tuen ja pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaille). Oppilasmäärät ovat vähentyneet syksystä 2022 alkaen ja vähenevät edelleen, mikä täytyy huomioida myös pienryhmien määrässä. Kuuhankaveden koululta eläköityy alakoulun erityisluokanopettaja syksyllä 2027. Tämä huomioiden tehdään syksystä 2027 alkaen seuraavanlainen muutos: Aseman koulun pienryhmä/erityisluokka (0-3 lk), joka on tarkoitettu kunnan oppilaskohtaisen vahvemman tuen tarpeen oppilaille, muutetaan 0-6 luokkien ”joustavasti” toimivaksi pienryhmäksi/erityisluokaksi lukuvuosittain tehtävän arvion mukaan kunnan vahvemman tuen tarpeen oppilaille. Kuuhankaveden alakoulun pienryhmä jää tällöin pois ja erityisluokanopettajan vakanssia ei enää täytetä. Mikäli vahvemman tuen tarpeen oppilaita lukuvuosittaisessa arviossa on kuitenkin enemmän, voidaan Kuuhankaveden yläkoulun toinen pienryhmä muuttaa 5.-7. luokkinen pienryhmäksi. Tarve arvioidaan tapauskohtaisesti lukuvuosittain.

Tällä hetkellä Kuuhankaveden yläkoulussa toimii kaksi joustavan perusopetuksen (JOPO) ryhmää, jossa on 10 oppilasta per ryhmä. Syksystä 2027 alkaen ryhmät yhdistetään siten, että oppilasmäärä on maksimissaan 15. Yhdistämisen perusteena on oppilasmäärän väheneminen ja pätevän opetushenkilöstön rekrytoinnin haasteet.

Oppilasmäärän vähenemisen vuoksi Niemisjärven ja Aseman kouluilla on järjestetty opetusta yhdysluokkaopetuksena jo usean vuoden ajan. Lukuvuonna 2026-2027 Niemisjärven koululla toimivat yhdysluokat: 0.-2 lk

(4+7+6=17 oppilasta), 3.-4. lk (6+10=16 oppilasta) ja 5.-6. lk (7+8=15 oppilasta). Aseman koululla toimivat 0.-1. lk (8+9=17 oppilasta) ja 5.-6. lk (13+10=23 oppilasta). Syksystä 2027 alkaen Kuuhankaveden koululla järjestetään yhdysluokkaopetuksena 0.-1. lk (8+15=23 oppilasta).

Lisäksi Aseman ja Niemisjärven koulujen johtajuusjärjestelyihin tulee muutos, kun Niemisjärven koulunjohtaja siirtyy muihin tehtäviin. Aseman koulunjohtaja toimii myös Niemisjärven koulunjohtajana 1.1 2027 alkaen.

Koulukuljetuskustannuksiin on tulossa laskua tehdyn kilpailutuksen myötä. Koulukuljetukset (taksit) kilpailutettiin keväällä 2026 ja sopimus on voimassa 2026-2030. Arvion mukaan vuodelle 2027 saadaan nettokustannussäästöjä 77 000 euroa. Koulukuljetuksen keskimääräinen arvioitu päivähinta on 2643 euroa (189 päivää). Kustannuksiin vaikuttaa myös oppilaiden väheneminen, kun reittejä ja kuljetuskalustoa on voitu optimoida. Vertailun vuoksi vuoden 2025 tilipäätöksessä koulukuljetuksen keskimääräinen päivähinta oli 2884 euroa (188 päivää).

Liikunnallisen elämäntavan edistämistä koskeva säännös astui voimaan 1.8.2026 alkaen (perusopetuslaki, 2 pykälä, 2 momentti). Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten liikkumista esi- ja perusopetuksen aikana, tukea ja parantaa lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä vahvistaa liikunnan merkitystä koulujen toimintakulttuurissa ja kokonaisvaltaisena elämäntaitona. Kunnan strategian 2026-2030 mukaisesti kunnan kouluissa vahvistetaan ja kehitetään entistä enemmän liikunnallista elämäntapaa tukevia käytänteitä koulupäivän aikana ja mahdollisuuksien mukaan iltapäivätoiminnassa, kerhotoiminnassa sekä koulumatkoissa. Liikunnallisen elämäntavan edistämistä kehitetään myös saaduilla hankerahoituksilla: KouluPT2- hankkeella, Harrastamisen Suomen mallin sekä kerhotoiminnan hankkeilla.

Esi- ja perusopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen kehittämishankkeen (Tekoälynväläys) tavoitteena on ollut tutustuttaa oppilaat ja opettajat tekoälyn perusteisiin ja sen vastuulliseen käyttöön arjessa sekä oppimisessa. Kunnan digistrategiaan sisällytetään Opetushallituksen suositukset tekoälyn käytölle sekä muokataan linjaukset kuntaan sopiviksi. Hanke päättyy vuoden 2026 loppuun, mutta tekoälyn käyttö ja hyödyntäminen tulee huomioida myös jatkossa niin oppilaiden/opiskelijoiden kuin opettajienkin osalta.

Osaamistakuu
Oppilaan arvioinnin perusteita ja vähimmäisosaamisen saavuttamista koskevia menettelyjä yhtenäistetään perusopetuksessa siten, että jokaisella perusopetuksen päättävällä nuorella on riittävät perustaidot, kuten luku-, kirjoitus- ja laskutaito. Tavoitteen saavuttamisen turvaaminen edellyttää, että perusopetuksessa on selkeät kansalliset tavoitteet osaamiselle ja että osaamisen arviointi perustuu yhtenäisiin kriteereihin. Laissa säädetään myös yhtenäisistä periaatteista vuosiluokalta toiselle etenemisessä sekä todistuksista. Lakimuutos edellyttää opetussuunnitelman perusteiden uudistamista siten, että oppiaineiden tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit määritellään kansallisesti yhdenmukaisesti vuosiluokittain. Laki tulee voimaan porrastaen 1.8.2027 ja 1.8.2028 siten, että ensiksi voimaan tulevat opetussuunnitelman perusteiden antamista koskevat valtuutukset sekä asetuksenantovaltuudet. Opetushallitus muuttaa valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet lain mukaisiksi siten, että ne annetaan 31.10.2027 ja niihin perustuvat paikalliset opetussuunnitelmat otettaisiin 1.8.2028 alkaen käyttöön perusopetuksessa ja esiopetuksen järjestämispaikoissa.

Hankkeet
Koulutuspalveluissa jatkuu kevään 2027 aikana useita hankkeita ja hankerahoituksella pystytään kehittämään toimintaa palkkaamalla lisähenkilöstöä.

Hankeavustus neljän kunnan yhteistyöhön: Hankasalmi, Joutsa, Kangasniemi ja Toivakka ovat saaneet Opetus- ja kulttuuriministeriöltä avustuksen kuntien väliseen yhteistyöhön perusopetuksessa. Myönnetty avustus on 197 600 euroa ja se kattaa 80% kaksivuotisen hankkeen kustannuksista. Hankkeen aikana on tavoitteena edistää verkkoavusteisen opetuksen ratkaisuja ja opetussuunnitelmayhteistyötä sekä hakea uusia malleja kun-

tien väliseen yhteistyöhön opetuksen järjestämisessä ja henkilöstössä. Hankkeen hallinnoiva kunta on Toivakka. Hankkeen toteuttamisaika kestää 31.7.2028 saakka.

Esi- ja perusopetuksen **tasa-arvohanke** on tarkoitettu yhdenvertaisuuden ja inklusiivisen toimintakulttuurin vahvistamiseen kouluissa. Hanke päättyy keväällä 2027 ja kokonaisuudessaan hanke on kestänyt kolme lukuvuotta.

Harrastamisen Suomen mallin hankkeessa tarjotaan 1.-9. luokkalaisille mielekästä ja maksutonta harrastustoimintaa välipaloineen koulupäivän yhteydessä kaikissa kouluissa. Lukuvuonna 2026-2027 on meneillään jo viides hanke, johon on saatu rahoitusta.

KouluPT 2 -hanke jatkaa vuosina 2025–2026 luotua mallia, jossa kehitettiin Hankasalmen oma KouluPT-toiminta, Move!-prosessia sekä koulupäivän liikunnallistavia käytäntöjä. Jatkohankkeen tavoitteena on vakiinnuttaa ja laajentaa toiminta kaikkiin luokka-asteisiin, syventää Move!-prosessia sekä vahvistaa oppilaiden hyvinvointia ja arjen liikunnallisuutta, erityisesti vähän liikkuvilla oppilailla. Yhteistyö koulujen henkilöstön, oppilashuollon ja nuorisopalvelujen kanssa tiivistyy, ja toimintaan sisällytetään luokkakohtaisia hyvinvointikokonaisuuksia sekä henkilöstön osaamisen vahvistamista. Tavoitteena on pysyvä ja vaikuttava toimintamalli.

Lisäksi on saatu pientä hankerahoitusta koulun kerhotoiminnan kehittämiseen ja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen (S2) kehittämiseen.

Suoritetaulukko	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Nettokustannukset/oppilas	12 173	13 255	14 257	1 002	7,55%
Nettokustannukset/opiskelija	13 335	13 735	14 399	664	4,83%
Nettokustannukset/aamu- ja iltapäivään osallistuva lapsi	2 729	3 272	2 772	- 500	-15,28%

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	45,34	49,47	49,94	0,47	0,95%
Sijaiset	6,7	1,97	2,28	0,31	15,73%
Työllistetyt	0,28	0	0	0	100,00%
Muut määräaikaiset	13,83	12,72	7,98	- 4,74	-37,26%
Yhteensä	**66,15**	**64,16**	**60,2**	**- 3,96**	**-6,17%**

Koulutuspalveluiden henkilöstöön kuuluu vakinaisia työntekijöitä 49,94 henkilötyövuotta, joista Kuuhankaveden koulussa 29,19 htv, lukiossa 6,34 htv, Aseman koulussa 8,8 htv ja Niemisjärven koulussa 5,61 htv. Sijaisia kouluilla on yhteensä 2,28 henkilötyövuotta ja määräaikaisia työntekijöitä 7,98 henkilötyövuotta.

Johtajuusjärjestelyt Aseman ja Niemisjärven kouluilla: 1.1.2027 alkaen Aseman koulunjohtaja toimii myös Niemisjärven koulunjohtajana.

Kuuhankaveden koululta eläköityy syksyllä 2027 erityisluokanopettaja. Vakanssi jätetään täyttämättä uusien pienryhmäjärjestelyjen johdosta ja oppilaiden vähenemisen vuoksi.

Kuuhankaveden koululla on määräaikainen luokanopettaja lukuvuonna 2026-2027 eikä tehtävä jatku syksyllä

2027, koska koululle muodostetaan 0.-1. luokkien yhdysluokka oppilasmäärän vähenemisen vuoksi. Esioppilaita on aloittamassa Kuuhankaveden koulussa vain kahdeksan. Myös Aseman ja Niemisjärven kouluilla on yhdysluokat: Asemalla 0.-1. luokat ja Niemijärvellä 0.-2.luokat.

Kuuhankaveden koulun kaksi joustavan perusopetuksen ryhmää yhdistetään yhdeksi ryhmäksi syksystä 2027 alkaen. Toisen päätoimisen tuntiopettajan tehtävää ei täytetä, lukuvuonna 2026-2027 tehtävää hoidetaan määräaikaisesti rekrytointihaasteiden vuoksi.

Tavoitteet			
Onnellinen opintie			
Tavoite: Laadukas esi- ja perusopetus			
Toimenpiteet	Liikunnallisen elämäntavan edistäminen, välkkävekkareiden ja liikuntavälinelainaamon kehittäminen, osallistuminen maistuvan ja ravitseva kouluruuan arviointiin sekä digi- ja tekoälyosaamisen kehittäminen		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Liikkuva koulu -nykytilan arviointi liikunnallisen toimintakulttuurin arvioimiseen ja toiminnan kehittämiseen (%)		0	50
Ruokaraadin toiminta lukuvuosittain		2	3
Tekoälyä opetuksen suunnittelussa tai oppimisen tukena hyödyntävien opettajien osuus (%)		20	40
Oppilaiden ymmärrys tekoälyn mahdollisuuksista ja riskeistä (%)		20	40
Vastuu	Sivistystoimenjohtaja, Rehtorit ja koulunjohtaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Laadukas esi- ja perusopetus			
Toimenpiteet	Kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen sekä oppilaiden yhteisöllisyyden ja ryhmään kiinnittymisen tukeminen.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Huoltajien osallistumisaste kodin ja koulun yhteistyötä tukeviin tilaisuuksiin		3	4
Ryhmäyttämistoimenpiteet toteutetaan kaikilla vuosiluokilla ja nivelvaiheissa		4	5
Vastuu	Sivistystoimenjohtaja, Rehtorit ja koulunjohtaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Lukion vetovoiman ylläpitäminen			
Toimenpiteet	Panostaminen lukion markkinointiin ja positiiviseen ilmapiiriin. Laadukas suunnistusvalmennus ja riittävä asuntokapasiteetti suunnistuslinjalaisille vahvistaa opiskelijamäärää. Opiskelijoiden hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Ulkopaikkakunnilta saapuneiden opiskelijoiden prosentuaalinen osuus kaikista lukion opiskelijoista		25	27
Opiskelijoiden kokemus hyvinvoinnista ja osallisuudesta kyselyt (%)		85	90
Opiskelijamäärä		71	80
Vastuu	Sivistystoimenjohtaja, Rehtorit, Opinto-ohjaaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Laadukas esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus			
Toimenpiteet	Sitoutunut ja hyvinvoiva henkilöstö		

Mittarit		Lähtö	Tavoite
Työtyytyväisyyskyselyn kokonaisarvosana		4	4,5
Sairauspoissaolojen määrä (enintään 12 pv/henkilötyövuosi)		16	12
Täydennyskoulutukseen osallistuneiden osuus henkilöstöstä		95	100
Kehityskeskustelujen toteutumisaste (%)		99	100
Vastuu	Sivistystoimenjohtaja, Rehtorit ja koulunjohtaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Laadukas esi- ja perusopetus			
Toimenpiteet	Kuntien välisen yhteistyön kehittäminen opetussuunnitelmatyön, opettajaresurssien yhteiskäytön ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kautta		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Hankkeelle asetettujen tavoitteiden toteutuminen (%)		0	75
Vastuu	Sivistystoimenjohtaja, Rehtorit ja koulunjohtaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta:
Koulutuspalveluiden merkittävimmät riskit liittyvät oppilasmäärän jatkuvaan vähenemiseen, mikä vaikuttaa rahoitukseen, henkilöstömitoitukseen ja opetusjärjestelyihin. Myös kelpoisen opetushenkilöstön saatavuus, oppimisen tuen uudistuksen aiheuttamat resurssitarpeet sekä oppilaiden hyvinvoinnin ja yhdenvertaisen tuen varmistaminen muodostavat keskeisiä riskejä.

Taloudellisia epävarmuustekijöitä ovat kuljetus- ja henkilöstökustannusten muutokset sekä hankerahoituksen päättyminen. Lisäksi tekoälyn ja digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen edellyttää jatkuvaa osaamisen kehittämistä sekä tietosuoja- ja tietoturvakysymysten hallintaa.

Riskienhallinnassa korostuvat ennakoiva henkilöstö- ja palvelusuunnittelu, oppimisen tuen riittävyyden seuranta sekä hankkeissa kehitettyjen toimintamallien vakiinnuttaminen osaksi pysyvää toimintaa.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Esiopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	460	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-289 807	-255 900	-268 100	-12 200	4,8 %
TOIMINTAKATE	**-289 348**	**-255 900**	**-268 100**	**-12 200**	**4,8 %**

Esiopetusta järjestetään Aseman, Niemisjärven ja Kuuhankaveden koulujen yhteydessä.

Tulosyksikkö: Aseman koulu, esiopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	-108 818	-80 500	-95 300	-14 800	18,4 %
TOIMINTAKATE	**-108 818**	**-80 500**	**-95 300**	**-14 800**	**18,4 %**

Tulosyksikkö: Niemisjärven koulu, esiopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	-62 568	-49 600	-39 100	10 500	-21,2 %
TOIMINTAKATE	**-62 568**	**-49 600**	**-39 100**	**10 500**	**-21,2 %**

Tulosyksikkö: Kuuhankaveden koulu, esiopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	460	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-118 421	-125 800	-133 700	-7 900	6,3 %
TOIMINTAKATE	**-117 961**	**-125 800**	**-133 700**	**-7 900**	**6,3 %**

Tulosalue: Perusopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	461 180	384 300	324 300	-60 000	-15,6 %
TOIMINTAKULUT	-5 770 356	-5 840 000	-5 782 400	57 600	-1,0 %
TOIMINTAKATE	**-5 309 176**	**-5 455 700**	**-5 458 100**	**-2 400**	**0,0 %**

Tulosyksikkö: Aseman koulu, perusopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	5 726	2 500	2 500	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-949 180	-807 500	-1 000 600	-193 100	23,9 %
TOIMINTAKATE	**-943 453**	**-805 000**	**-998 100**	**-193 100**	**24,0 %**

Tulosyksikkö: Niemisjärven koulu, perusopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	2 754	1 000	1 000	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-660 176	-644 000	-668 200	-24 200	3,8 %
TOIMINTAKATE	**-657 422**	**-643 000**	**-667 200**	**-24 200**	**3,8 %**

Tulosyksikkö: Kuuhankaveden koulu, perusopetus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	6 519	4 000	4 000	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-3 525 108	-3 668 800	-3 643 500	25 300	-0,7 %
TOIMINTAKATE	**-3 518 589**	**-3 664 800**	**-3 639 500**	**25 300**	**-0,7 %**

Tulosyksikkö: Aamu- ja iltapäivätoiminta

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	18 642	15 000	13 000	-2 000	-13,3 %
TOIMINTAKULUT	-108 683	-119 700	-93 400	26 300	-22,0 %
TOIMINTAKATE	**-90 041**	**-104 700**	**-80 400**	**24 300**	**-23,2 %**

Tulosyksikkö: Perusopetuksen hankkeet

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	151 314	129 800	54 800	-75 000	-57,8 %
TOIMINTAKULUT	-202 554	-184 600	-159 300	25 300	-13,7 %
TOIMINTAKATE	**-51 240**	**-54 800**	**-104 500**	**-49 700**	**90,7 %**

Tulosyksikkö: Kotikuntakorvaukset

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	269 534	232 000	249 000	17 000	7,3 %
TOIMINTAKULUT	-199 305	-190 000	-173 000	17 000	-8,9 %
TOIMINTAKATE	**70 229**	**42 000**	**76 000**	**34 000**	**81,0 %**

Tulosalue: Lukio

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	36 570	8 000	6 000	-2 000	-25,0 %
TOIMINTAKULUT	-1 083 336	-1 065 600	-1 028 300	37 300	-3,5 %
TOIMINTAKATE	**-1 046 765**	**-1 057 600**	**-1 022 300**	**35 300**	**-3,3 %**

Hyvinvointipalvelut

Tehtävän kuvaus: Hyvinvointipalvelut koostuu kansalaisopisto, kirjasto, liikunta-, kulttuuri- ja nuorisopalveluista. Hyvinvointipalveluiden johtoajatuksena on tuottaa laadukkaita vapaa-ajan palveluja eri kohderyhmille. Perustehtävänä on olla mukana järjestämässä ennaltaehkäiseviä palveluita tavoitellen kustannussäästöjä korjaavan toiminnan puolella. Hyvinvointipalvelut pyrkii monipuoliseen yhteistyöhön kunnan eri toimialojen, kolmannen sektorin, hyvinvointialueen ja yritysten kanssa. Laadukkaat hyvinvointipalvelut ovat kunnassa veto- ja pitovoimatekijä sekä olennainen osa kuntamarkkinointia. Hyvinvointipalveluiden kautta on mahdollista toteuttaa kunnan strategian mukaista älykästä sopeutumista.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**318 820**	**301 200**	**314 000**	**12 800**	**4,2 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	118 708	106 000	109 000	3 000	2,8 %
Maksutuotot	92 259	92 000	92 000	0	0,0 %
Tuet ja avustukset	99 520	95 500	105 500	10 000	10,5 %
Muut toimintatuotot	8 334	7 700	7 500	-200	-2,6 %
TOIMINTAKULUT	**-1 627 128**	**-1 638 300**	**-1 720 900**	**-82 600**	**5,0 %**
Henkilöstökulut	-907 532	-910 000	-962 000	-52 000	5,7 %
Palvelujen ostot	-270 116	-269 100	-268 300	800	-0,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-117 305	-121 400	-124 400	-3 000	2,5 %
Avustukset	-18 650	-19 000	-19 000	0	0,0 %
Muut toimintakulut	-313 524	-318 800	-347 200	-28 400	8,9 %
TOIMINTAKATE	**-1 308 307**	**-1 337 100**	**-1 406 900**	**-69 800**	**5,2 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-109 793	-122 400	-139 400	-17 000	13,9 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-1 418 100**	**-1 459 500**	**-1 546 300**	**-86 800**	**5,9 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	313 909	299 000	312 000	13 000	4,3 %
TOIMINTAKULUT	-1 240 269	-1 249 300	-1 329 400	-80 100	6,4 %
TOIMINTAKATE	**-926 359**	**-950 300**	**-1 017 400**	**-67 100**	**7,1 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	4 911	2 200	2 000	-200	-9,1 %
TOIMINTAKULUT	-386 859	-389 000	-391 500	-2 500	0,6 %
TOIMINTAKATE	**-381 948**	**-386 800**	**-389 500**	**-2 700**	**0,7 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	318 820	301 200	314 000	12 800	4,2 %
TOIMINTAKULUT	-1 627 128	-1 638 300	-1 720 900	-82 600	5,0 %
TOIMINTAKATE	**-1 308 307**	**-1 337 100**	**-1 406 900**	**-69 800**	**5,2 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Vuoden 2027 toiminnallisia painopistealueita on kesällä 2026 hyväksytyn hyvinvointisuunnitelman toteuttaminen sekä kirkonkylän kuntosalin laajennus. Alkuvuodesta 2027 valmistuu nykyisen hyvinvointisuunnitelman pohjalta ensimmäinen hyvinvointikertomus, joka raportoidaan nykyisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toiminnot vaikuttavat merkittävästi hyvinvointipalvelujen kokonaisuuteen sekä toiminnallisesti että taloudellisesti. Suunnitelmallista kehitystyötä jatketaan vuonna 2027 systemaattisesti.

Hyvinvointia mittaavat kansalliset TEAviisari -kyselyjen vastaukset analysoidaan huolella ja niiden pohjalta tehdään korjaustoimia. Koordinoinnin vahvistaminen pyrkii hyvinvoinnin ja hyte-kertoimen kasvuun. Hyte-kerroin on hyvinvoinnin ja terveyden kuntakohtainen indikaattorien joukko, joka vaikuttaa kuntien saamaan kannustinperusteiseen hyte-kerroin -valtionosuuteen. Kertoimen nykytaso kattaa kaiken hyvinvointia ja terveyttä koskevan koordinaatiotyön kunnassa, minkä lisäksi hyte-kertoimen osuutta jää käytettäväksi myös hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan.

Laki kulutuspalvelujen turvallisuudesta (185/2025) on astunut voimaan 5.5.2025. Laki pitää sisällään vapaa-ajan palveluiden turvallisuuden ja riskien tunnistamisen. Hyvinvointipalvelut on linjannut tavoitteeksi, että uuden lain mukaiset riskikartoitukset ja vaarojen tunnistaminen on suoritettu valmiiksi 31.3.2027 mennessä. Kunnan tekemän kartoitustyön avulla on mahdollisuus parantaa asiakasturvallisuutta hyvinvointipalveluissa tunnistamalla toimintakentän mahdolliset vaarat.

Kirjasto edistää aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnallista osallisuutta tarjoamalla tiloja kohtaamisiin, kokoontumiseen, tapahtumiin ja näyttelyihin. Kirjasto on kaikenikäisten kuntalaisten maksuton ja palveleva rajapinta lukevaan ja aktiiviseen elämäntapaan. Vuodelle 2027 suunnitellaan Keski-kirjastojen kirjastojärjestelmän vaihdosta, joka on iso muutos. Uusi, moderni kirjastojärjestelmä tarjoaa toivottavasti uudenlaisia ratkaisuja kirjastoaineiston kiertämiseen. Seutulainaamisen laajentaminen myös vasta hankinnassa olevaan aineistoon on näkynyt varsinkin aikuisten kaunokirjallisuuden osalta aikaisempaa tyhjempinä uutuushyllyinä ja pidentyneinä varausjonoina. Vuonna 2027 Keski-kirjastojen pitäisi myös kilpailuttaa seutukuljetukset. Toivottavasti aineisto viettää tulevaisuudessa vähemmän aikaa kuljetuksessa. Kirjasto ehkäisee palvelutarjonnallaan myös digisyrjäytymistä tarjoamalla digiasioinnin tueksi laitteistot, verkkoyhteydet sekä digiopastusta akuutteihin ongelmiin. Vertaisohjatun digiopastuksen saaminen taas vakituisesti toimivaksi onkin yksi kirjaston kehittämiskohteista.

Viimeisimmät TEAviisari-kyselytulokset ovat vuodelta 2025 ja ne ylittivät useimmissa kohdin valtakunnalliset vertailuluvut. Parhaisiin tuloksiin päästiin seuraavilla osa-alueilla: Fyysiset kirjastokäynnit/asukas 10,3 kpl, tapahtumiin osallistujat 305/1000 asukasta kohden ja e-aineistokulut/asukas 0,79 €. Huonoiten pärjäsimme fyysisen aineiston hankintakuluissa. Ne olivat 9,00 €/asukas, kun maaseutumaisten kuntien raja-arvo heikolle tulokselle on 8,80 €/asukas. Vuonna 2027 uhkaamme luisua taas heikon tuloksen puolelle. Kirjaston määrärahat myös jakautuvat kolmeen eri kirjastopisteeseen. Kirjastopalvelujen saavutettavuus toteutuukin siksi hyvin: yli 83 % kunnan asukkaista asuu enintään 10 km päässä kirjastosta.

Kansalaisopisto vastaa Hankasalmen ja Konneveden vapaan sivistystyön koulutuksesta ja tuottaa elinikäisen oppimisen palveluja. Kansalaisopisto on yleissivistävän tehtävän lisäksi merkittävä ennaltaehkäisevä palvelu. Kursseilla ylläpidetään terveyttä ja muistia, vahvistetaan kasvamista sekä annetaan mahdollisuus sosiaalisiin kontakteihin. Kansalaisopisto toimii lähipalveluna taajamissa ja kylissä. Kansalaisopisto tarjoaa yleissivistävää opetusta ja luentoja mahdollisuuksien mukaan eri oppiaineissa lapsille, nuorille, työikäisille ja senioreille. Valtionosuus mahdollistaa koulutuksen järjestämisen kohtuuhintaisesti, mikä tasoittaa muun muassa sosiaalista eriarvoisuutta. Tavoitetuntimääräksi vuodelle 2027 arvioidaan 6 100 opetustuntia.

Kansalaisopisto on merkittävä työllistäjä alueella. Opistossa työskentelee vuosittain noin 60 sivutoimista tuntiopettajaa tai luennoitsijaa. Kansalaisopiston yhteiset virat ja toimet hyvinvointipalvelujen sisällä sekä yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa tuo kustannussäästöä laajentaen toiminnan vaikuttavuutta eri palvelujen kautta tulevan yhteistyön avulla. Kansalaisopistolla on tarkoitus hakea Opetushallituksen opintoseteliavustusta keväällä 2027. Opintoseteliavustus on toiminnallisesti merkittävä, koska niiden avulla voidaan tarjota palveluja heikommassa asemassa oleville kuntalaisille.

Kulttuuripalvelut on alusta kunnassa tapahtuvalle kulttuuritoiminnalle. Pääpaino toiminnassa on yhteistyöverkoston ylläpitämisessä. Kulttuuripalvelut järjestää melko vähän itsenäistä toimintaa, mutta toimivalla yhteis-

työllä (yhdistykset, seurakunnat, hyvinvointialue, kunnan eri sektorit, maakunnallinen yhteistyö) on mahdollista luoda kuntalaisille monimuotoisia palveluita ja tapahtumia. Yhdyspintatyön kehittämistä jatketaan yhteistyössä hyvinvointialueen, Keski-Suomen liiton ja alueen kuntien kanssa. Hyvinvointipalveluiden avustuksilla voidaan tehokkaasti tukea kunnassa tehtävää kulttuuritoimintaa. Laadukkaasti järjestetyllä kulttuuripalvelulla on mahdollista luoda hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä ongelmia. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeä osa kulttuuripalveluiden toimintaa. Toiminta kohdistuu eri ikäryhmiin; lapsiin, nuoriin, työssäkäyviin ja eläkeläisiin.

Vuoden 2027 toiminnallisena tavoitteena on kulttuuriohjelman laatiminen kuntaan. Kulttuuriohjelman avulla pystytään tekemään näkyväksi kulttuurin monipuolinen, ihmisiä tavoittava työ sekä luomaan entistä vahvempi toiminnallinen rakenne kulttuurin saralle. Kulttuuriohjelman luominen on asetettu kuntastrategiassa vuoden 2026 tavoitteeksi, mutta ohjelman valmistaminen on siirretty vuodelle 2027. Näin ollen vuonna 2027 toimintaa ei pystytä vielä arvioimaan. Vuoden 2025 Teaviisari -kyselyssä Hankasalmi sai kulttuurin osalta pisteet 68 koko maan keskiarvon ollessa 77. Kulttuuriosion tulokset heikentyivät suhteessa vuoden 2023 tulokseen. Merkittävimmät selitykset muutokselle oli kyselyn uudet kysymykset sekä muiden kuntien kehittyminen suhteessa Hankasalmeen. Kulttuurin vahvuutena oli osa-alueista muut ydintoiminnot (100/88). Muut osa-alueet pisteytyivät seuraavasti: sitoutuminen (60/67), johtaminen (72/86), seuranta ja tarveanalyysi (50/70), voimavarat (55/68), osallisuus (71/82). Teaviisari –kyselyn perusteella tulisi panostaa nykyistä enemmän kulttuurihyvinvointiin.

Liikuntapalvelujen tehtävänä on mahdollistaa kaikenikäisille ja -kuntoisille hankasalmelaisille mielekkäitä ja innostavia edellytyksiä terveyttä, hyvinvointia ja elämäniloa edistävään liikkumiseen. Toimintaa ohjaa kunnanvaltuuston vuonna 2023 hyväksymä Hankasalmi liikkuu -liikkumisohjelma, joka tarkentaa ja täydentää kuntastrategiaa.

Liikkumisohjelman toteuttamisessa pyritään yhteistyöhön kaikkien kuntalaisten elinympäristöön vaikuttavien toimijoiden kanssa. Päätavoitteena on liikunnallisen elämäntavan edistäminen poikkihallinnollisesti ja visiona liikkumaan innostavan kunnan identiteetti. Keskeisimmät keinot fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi on kirjoitettu liikkumisohjelman osatavoitteiksi. Ne ovat paikallisen koordinaation ja yhteistyön vahvistaminen, liikuttavien ja mahdollistavien mielikuvien tukeminen, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutuminen sekä liikuttavien ympäristöjen systemaattinen kehittäminen.

Liikkumaan innostavassa kunnassa tarvitaan turvallisia ja toimivia tiloja, välineitä sekä liikkumisen moninaisuutta tukevia kehittyviä liikuntaympäristöjä. Kehittämiskohteiden valintaa ja priorisointia ohjaa kuntalaisten osallistava kuuleminen. Ylläpidon laatu ja turvallisuus ovat toisiaan tukevia erottamattomia tavoitteita. Kolmen hankekauden jälkeen palvelurakenteeseen vakiinnutettu liikuntaneuvontapalvelu sekä liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin tehtävä mahdollistavat liikunnallisen elämäntavan edistämisen entistä vahvemmin osana kokonaisvaltaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.

Nuorisopalvelut tukee nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistumista sekä parantaa kasvu- ja elinoloja. Nuorisotyötä tekevät yhteistyössä nuoriso/koulunuorisotyö työntekijät, etsivä nuorisotyöntekijä ja nuorten työpajaohjaajat. Nuorille järjestetään vapaa-ajanviettomahdollisuuksia tilojen ja toiminnan muodossa sekä annetaan tukea ja neuvontaa eri elämäntilanteissa. Yhteisenä painopisteenä vuodelle 2027 on laadukkaan perustyön jatkaminen, nuorisopalveluiden yhteisen nuorisotyön perussuunnitelman, NUPS, jalkauttaminen ja nuorten työpajatoiminnan palveluiden laajentaminen.

Kunnalliseen nuorisotyöhön kuuluu muun muassa nuorisotilatyö, nuorten tapahtumat, koulunuorisotyö ja nuorisovaltuuston tukiaikuisena toimiminen. Vuoden 2027 painopistealueita ovat perustoiminnan pohjalta kehittää toimintaa tarvelähtöisesti. Koulunuorisotyössä vuoden 2027 toteutetaan 1.8.2026 alkanutta Lupa- ja valvontaviraston myöntämää hanketta. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on koulunuorisotyön näkyväksi tekeminen ja toiminnan vakiinnuttaminen osaksi kunnan vakituista toimintaa. Toisena tavoitteena kunnallisessa

nuorisotyössä on tapahtumatyön kehittäminen maakunnallisesti.

Kohdennettuun nuorisotyöhön kuuluu nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö. Päätehtävänä on tukea nuorten elämäntaitoa ja sosiaalista vahvistumista ja yhteiskuntaan sijoittumista. Ennaltaehkäistä 15 - 29-vuotiaiden nuorten syrjäytymistä sosiaalisen vahvistamisen menetelmillä sekä tukea nuoria, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. Vuoden 2027 painopistealueita ovat edelleen toimintojen sopeuttaminen TE-palveluiden, Kelan ja muihin yhteiskunnassa tapahtuvien uudistusten tuomiin muutoksiin ja kuntarajat ylittävän toiminnan kehittäminen, huomioiden nuorten työpajatoimintaan laaditun strategian (2023).

Suoritetaulukko	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Kirjastopalveluiden käyttötalouden nettomenot (€/asukas)	77,13	88,11	89,93	1,82	2,06%
Kulttuuripalveluiden käyttötalouden nettomenot (€/asukas)	18,59	19,95	20,77	0,82	4,11%
Liikuntapalveluiden käyttötalouden nettomenot (€/asukas)	75,11	70,02	74,05	4,03	5,75%
Nuorisopalveluiden käyttötalouden nettomenot (€/<29v asukkaat)	197,36	203,56	208,17	4,61	2,26%
Kansalaisopiston käyttötalouden nettomenot (€/opetustunti)	58,3	54,97	57,56	2,59	4,71%
Opetustuntien lukumäärä	6 041	6 200	6 100	- 100	-1,61%

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	11,4	12,4	12,4	0	0,00%
Sijaiset	1	0	0	0	100,00%
Muut määräaikaiset	10,6	10,59	10,5	- 0,09	-0,84%
Oppisopimus	0	0	0	0	100,00%
Yhteensä	**23**	**22,99**	**22,9**	**- 0,09**	**-0,39%**

Hyvinvointipalveluiden henkilöstöön kuuluu vakinaisia työntekijöitä 12,4 henkilötyövuotta, joista 4 työntekijää kirjastossa, 4,5 nuorisopalveluissa ja loput 3,9 työntekijää kansalaisopistossa, kulttuurissa ja liikunnassa. Nuorisopalveluissa on 0,5 määräaikaista hanketyöntekijää. Koulunuorisotyön hanke (0,5 htv) toimii vuoden 2027 ajan (1.8.2026-31.7.2028). Kansalaisopistossa sivutoimisia tuntiopettajia on määräaikaisissa työsuhteissa vuosittain noin 60. Vuoden 2027 opetustuntiarvion mukaan kansalaisopistossa työskentelee tuntiopettajia yhteensä 9,7 henkilötyövuotta.

Hyvinvointipalveluiden henkilöstön yhteenkuuluvuuden, yhteisten tavoitteiden ja toimivien tilojen myötä päästään hyödyntämään henkilöstön osaamista ja vahvuuksia tehokkaammin ja tuottamaan palveluja asiakaslähtöisesti. Vuonna 2027 muutokset henkilöstössä kohdistuu suunnittelijaopettajan työajan jakautumiseen. Suunnittelijaopettajan työ on perinteisesti jakautunut 65 % kansalaisopistolle ja 35 % liikuntapalveluille. 31.7.2027 asti on neuvoteltu työajan jakaantumisesta puoliksi kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden kesken. Liikettä lähelle -hanke on koettu toimivaksi työmuodoksi, joten tälle hankkeelle pyritään hakemaan jatkoa vuodelle 2027. Hankasalmella kirjastonjohtajan tehtävää on hoidettu sijaistamalla usean vuoden ajan. Uusi kirjastonjohtaja aloittaa tehtävässä 1.1.2027 alkaen.

Tavoitteet

Elinvoimallaan kutsuva			
Tavoite: Kunnan liikkumisohjelman 2023-2028 toteutus ja päivitys			
Toimenpiteet	Liikkumisohjelman toteuttaminen tavoitteiden mukaisesti		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Liikkumisohjelmassa määriteltyjen tavoitteiden toteutuminen (kyllä/ei)		0	1
Vastuu	hyvinvointipäällikkö, suunnittelijaopettaja, liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Kulttuuriohjelman laatiminen vuoden 2026 kuluessa ja sen toteuttaminen strategiakaudella			
Toimenpiteet	Kulttuuriohjelman laatiminen kuntaan		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Toteutunut suunnitelma (kyllä/ei)		0	1
Vastuu	hyvinvointipäällikkö		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Onnellinen opintie			
Tavoite: Nuorten mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen ja turvalliseen vapaa-aikaan			
Toimenpiteet	Nuorisotiloja kehitetään, harrastustoimintaan luodaan uusia mahdollisuuksia ja nuorille suunnattuja tapahtumia tuetaan ja järjestetään eri toimijoiden kanssa. Nuorten omaehtoisen toiminnan tukeminen ja nuorten osallistaminen on keskeinen päämäärä.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Tilatoiminnan asiakasmäärä		1 984	1 850
Koulunuorisotyön asiakasmäärä		2 595	2 100
Kohdennetun nuorisotyön asiakasmäärä		41	35
Vastuu	hyvinvointipäällikkö, vastaava työpajaohjaaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Monipuolinen, houkutteleva ja loistava kansalaisopisto sekä kirjasto			
Toimenpiteet	Kansalaisopiston kurssitarjonnan ylläpitäminen		
	Kirjaston kokoelmien pitäminen houkuttavina ja asiakkaiden saatavilla		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Kansalaisopiston opiskelijamäärä		1 201	1 150
Kansalaisopiston toteutunut kurssimäärä		263	250
Kirjaston aukiolotunnit		8 826	8 800
Kirjaston kävijämäärä		40 371	38 000
Kirjaston hankintamäärä		1 572	1 500
Vastuu	hyvinvointipäällikkö, kirjastonjohtaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Ikäihmisten digiosaamisen kehittäminen			
Toimenpiteet	Nykyisen toiminnan ylläpitäminen ja uuden toiminnan luominen		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**

E-kirjaston käyttäjämäärät		206	200
Kansalaisopiston digikurssien netto-osallistujamäärä		41	40
Vastuu	hyvinvointipäällikkö, kirjastonjohtaja		
Sitovuustaso	Lautakunta		

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: Hyvinvointipalveluiden resurssit ovat nykyisellään kohtuullisella tasolla jokaisessa palvelussa (kansalaisopisto, kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut). Eri palveluja on kehitetty ja suunniteltu sillä ajatuksella, että ne ovat vaikuttavia ja tehokkaita. Hyvinvointipalveluissa pystytään tarjoamaan palveluja kuntalaisille laajasti. Toiminnalla tavoitetaan massat, mutta palvelujen riskinä on niiden haavoittuvuus. Yhdenkin henkilön poissaolo palveluissa näkyy suoraan kuntalaisille. Palvelun taso on hyvä, mutta sijaistamiseen omien palvelujen sisällä ei ole helposti mahdollista. Tämä riski tulee tiedostaa ja huomioida poikkeustilanteissa.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	0	0	-19 500	-19 500	0,0 %
TOIMINTAKATE	**0**	**0**	**-19 500**	**-19 500**	**0,0 %**

Tulosalue: Kansalaisopisto

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	137 413	125 000	128 000	3 000	2,4 %
TOIMINTAKULUT	-489 589	-465 800	-479 100	-13 300	2,9 %
TOIMINTAKATE	**-352 176**	**-340 800**	**-351 100**	**-10 300**	**3,0 %**

Tulosyksikkö: Kansalaisopisto

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	132 393	125 000	128 000	3 000	2,4 %
TOIMINTAKULUT	-484 569	-465 800	-479 100	-13 300	2,9 %
TOIMINTAKATE	**-352 176**	**-340 800**	**-351 100**	**-10 300**	**3,0 %**

Tulosyksikkö: Kansalaisopisto, hankkeet

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	5 020	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-5 020	0	0	0	0,0 %

Tulosalue: Kulttuuripalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	542	1 700	1 500	-200	-11,8 %
TOIMINTAKULUT	-83 049	-90 300	-92 700	-2 400	2,7 %
TOIMINTAKATE	**-82 507**	**-88 600**	**-91 200**	**-2 600**	**2,9 %**

Tulosalue: Kirjastopalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	5 106	4 000	4 000	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-347 430	-395 200	-398 800	-3 600	0,9 %
TOIMINTAKATE	**-342 324**	**-391 200**	**-394 800**	**-3 600**	**0,9 %**

Tulosalue: Liikuntapalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	40 480	35 000	45 000	10 000	28,6 %
TOIMINTAKULUT	-373 828	-345 900	-386 300	-40 400	11,7 %
TOIMINTAKATE	**-333 349**	**-310 900**	**-341 300**	**-30 400**	**9,8 %**

Tulosyksikkö: Liikuntapalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	40 480	35 000	35 000	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-373 828	-345 900	-360 100	-14 200	4,1 %
TOIMINTAKATE	**-333 349**	**-310 900**	**-325 100**	**-14 200**	**4,6 %**

Tulosyksikkö: Liikuntapalvelut, hankkeet

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	0	0	10 000	10 000	0,0 %
TOIMINTAKULUT	0	0	-26 200	-26 200	0,0 %
TOIMINTAKATE	**0**	**0**	**-16 200**	**-16 200**	**0,0 %**

Tulosalue: Nuorisopalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	135 280	135 500	135 500	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-333 231	-341 100	-344 500	-3 400	1,0 %
TOIMINTAKATE	**-197 951**	**-205 600**	**-209 000**	**-3 400**	**1,7 %**

Tulosyksikkö: Kunnallinen nuorisotyö

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	3 445	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-94 407	-99 300	-99 000	300	-0,3 %
TOIMINTAKATE	**-90 962**	**-99 300**	**-99 000**	**300**	**-0,3 %**

Tulosyksikkö: Kunnallisen nuorisotyön hankkeet

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	131 835	135 500	135 500	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-210 272	-221 600	-245 500	-23 900	10,8 %
TOIMINTAKATE	**-78 437**	**-86 100**	**-110 000**	**-23 900**	**27,8 %**

Tulosyksikkö: Erityisnuorisotyö

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTAKULUT	-28 552	-20 200	0	20 200	-100,0 %
TOIMINTAKATE	**-28 552**	**-20 200**	**0**	**20 200**	**-100,0 %**

3.5 Ympäristölautakunta

Tehtävän kuvaus: Ympäristötoimen toimialalla vuosittaisena perusajatuksena on, että tilat ja palvelut eivät ole itsetarkoitus, vaan ovat palvelemassa käyttäjien toimintaa. Strategian mukaisesti kaikilla ympäristötoimen toiminta-alueilla tukeudutaan oman tuotannon lisäksi yhteistyöhön sekä kunnallisten, että liiketoiminnallisten kumppaneiden kanssa. Oman toiminnan voimavarana on palveluhenkinen, motivoitunut ja aktiivisesti osaamistaan kehittävä henkilöstö.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**5 201 008**	**4 745 000**	**4 666 400**	**-78 600**	**-1,7 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	2 406 016	2 403 400	2 332 400	-71 000	-3,0 %
Maksutuotot	2 053	2 000	2 000	0	0,0 %
Muut toimintatuotot	2 792 939	2 339 600	2 332 000	-7 600	-0,3 %
TOIMINTAKULUT	**-5 006 181**	**-4 755 700**	**-4 649 200**	**106 500**	**-2,2 %**
Henkilöstökulut	-1 745 474	-1 857 300	-1 879 100	-21 800	1,2 %
Palvelujen ostot	-1 080 068	-1 077 600	-1 058 600	19 000	-1,8 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 287 191	-1 286 500	-1 334 500	-48 000	3,7 %
Avustukset	-90 091	-90 000	-90 000	0	0,0 %
Muut toimintakulut	-803 358	-444 300	-287 000	157 300	-35,4 %
TOIMINTAKATE	**194 827**	**-10 700**	**17 200**	**27 900**	**-260,7 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-1 486 552	-1 516 400	-1 370 800	145 600	-9,6 %
SATUNNAISET ERÄT	-76 098	0	0	0	0,0 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-1 367 823**	**-1 527 100**	**-1 353 600**	**173 500**	**-11,4 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	2 719 764	2 364 600	2 272 700	-91 900	-3,9 %
TOIMINTAKULUT	-4 724 929	-4 565 200	-4 470 000	95 200	-2,1 %
TOIMINTAKATE	**-2 005 165**	**-2 200 600**	**-2 197 300**	**3 300**	**-0,1 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	2 481 244	2 380 400	2 393 700	13 300	0,6 %
TOIMINTAKULUT	-281 252	-190 500	-179 200	11 300	-5,9 %
TOIMINTAKATE	**2 199 992**	**2 189 900**	**2 214 500**	**24 600**	**1,1 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	5 201 008	4 745 000	4 666 400	-78 600	-1,7 %
TOIMINTAKULUT	-5 006 181	-4 755 700	-4 649 200	106 500	-2,2 %
TOIMINTAKATE	**194 827**	**-10 700**	**17 200**	**27 900**	**-260,7 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Kunnan strategian mukaiset tavoitteet
Elinvoimallaan kutsuvan Hankasalmen kehittämiselle antavat kivijalan henkilöstön työhyvinvointi ja hyväjohtaminen. Tavoitteena on edelleen esihenkilötoiminnan kehittäminen ja työssäjaksamiseen panostaminen.
Turvallisen ja toimivan Hankasalmen perustana on toimiva infratruktuuri ja vesihuollon toimintavarmuuteen tullaan kiinnittämään tulevaisuudessa entistä enemmän huomiota, kun laaditaan vuoden 2027 aikana vesihuolto- ja omaisuudenhallintasuunnitelma. Katujen peruskorjauksia jatketaan ja taajamien viihtyisyyteen kiinnitetään huomiota. Vuoden 2026 aikana toteutettua hiilineutraalisuusohjelmaa aletaan pikku hiljaa jalkauttaa niin, että Hankasalmi olisi vuonna 2035 hiilineutraali kunta.

Talouden tekijänä Hankasalmi hoitaa omia sekä tytäryhtiöidensä kiinteistöjä niin, että ne ovat toimijoita kiinnostavia.

Ympäristölautakunta

Tehtävän kuvaus: Ympäristölautakunnan tulosalue kattaa kunnan omistuksessa olevien taajamametsien hallinnan ja käytön suunnittelun sekä niihin liittyvän ylläpidon ja kehittämisen. Lisäksi vastuualueeseen kuuluu löytöeläintoiminta, eli löytöeläinten vastaanotto, hoito ja jatkosijoittaminen sovittujen toimintamallien mukaisesti. Löytöeläintoimintasopimus on tällä hetkellä toistaiseksi voimassa olevana Karajan Löytöeläinkodin kanssa.

Rakennustarkastus ja ympäristönsuojelu järjestetään yhteistyössä Laukaan kunnan kanssa, mikä tarkoittaa yhteisiä palveluja ja viranomaistehtävien hoitamista esimerkiksi lupakäsittelyssä, valvonnassa ja neuvonnassa. Ympäristöterveydenhuolto toteutetaan yhteistyössä Jyväskylän kanssa, ja se kattaa muun muassa elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun ja eläinlääkintähuollon viranomaistehtäviä.

Lisäksi tulosalueeseen kuuluu kunnan pienimuotoiset maaomaisuuden hankinnat ja lunastukset esimerkiksi kohteissa, missä maaperä on pilaantunut ja muuta vaihtoehtoa puhdistuksen turvaamiseksi ei ole.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**55 258**	**121 000**	**58 000**	**-63 000**	**-52,1 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	19 794	90 000	22 000	-68 000	-75,6 %
Muut toimintatuotot	35 464	31 000	36 000	5 000	16,1 %
TOIMINTAKULUT	**-394 755**	**-393 500**	**-354 800**	**38 700**	**-9,8 %**
Henkilöstökulut	-57 036	-58 900	-22 100	36 800	-62,5 %
Palvelujen ostot	-309 179	-319 800	-319 500	300	-0,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 570	-300	-300	0	0,0 %
Muut toimintakulut	-26 970	-14 500	-12 900	1 600	-11,0 %
TOIMINTAKATE	**-339 497**	**-272 500**	**-296 800**	**-24 300**	**8,9 %**
SATUNNAISET ERÄT	-76 098	0	0	0	0,0 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-415 595**	**-272 500**	**-296 800**	**-24 300**	**8,9 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	55 250	121 000	58 000	-63 000	-52,1 %
TOIMINTAKULUT	-381 055	-378 100	-340 100	38 000	-10,1 %
TOIMINTAKATE	**-325 805**	**-257 100**	**-282 100**	**-25 000**	**9,7 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	8	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-13 700	-15 400	-14 700	700	-4,5 %
TOIMINTAKATE	**-13 692**	**-15 400**	**-14 700**	**700**	**-4,5 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	55 258	121 000	58 000	-63 000	-52,1 %
TOIMINTAKULUT	-394 755	-393 500	-354 800	38 700	-9,8 %
TOIMINTAKATE	**-339 497**	**-272 500**	**-296 800**	**-24 300**	**8,9 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Maa- metsäomaisuus tulosalueella pääsääntöiset toimintatuotot muodostuvat maanvuokrista, mutta vuonna 2027 vielä taajamametsien hakkuutuloista. Löytöläin palveluiden kustannukset ovat pysyneet maltillisina vuosittain ja toimintakulukirjaus on sama talousarviossa, kuten edellisten vuosien toteutuma on ollut.

Rakennustarkastus- ja ympäristönsuojelu yhteistyö Laukaan kunnan kanssa on jatkunut vuodesta 2021 alkaen toistaiseksi voimassa olevana. Palvelukokonaisuus on pysynyt samana, kuten myös vuosikorvaukset. Ympäristöterveydenhuolon yhteistyösopmus on Jyväskylän kaupungin kanssa ja sopimus neuvotellaan Jyväskylän sekä mukana olevien lähikuntien kanssa määräajoin.

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: **Keskeisimmät riskit**

- Taajamametsien hakkuutulojen toteutuminen voi jäädä arvioitua pienemmäksi puumarkkinatilanteen, sääolosuhteiden tai metsänhoidollisten rajoitteiden vuoksi, mikä heikentää tulosalueen tulorahoitusta.
- Yhteistyösopimuksiin perustuvien palveluiden kustannusten nousu tai palvelutason muutokset voivat kasvattaa kunnan menoja. Riski koskee erityisesti rakennustarkastuksen, ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon palveluita.
- Löytöeläintoiminnan kustannukset voivat kasvaa esimerkiksi eläinmäärien lisääntymisen, eläinten pidempien hoitojaksojen tai palveluntuottajan kustannusrakenteen muutosten vuoksi.
- Maaomaisuuden hankintoihin ja pilaantuneiden maiden kohteisiin liittyy ennakoimattomien kustannusten riski. Yksittäiset kohteet voivat aiheuttaa merkittäviä puhdistus- tai lunastuskustannuksia.
- Viranomaistehtävien hoidon jatkuvuus voi vaarantua, mikäli yhteistyökuntien resurssit tai palvelujen saatavuus heikkenevät.

Riskienhallintatoimenpiteet

- Taajamametsien käyttöä ja hakkuusuunnitelmia toteutetaan suunnitelmien mukaisesti sekä seurataan puumarkkinoiden kehitystä tulojen ennustettavuuden parantamiseksi.
- Palvelusopimusten toteutumista ja kustannuskehitystä seurataan säännöllisesti yhteistyökumppaneiden kanssa, ja mahdollisiin muutoksiin varaudutaan taloussuunnittelussa.
- Löytöeläintoiminnan kustannuksia seurataan vuosittain, ja palveluntuottajan kanssa käydään säännöllistä vuoropuhelua toiminnan laadun ja kustannustehokkuuden varmistamiseksi.
- Maaomaisuuteen ja ympäristövahinkoihin liittyvissä kohteissa tehdään ennakkoselvityksiä sekä hyödynnetään asiantuntija-arvioita kustannus- ja vastuuriskien hallitsemiseksi.
- Yhteistyöorganisaatioiden kanssa ylläpidetään aktiivista vuoropuhelua palvelujen saatavuuden turvaamiseksi sekä varmistetaan sopimusten ajantasaisuus ja toimintamallien toimivuus muuttuvissa tilanteissa.
- Talouden toteumaa seurataan osavuosikatsausten yhteydessä ja mahdollisiin poikkeamiin reagoidaan ennakoivasti käyttötalouden ja investointien suunnittelussa.

Talon palvelut

Tehtävän kuvaus: Talon palvelujen kuntastrategiaan pohjautuvien strategisten tavoitteiden lähtökohtana on tuottaa kunnan toimitiloihin taloudellisesti ja tehokkaasti järjestettyjä palveluja. Suunnitelmakauden pääpainopisteinä ovat puhtauspalvelujen tuottaminen sopimusten mukaisesti sekä henkilöstön työssä jaksamisen tukeminen.

Ruokapalveluissa toimitaan elinkaariajattelun mukaisesti ja tuotetaan laadukkaita ruokapalveluja. Strategisena tavoitteena on myös nostaa käytettävien raaka-aineiden kotimaisuusastetta.

Kiinteistönhoidon strategisten tavoitteiden lähtökohtana on tuottaa kunnan toimitiloihin sekä kiinteistöyhtiöille Hakalle, Somerinkulmalle ja Vuokrahangalle taloudellista ja tehokasta kiinteistönhoitoa. Suunnitelmakauden keskeisenä tavoitteena on varmistaa käyttäjille turvallinen toimintaympäristö sekä kiinnittää erityistä huomiota henkilöstön työssä jaksamiseen.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**2 787 425**	**2 643 000**	**2 866 900**	**223 900**	**8,5 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	1 172 981	1 131 700	1 150 700	19 000	1,7 %
Muut toimintatuotot	1 614 444	1 511 300	1 716 200	204 900	13,6 %
TOIMINTAKULUT	**-2 062 949**	**-2 038 100**	**-2 114 200**	**-76 100**	**3,7 %**
Henkilöstökulut	-871 960	-940 300	-984 500	-44 200	4,7 %
Palvelujen ostot	-288 020	-257 400	-246 700	10 700	-4,2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-745 958	-761 300	-803 100	-41 800	5,5 %
Muut toimintakulut	-157 012	-79 100	-79 900	-800	1,0 %
TOIMINTAKATE	**724 476**	**604 900**	**752 700**	**147 800**	**24,4 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-622 337	-613 100	-613 000	100	0,0 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**102 139**	**-8 200**	**139 700**	**147 900**	**-1 803,7 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	711 749	631 500	673 700	42 200	6,7 %
TOIMINTAKULUT	-1 912 148	-1 965 400	-2 042 800	-77 400	3,9 %
TOIMINTAKATE	**-1 200 399**	**-1 333 900**	**-1 369 100**	**-35 200**	**2,6 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	2 075 677	2 011 500	2 193 200	181 700	9,0 %
TOIMINTAKULUT	-150 801	-72 700	-71 400	1 300	-1,8 %
TOIMINTAKATE	**1 924 875**	**1 938 800**	**2 121 800**	**183 000**	**9,4 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	2 787 425	2 643 000	2 866 900	223 900	8,5 %
TOIMINTAKULUT	-2 062 949	-2 038 100	-2 114 200	-76 100	3,7 %
TOIMINTAKATE	**724 476**	**604 900**	**752 700**	**147 800**	**24,4 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Talonpalveluiden pääpainopisteet suunnitelmakaudella ovat seuraavat:

- Laitoshuollossa tuottaa puhtauspalvelut sopimusten mukaisesti ja kiinnittää erityistä huomiota siivouksen korkeaan laatuun.
- Ruokapalveluissa toimia elinkaariajattelun mukaisesti ja tuottaa laadukkaita ruokapalveluita.

- Kiinteistönhoidon strategisten tavoitteiden lähtökohtana on kuntastrategiaan perustuen tuottaa kunnan palvelukiinteistöihin laadukasta ja tehokasta kiinteistönhoitoa. Suunnitelmakaudella painopisteenä on varmistaa, että tilat pysyvät turvallisina, toimivina ja käyttäjien tarpeita vastaavina.

Suoritetaulukko	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Kiinteistöhuolto					
Kiinteistöhuollon taso / Seuranta m2/hlö	7 368	7 000	7 866	866	12,37%
Täydennyskoulutukseen osallistuminen pv/hlö/v	2	2	2	0	0,00%
Veden kulutuksen seuranta m3/v	6 460	18 000	18 000	0	0,00%
Energian kulutuksen seuranta	3 060	4 100	4 000	- 100	-2,43%
Laitoshuolto					
Laitoshuollon ja puhtauspalvelujen järjestäminen tehokkaasti / Talouden toteuman seuranta m2/hlö	1 196	1 196	1 196	0	0,00%
Ruokapalvelu					
Ruokapalvelut toimii tuottaen laadukkaan ruoka-palvelut / talouden toteuma seuranta. Suorite/hlö	42 852	39 387	38 309	- 1 078	-2,73%
Kouluruokailu €/suorite	3,32	3,65	3,98	0,33	9,04%

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Kiinteistöhuolto					
Vakituiset	4	4	4	0	0,00%
Muut määräaikaiset	0	1	0	- 1	-100,00%
Oppisopimus	1	0	1	1	100,00%
Yhteensä	**5**	**5**	**5**	**0**	**0,00%**
Laitoshuolto					
Vakituiset	10,2	10,2	10,2	0	0,00%
Sijaiset	0	0			100,00%
Työllistetyt	0,3	0			100,00%
Yhteensä	**10,5**	**10,2**	**10,2**	**0**	**0,00%**
Ruokapalvelu					
Vakituiset	4,5	4,5	4,5	0	0,00%
Sijaiset	0,4	0			100,00%
Työllistetyt	0	0			100,00%
Yhteensä	**4,9**	**4,5**	**4,5**	**0**	**0,00%**

Talonpalveluiden henkilöresurssit vuonna 2027 ovat seuraavat:

Kiinteistöhuollon henkilöresurssit ovat yhteensä 5 henkilötyövuotta (htv). Resurssi muodostuu neljästä (4) kokoaikaisesta kiinteistöhoitajasta sekä yhdestä oppisopimuskoulutettavasta kiinteistöhoitajasta.

Laitoshuollon henkilöresurssit ovat yhteensä 10,2 henkilötyövuotta. Resurssi muodostuu yhdeksästä (9) kokoaikaisesta laitoshuoltajasta ja yhdestä osa-aikaisesta (0,7 htv). Lisäksi laitoshuoltoon kohdistuu 0,5 htv siivoustyönjohtajan työpanosta.

Ruokapalvelun henkilöresurssit ovat yhteensä 4,5 henkilötyövuotta. Resurssi muodostuu neljästä (4) ravitsemistyöntekijästä ja ruokapalveluun kohdistuu 0,5 htv ravitsemistyönjohtajan työpanosta.

Tavoitteet			
Talouden tekijä - Kunnan palvelukiinteistöjen laadukas kunnossapito			
Tavoite: Elinkaariajattelu laitoshuollossa.			
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Laatukierrokset , kpl vuodessa		0	2
Omavalvonta, kpl vuodessa		0	12
Sitovuustaso	Lautakunta		
Tavoite: Palvelukiinteistöjen laadukas kunnossapito			
Toimenpiteet	Kiinteistökatselmukset kerran vuodessa		
	Palautteen kerääminen tilojen toimivuudesta		
	Sisäilman laadun seuranta		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Kiinteistökatselmukset kpl/vuosi		0	17
Sitovuustaso	Lautakunta		

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta:

Laitoshuolto

Pienellä organisaatiolla on haasteellista vastata tulevaisuuden nopeisiin ja vaativiin muutoksiin, joissa puhtauspalvelun tasoa joudutaan äkillisesti nostamaan ja resursseja lisäämään. Koulutukseen panostetaan riittävästi, ja uusi osaaminen jalkautetaan kaikille työntekijöille. Henkilöstön työssä jaksamiseen tulee jatkossakin panostaa.

Kiinteistöhuolto

Kiinteistöhoidon keskeinen haaste on toiminnan organisointi olemassa olevalla henkilöstöllä siten, että kiinteistöt huolletaan ja hoidetaan tehokkaasti niiden pitkää elinkaarta tukien. Pienessä organisaatiossa henkilöstön työssä jaksaminen voi olla haaste. Työssä jaksamista tuetaan virkistyspäivillä, kehityskeskusteluilla ja esihenkilötuella. Tulevaisuudessa on arvioitava, tulisiko osa strategian mukaisista palveluista tuottaa ostopalveluina.

Ruokapalvelu

Raaka-aineiden saatavuushaasteet ja hintojen merkittävät nousut voivat näkyä tulevina aikoina entistä laajemmin. Raaka-aineiden kotimaisuusastetta pidetään nykyisellä tasolla, jolloin maailmanlaajuiset logistiikkahäiriöt eivät vaikuta toimintaan merkittävästi. Ruokalistoihin varaudutaan tekemään joustavia muutoksia saatavuusongelmien tai hinnankorotusten vuoksi. Ruokapalveluissa kotimainen ruoka on samalla lähiruokaa. Pie-

nen organisaation haasteena ovat poissaolot sekä sijaisten saatavuus. Henkilöstön jaksamiseen tulee muuttuvissa olosuhteissa panostaa jatkossakin.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Siivouspalvelu

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	465 290	460 900	447 100	-13 800	-3,0 %
TOIMINTAKULUT	-465 511	-464 600	-448 000	16 600	-3,6 %
TOIMINTAKATE	**-222**	**-3 700**	**-900**	**2 800**	**-75,7 %**

Pienen organisaation on haastavaa vastata nopeasti muuttuviin tilanteisiin, joissa puhtauspalvelun tasoa on nostettava lyhyellä varoitusajalla ja resursseja lisättävä. Koulutukseen panostetaan riittävästi, ja uusi osaaminen jalkautetaan systemaattisesti kaikille työntekijöille. Työntekijöiden työssäjaksamiseen ja kuormituksen hallintaan on jatkossakin panostettava, jotta palvelutaso voidaan turvata myös poikkeustilanteissa.

Tulosalue: Kiinteistönhuolto

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	1 731 954	1 600 400	1 802 500	202 100	12,6 %
TOIMINTAKULUT	-1 055 525	-982 800	-1 045 300	-62 500	6,4 %
TOIMINTAKATE	**676 430**	**617 600**	**757 200**	**139 600**	**22,6 %**

Kiinteistöhoidon keskeinen haaste on toiminnan organisointi nykyisellä henkilöstömäärällä siten, että kiinteistöt huolletaan ja hoidetaan tehokkaasti. Kiinteistöhoidon keskeinen haaste on toiminnan organisointi nykyisellä henkilöstömäärällä siten, että kiinteistöt huolletaan ja hoidetaan tehokkaasti sekä niiden pitkää elinkaarta tukien. Pienen organisaation kuormitus ja henkilöstön työssä jaksaminen voivat muodostua haasteeksi. Työssä jaksamista tuetaan virkistäytymispäivillä ja kehityskeskusteluilla. Lisäksi tulevaisuudessa on arvioitava, tulisiko osa strategian mukaisista palveluista tuottaa ostopalveluina.

Tulosalue: Ruokapalvelu

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	590 182	581 700	617 300	35 600	6,1 %
TOIMINTAKULUT	-535 944	-584 800	-615 000	-30 200	5,2 %
TOIMINTAKATE	**54 237**	**-3 100**	**2 300**	**5 400**	**-174,2 %**

Konsernin kiinteistöhallinto

Tehtävän kuvaus: Konsernipalveluiden tehtävänä on huolehtia kunnan vuokra-asunnoista ja toimitiloista sekä edistää viihtyisän, turvallisen ja toimivan elinympäristön ylläpitämistä. Tehtävässä korostuvat kiinteistöjen suunnitelmallinen ylläpito, turvallisuus, ympäristön laatu sekä palvelujen sujuva järjestäminen kuntalaisille ja kunnan eri toimialoille.

Asuntotoimessa konsernipalvelut vastaavat siitä, että kuntalaisille ja yrityksille on tarjolla tarkoituksenmukaisia, turvallisia ja hyväkuntoisia vuokra-asuntoja sekä toimitiloja. Tavoitteena on varmistaa kiinteistöjen terveellisyys, turvallisuus ja käytettävyys sekä ylläpitää niiden arvoa pitkäjänteisellä kiinteistönpidolla.

Kiinteistökantaa hallinnoidaan taloudellisesti ja vastuullisesti. Käyttämättömistä tai tarpeettomiksi jääneistä asunnoista ja toimitiloista pyritään luopumaan ensisijaisesti myymällä ja tarvittaessa purkamalla. Tavoitteena on vähentää tyhjillään olevista kiinteistöistä aiheutuvia kustannuksia ja kohdentaa resursseja tarkoituksenmukaisessa käytössä oleviin kohteisiin.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**1 150 180**	**819 500**	**586 700**	**-232 800**	**-28,4 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	50 012	47 400	43 200	-4 200	-8,9 %
Muut toimintatuotot	1 100 168	772 100	543 500	-228 600	-29,6 %
TOIMINTAKULUT	**-1 000 062**	**-737 000**	**-564 500**	**172 500**	**-23,4 %**
Henkilöstökulut	-209 959	-217 500	-222 900	-5 400	2,5 %
Palvelujen ostot	-87 883	-84 900	-80 500	4 400	-5,2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-181 132	-184 600	-175 800	8 800	-4,8 %
Muut toimintakulut	-521 089	-250 000	-85 300	164 700	-65,9 %
TOIMINTAKATE	**150 118**	**82 500**	**22 200**	**-60 300**	**-73,1 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-198 275	-192 100	-188 500	3 600	-1,9 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-48 157**	**-109 600**	**-166 300**	**-56 700**	**51,7 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	997 152	666 500	586 700	-79 800	-12,0 %
TOIMINTAKULUT	-971 968	-707 000	-536 500	170 500	-24,1 %
TOIMINTAKATE	**25 184**	**-40 500**	**50 200**	**90 700**	**-224,0 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	153 028	153 000	0	-153 000	-100,0 %
TOIMINTAKULUT	-28 094	-30 000	-28 000	2 000	-6,7 %
TOIMINTAKATE	**124 934**	**123 000**	**-28 000**	**-151 000**	**-122,8 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	1 150 180	819 500	586 700	-232 800	-28,4 %
TOIMINTAKULUT	-1 000 062	-737 000	-564 500	172 500	-23,4 %
TOIMINTAKATE	**150 118**	**82 500**	**22 200**	**-60 300**	**-73,1 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Konsernin kiinteistöhallinnon toiminta perustuu kuntastrategian tavoitteisiin, joiden mukaisesti ylläpidetään ja kehitetään rakennettua ympäristöä viihtyisänä, turvallisena ja vetovoimaisena. Toiminnan keskeisenä tavoitteena on hallinnoida kunnan kiinteistöomaisuutta kuntataloutta tukevalla tavalla sekä vastata konserniyhtiöiden isännöinnistä ja siihen liittyvien palvelujen koordinoinnista.

Vuonna 2027 painopisteenä on kiinteistökannan tehokas käyttö, suunnitelmallinen kunnossapito sekä tarpeettomien kiinteistöjen määrän vähentäminen. Asuntotoimessa jatketaan osakehuoneistojen ja käyttämättömien kiinteistöjen myyntiä siten, että vapautuvat huoneistot pyritään ensisijaisesti myymään uudelleen vuokraamisen sijasta.

Toiminnan keskeisiä haasteita ovat ikääntyvän kiinteistökannan ylläpitokustannusten kasvu sekä vanhojen ja heikkokuntoisten kiinteistöjen vähäinen kysyntä ja alhainen hintataso. Talouden tasapainon turvaamiseksi kiinteistöjen käyttöastetta seurataan aktiivisesti ja kiinteistökantaa sopeutetaan palvelutarpeita vastaavaksi.

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Asuntotoimi					
Vakituiset	1	1	1,1	0,1	10,00%
Sijaiset	0,1	0,1	0	- 0,1	-100,00%
Yhteensä	**1,1**	**1,1**	**1,1**	**0**	**0,00%**
Konsernin hallinto					
Vakituiset	1,3	1,3	1,3	0	0,00%
Muut määräaikaiset	1	1	0	- 1	-100,00%
Yhteensä	**2,3**	**2,3**	**1,3**	**- 1**	**-43,47%**

Vuonna 2027 konsernin kiinteistöhallinnon henkilöstöresurssi on 1,3 htv. Resurssi koostuu kiinteistöjohtajan kokoaikaisesta työpanoksesta sekä toimistosihteerin 0,3 htv:n työpanoksesta.

Asuntotoimen henkilöstöresurssi on 1,1 htv. Resurssi koostuu asuntosihteerin kokoaikaisesta työpanoksesta sekä toimistosihteerin 0,1 htv:n työpanoksesta.

Tavoitteet			
Turvallinen ja toimiva - Hiilineutraali Hankasalmi 2035			
Tavoite: Ylläpidetään vuonna 2026 laadittua hiilineuraaliusohjelmaa			
Sitovuustaso	Lautakunta		
Turvallinen ja toimiva - Viihtyisät ja turvalliset taajamat			
Tavoite: Taajamien viihtyisyyden ja turvallisuuden edistäminen			
Toimenpiteet	Säännölliset kiinteistökatselmukset		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Seurataan asukkailta saatuja palautteita		0	
Sitovuustaso	Lautakunta		
Turvallinen ja toimiva - Ikääntyneille vaihtoehtoisia asumispalveluja			
Tavoite: Peruskorjataan sopivasta Hakan rivitalokohteesta ikääntyneille senioreille esteetömiä asumiskohteita.			
Toimenpiteet	Kehitetään esteettömiä ja yhteisölliseen asumiseen soveltuvia asuntoja		
	Luodaan kotitalkkari toimintaa		

Mittarit	Lähtö	Tavoite
Keinojen määrä kpl	0	1
Toteutuneiden ratkaisujen määrä kpl	0	1
Sitovuustaso	Lautakunta	

Talouden tekijä - Hakan peruskorjaus- ja purkuohjelman toteuttaminen – uusi rivitalokohde kirkonkylään		
Tavoite: Peruskorjausohjelman mukaisten korjausten jatkaminen ja käytöstä poistettujen rivitalokohteiden purkaminen.		
Mittarit	**Lähtö**	**Tavoite**
Asuntojen käyttöaste %	0	85
Peruskorjatut m2	0	275
Strategiakaudella purettujen tyhjien kohteiden määrä	0	1
Hakan lainojen kilpailutus ja maksuvalmiuden parantaminen (0 = ei, 1 = kyllä)	0	1
Sitovuustaso	Lautakunta	

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: Kunnan konserniyhtiöiden keskeiset riskit painottuvat tällä hetkellä erityisesti vuokra-asuntokannan kysynnän muutokseen, rakennusten kuntoon sekä korjaus- ja purkuohjelmien hallittuun läpivientiin.

Vuokra-asuntojen kysyntään liittyvä riski korostuu, jos väestökehitys, muuttoliike tai alueen työpaikkatilanne heikentää käyttöastetta. Tällöin tyhjät asunnot lisäävät suoraan yhtiöiden kassavirta- ja kannattavuusriskiä, ja samalla korjausvelka voi kasvaa, jos investointeja joudutaan siirtämään. Toisaalta Hakan talojen korjausten edetessä kysyntäriski voi osittain pienentyä, mikäli korjaukset parantavat asumisviihtyvyyttä, energiatehokkuutta ja kilpailukykyä suhteessa yksityiseen vuokramarkkinaan. Tässä on kuitenkin aikataulu- ja kustannusriski: jos korjaukset viivästyvät tai kustannukset nousevat, vaikutus näkyy sekä vuokratasopaineena että rahoitusasemassa.

Asuntojen kuntoon liittyvät riskit ovat kaksijakoiset: huonokuntoinen kanta lisää äkillisten vaurioiden, sisäilma- ja turvallisuuspuutteiden sekä käyttörajoitusten riskiä, mikä voi johtaa nopeisiin ja kalliisiin korjaustarpeisiin tai jopa asuntojen poisvedoksi markkinoilta. Peruskorjausohjelman mukaisen jatkon kannalta olennainen riski on investointikyky: korkotaso, lainaehtojen kiristyminen ja kustannustason vaihtelu voivat pakottaa priorisoimaan korjauksia. Kun Hakan talot alkavat korjaantua, riskienhallinnan kannalta tärkeää on varmistaa, että korjausohjelma päivitetään vastaamaan uutta tilannetta: korjauksia kohdistetaan niihin kohteisiin, joilla on realistinen kysyntä ja elinkaaritaloudellinen perustelu, ja vältetään “ylikorjaaminen” kohteissa, joiden käyttöasteen palautuminen on epävarmaa.

Hakan huonokuntoisten ja käytöstä poistettujen rakennusten osalta keskeinen riski on hallitsematon rapistuminen (turvallisuus-, vahinko- ja vastuukysymykset) sekä kustannusten paisuminen, jos purkua lykätään. Hallittu purkaminen edellyttää käytännössä selkeää purkuohjelmaa ja päätöksentekoketjua: kohteiden kuntoluokitus ja purkujärjestys, kustannusarviot ja rahoitus, tarvittavat lupakysymykset sekä riskienhallinta (haitta-ainekartoitukset kuten asbesti/PAH-yhdisteet, työmaaturvallisuus ja ympäristövaatimukset). Lisäksi on varmistettava, että tyhjillään olevien rakennusten väliaikainen hallinta (valvonta, vakuutukset, lämmityksen minimointi tai lopetus ja paloturvallisuus) on kunnossa siihen asti, kunnes purku toteutuu. Taloudellisesti purkamisessa on riskinä se, että kyseisillä kiinteistöillä ei ole jatkokäyttöä. Valtaosa konsernin tytäryhtiöistä sijaitsevat kunnan vuokrakiinteistöllä, joten jatkokäyttöriski jalkautuu kunnalle.

Yhteenvetona konserniyhtiöiden riskit liittyvät siihen, saadaanko korjausohjelma ja purkuohjelma sovitettua realistiseen kysyntään ja rahoituskykyyn: onnistuminen parantaa käyttöastetta ja pienentää korjausvelkaa,

epäonnistuminen kasvattaa tyhjäkäyttöä, kustannuspaineita ja turvallisuus- sekä vastuullisuusriskejä.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Konsernin kiinteistöhallinto

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	40 224	40 000	40 000	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-159 641	-156 500	-158 900	-2 400	1,5 %
TOIMINTAKATE	**-119 417**	**-116 500**	**-118 900**	**-2 400**	**2,1 %**

Tulosalue: Asuntotoimi

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	1 109 956	779 500	546 700	-232 800	-29,9 %
TOIMINTAKULUT	-840 421	-580 500	-405 600	174 900	-30,1 %
TOIMINTAKATE	**269 535**	**199 000**	**141 100**	**-57 900**	**-29,1 %**

Infrapalvelut

Tehtävän kuvaus: Infrapalvelut vastaavat kunnan liikenneväylien ja muun yhdyskuntainfran kunnossapidosta, saneerauksesta ja rakentamisesta turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioiden. Kadut ja kevyenliikenteen väylät pidetään turvallisen liikkumisen edellyttämällä tasolla ja katuverkoston saneerausta jatketaan investointiohjelman mukaisesti. Tehtäviä toteutetaan oman henkilöstön työnä sekä ostopalveluina.

Lisäksi infrapalvelut huolehtivat viheralueiden hoidosta, jolla varmistetaan viihtyisä, toimiva ja turvallinen ympäristö; painopisteinä ovat virkistys- ja puistoalueet, liikuntapaikat, tievarret sekä yleinen siisteys.

Kaavoituksella luodaan edellytykset elinvoimaiselle ympäristölle asumisen ja elinkeinojen tarpeisiin, palveluiden saatavuudelle ja toimiville liikennejärjestelyille; kirkonkylällä edistetään osayleiskaavan ja asemakaavan muutosta leirintäalueen ympäristössä.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**262 526**	**199 300**	**193 700**	**-5 600**	**-2,8 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	217 631	172 100	155 400	-16 700	-9,7 %
Maksutuotot	2 053	2 000	2 000	0	0,0 %
Muut toimintatuotot	42 843	25 200	36 300	11 100	44,0 %
TOIMINTAKULUT	**-891 937**	**-969 200**	**-978 700**	**-9 500**	**1,0 %**
Henkilöstökulut	-403 626	-453 100	-454 400	-1 300	0,3 %
Palvelujen ostot	-144 698	-188 400	-178 400	10 000	-5,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-171 465	-153 800	-166 400	-12 600	8,2 %
Avustukset	-90 091	-90 000	-90 000	0	0,0 %
Muut toimintakulut	-82 058	-83 900	-89 500	-5 600	6,7 %
TOIMINTAKATE	**-629 410**	**-769 900**	**-785 000**	**-15 100**	**2,0 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-377 458	-422 000	-283 100	138 900	-32,9 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**-1 006 868**	**-1 191 900**	**-1 068 100**	**123 800**	**-10,4 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	64 607	35 600	46 800	11 200	31,5 %
TOIMINTAKULUT	-827 944	-919 400	-935 800	-16 400	1,8 %
TOIMINTAKATE	**-763 337**	**-883 800**	**-889 000**	**-5 200**	**0,6 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	197 919	163 700	146 900	-16 800	-10,3 %
TOIMINTAKULUT	-63 992	-49 800	-42 900	6 900	-13,9 %
TOIMINTAKATE	**133 927**	**113 900**	**104 000**	**-9 900**	**-8,7 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	262 526	199 300	193 700	-5 600	-2,8 %
TOIMINTAKULUT	-891 937	-969 200	-978 700	-9 500	1,0 %
TOIMINTAKATE	**-629 410**	**-769 900**	**-785 000**	**-15 100**	**2,0 %**

Talousarvion 2027 perustelut: Infrapalveluiden talousarvio 2027 laaditaan turvaamaan kuntalaisten arjen sujuvuus, liikenneturvallisuus ja kunnan omaisuuden arvon säilyminen. Määrärahat kohdennetaan ensisijaisesti välttämättömiin ylläpitotoimiin: katu- ja tieverkon hoitoon ja päällysteiden kunnonhallintaan, valaistuksen toimintavarmuuteen ja energiatehokkuuteen, hulevesijärjestelmien kunnossapitoon sekä yleisten alueiden ja viheralueiden hoitoon. Painopiste on ennakoivassa kunnossapidossa, jolla ehkäistään korjausvelan kasvua ja

vältetään kalliit äkilliset korjaukset. Talousarviossa huomioidaan kustannustason muutokset (energia, urakat ja materiaalit) sekä sään ääri-ilmiöiden vaikutukset kunnossapidon tarpeeseen. Investoinnit suunnataan turvallisuutta parantaviin ja elinkaarikustannuksia pienentäviin kohteisiin, ja hankinnat toteutetaan kustannustehokkaasti kilpailutuksia ja yhteistyötä hyödyntäen.

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	6,7	7	7,6	0,6	8,57%
Työllistetyt					100,00%
Muut määräaikaiset	2,3	1,5	1,7	0,2	13,33%
Yhteensä	**9**	**8,5**	**9,3**	**0,8**	**9,41%**

Infrapalveluiden henkilöresurssit vuonna 2027 ovat yhteensä 9,3 henkilötyövuotta (htv). Resurssi muodostuu neljästä (4) kokoaikaisesta yhdyskuntarakentajasta sekä yhdestä liikuntapaikkahoitajasta ja yhdestä viheralueiden hoitajasta. Lisäksi toimintaan kohdistuu teknisen päällikön työpanosta 0,9 htv, varikon työnjohtajan työpanosta 0,5 htv sekä toimistosihteerin työpanosta 0,2 htv. Viheralueiden hoitoon käytetään lisäksi määräaikaisia kausityöntekijöitä yhteensä 1,7 htv.

Tavoitteet			
Turvallinen ja toimiva - Ruokoniemen alueen kehittäminen			
Tavoite: Ruokoniemen alueen kehittäminen			
Toimenpiteet	Ruokoniemen alueen kehittämisen suunnittelu- ja kaavoitusvaiheen toteuttaminen.		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Kaavan valmistuminen (ei valmis = 0, valmis = 1)		0	1
Toimenpidesuunnitelma alueen toteutukselle (ei valmis = 0, valmis = 1)		0	1
Sitovuustaso	Kunnanhallitus		

- **Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: Pieni henkilöstö ja haavoittuva organisaatio:** avaintehtävät ja osaaminen keskittyvät harvoille, mikä tekee toiminnasta riippuvaista yksittäisistä henkilöistä. Riskiä hallitaan osaamisen jakamisella ja henkilöstön moniosaamisen kehittämisellä.

- **Ennakoimattomat pitkät poissaolot:** aiheuttavat nopeasti kuormitusta, viiveitä ja häiriöitä perustoimintaan sekä lisäävät virheiden riskiä. Riskienhallintatoimina varaudutaan poissaoloihin ylläpitämällä varahenkilöjärjestelyjä, priorisoimalla kriittiset tehtävät häiriötilanteissaseurataan työkuormitusta aktiivisesti sekä hyödynnetään tarvittaessa ulkopuolisia palveluntuottajia.

- **Henkilövaihdokset ja rekrytointiviiveet:** perehdytys ja tehtävien uudelleenjärjestely heikentävät hetkellisesti tuottavuutta ja voivat viivästyttää tavoitteiden toteutumista. Riskiä vähennetään ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla, rekrytointien käynnistämisellä riittävän ajoissa sekä kattavilla perehdytysohjelmilla.

- **Riskienhallinta kokonaisuutena:** henkilöstöriskejä seurataan osana toiminnan ja talouden suunnittelua. Keskeisiä hallintakeinoja ovat osaamisen varmistaminen, henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen, työkuormituksen seuranta, varahenkilöjärjestelyt sekä rekrytointitarpeiden ennakointi. Näillä toimenpiteillä pyritään turvaamaan palvelutuotannon jatkuvuus ja vähentämään toiminnan häiriöherkkyyttä.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Infrapalvelut

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	6 502	2 000	2 000	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-52 688	-56 000	-51 200	4 800	-8,6 %
TOIMINTAKATE	**-46 186**	**-54 000**	**-49 200**	**4 800**	**-8,9 %**

Tulosalue: Viheralueet

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	43 375	30 900	39 200	8 300	26,9 %
TOIMINTAKULUT	-158 823	-122 800	-136 900	-14 100	11,5 %
TOIMINTAKATE	**-115 449**	**-91 900**	**-97 700**	**-5 800**	**6,3 %**

Tulosalue: Kaavoitus

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	7 700	0	8 700	8 700	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-46 739	-58 700	-64 500	-5 800	9,9 %
TOIMINTAKATE	**-39 039**	**-58 700**	**-55 800**	**2 900**	**-4,9 %**

Tulosalue: Hulevesien käsittely (kunnan oma toiminta)

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	25 478	25 200	25 200	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-6 204	-25 200	-25 200	0	0,0 %
TOIMINTAKATE	**19 273**	**0**	**0**	**0**	**0,0 %**

Tulosalue: Liikennealueet

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	6 644	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-294 867	-311 200	-310 400	800	-0,3 %
TOIMINTAKATE	**-288 223**	**-311 200**	**-310 400**	**800**	**-0,3 %**

Tulosalue: Varikko

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	172 829	141 200	118 600	-22 600	-16,0 %
TOIMINTAKULUT	-332 615	-395 300	-390 500	4 800	-1,2 %
TOIMINTAKATE	**-159 786**	**-254 100**	**-271 900**	**-17 800**	**7,0 %**

Vesihuolto -taseyksikkö

Tehtävän kuvaus: Vesihuoltolain (681/2014) mukaan kunnan tulee erottaa vesihuolto kirjanpidossaan muista toiminnoista. Hankasalmen kunnan vesi- ja viemärilaitoksesta on muodostettu kirjanpidollisesti eriytetty taseyksikkö 1.1.2015 alkaen. Kunnanvaltuusto on tehnyt asiasta päätöksen 14.12.2015 (§ 46).

Taseyksikön talousarvion laadinnassa ja käsittelyssä noudatetaan kuntalain 110 §:n talousarviota ja -suunnitelmaa koskevia säännöksiä. Kirjanpidollisesti eriytetyn vesihuoltolaitoksen talousarvio sisältyy ympäristölautakunnan talousarvioon sekä koko kunnan talousarvioon.

Vesihuoltolaitoksen talousarvio laaditaan kalenterivuodeksi, ja taloussuunnitelma laaditaan vähintään kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Talousarviovuosi on suunnittelukauden ensimmäinen vuosi. Menot budjetoidaan suoriteperusteisesti tai vastaavalla tavalla. Tulot budjetoidaan sille suunnitteluvuodelle, jolloin niiden kertymä on lopullinen.

Hankasalmen kunnan vesihuolto toimittaa asiakkailleen laatuvaatimukset täyttävää talousvettä sekä vastaanottaa ja käsittelee jätevettä.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	**945 618**	**962 200**	**961 100**	**-1 100**	**-0,1 %**
Myyntituotot / Liikevaihto	945 598	962 200	961 100	-1 100	-0,1 %
Muut toimintatuotot	20	0	0	0	0,0 %
TOIMINTAKULUT	**-656 478**	**-617 900**	**-637 000**	**-19 100**	**3,1 %**
Henkilöstökulut	-202 894	-187 500	-195 200	-7 700	4,1 %
Palvelujen ostot	-250 289	-227 100	-233 500	-6 400	2,8 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-187 066	-186 500	-188 900	-2 400	1,3 %
Muut toimintakulut	-16 229	-16 800	-19 400	-2 600	15,5 %
TOIMINTAKATE	**289 140**	**344 300**	**324 100**	**-20 200**	**-5,9 %**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-288 483	-289 200	-286 200	3 000	-1,0 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**657**	**55 100**	**37 900**	**-17 200**	**-31,2 %**

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Ulkoiset					
TOIMINTATUOTOT	891 006	910 000	907 500	-2 500	-0,3 %
TOIMINTAKULUT	-631 814	-595 300	-614 800	-19 500	3,3 %
TOIMINTAKATE	**259 193**	**314 700**	**292 700**	**-22 000**	**-7,0 %**
Sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	54 611	52 200	53 600	1 400	2,7 %
TOIMINTAKULUT	-24 664	-22 600	-22 200	400	-1,8 %
TOIMINTAKATE	**29 947**	**29 600**	**31 400**	**1 800**	**6,1 %**
Ulkoiset ja sisäiset					
TOIMINTATUOTOT	945 618	962 200	961 100	-1 100	-0,1 %
TOIMINTAKULUT	-656 478	-617 900	-637 000	-19 100	3,1 %
TOIMINTAKATE	**289 140**	**344 300**	**324 100**	**-20 200**	**-5,9 %**

Talousarvion 2027 perustelut:
Vesihuolto-taseyksikön talousarvio 2027 perustuu puhtaan talousveden toimintavarmuuden ja häiriöttömän

jakelun turvaamiseen sekä verkoston elinkaaren hallintaan. Vuonna 2027 jatketaan talousveden toimitusvarmuuteen liittyvää selvitystyötä ja toimenpiteiden valmistelua. Vesihuoltolaitoksen automaation logiikan uudistamista viedään eteenpäin, millä parannetaan prosessien hallittavuutta, etävalvontaa ja häiriötilanteisiin reagointia. Pumppaamoiden saneerauksia jatketaan suunnitelmallisesti, jotta käyttövarmuus paranee ja kunnossapitokustannukset pysyvät hallinnassa. Uuden vedenottamon edistämistä jatketaan: lupa-asioiden valmistelu ja viranomaiskäsittely etenevät, ja rakentamisen valmistelu käynnistetään lupatilanteen mukaisesti. Talousarviossa huomioidaan myös varautuminen, energiatehokkuus sekä asiakaspalvelun ja raportoinnin velvoitteet.

Henkilöstöresurssit	TP2025	TA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
Vakituiset	2,8	2,7	2,8	0,1	3,70%
Yhteensä	**2,8**	**2,7**	**2,8**	**0,1**	**3,70%**

Vesihuollon tehtävien hoitamiseen on käytettävissä yhteensä 2,8 henkilötyövuotta. Resurssi muodostuu kokoaikaisesta vesihuoltolaitoksen vastaavasta hoitajasta sekä osittaisista työpanoksista: vesihuoltolaitoksen hoitaja 0,8 htv, varikon työnjohtaja 0,5 htv, tekninen päällikkö 0,1 htv ja toimistosihteeri 0,4 htv. Henkilöstöresurssilla varmistetaan vesihuollon päivittäinen operointi, kunnossapito, asiakaspalvelu sekä hallinnolliset tehtävät.

Tavoitteet			
Turvallinen ja toimiva - Vesihuollon toimintavarmuuden varmistaminen			
Tavoite: Vesihuollon toimintavarmuus			
Toimenpiteet	Putkilinjojen harkitut uusimiset		
	Suunnitelmallinen kunnossapito		
	Uuden vedenottamon rakentaminen		
	Veden laadun seuranta		
	Vesiosuuskuntien toiminnan tukeminen		
Mittarit		**Lähtö**	**Tavoite**
Mittaamalla jäte- ja puhtaan veden laatutuloksia, toteutuma-%		0	100
Toimintavarmuus, yli 2 tuntia kestävien vesikatkojen määrä kpl/vuosi		0	0
Seurataan uuden vedenottamon toteutumista, toteutumis-%		0	100
Sitovuustaso	Lautakunta		

Keskeisimmät riskit ja riskienhallinta: Keskeisimmät riskit liittyvät veden laadun ja toimitusvarmuuden häiriöihin sekä verkostojen kuntoon. Vuoto- ja painevaihtelutilanteissa on saastumisriski erityisesti korjaustöiden yhteydessä, mikä voi aiheuttaa terveys- ja mainehaittaa. Ikääntyvä viemäriverkosto lisää ylivuotojen, tukosten ja vuotovesien riskiä sekä ympäristö- ja kustannusvaikutuksia. Toiminta-alueen pitkät välimatkat pidentävät reagointiaikoja ja nostavat kunnossapitokustannuksia. Veden riittävyyteen ja laatuun voivat vaikuttaa raakavesilähteen kapasiteetti, kuivat jaksot, kulutuspiikit ja prosessihäiriöt. Lisäksi onnettomuudet ja ilkivalta kriittisissä kohteissa (pumppaamot, säiliöt, automaatio, sähkönsyöttö) voivat aiheuttaa äkillisiä keskeytyksiä. Pieni henkilöstöresurssi on läpileikkaava riski, joka heikentää valvontaa, varahenkilöjärjestelyjä ja ennakoivaa kunnossapitoa.

Riskienhallinta painottuu ennakoivaan kunnossapitoon ja verkostojen saneerausohjelmaan, vuotovesien ja ylivuotojen vähentämiseen, varautumissuunnitelmiin (häiriötilanne- ja kriisiviestintä), vedenlaadun omavalvontaan ja näytteenottoon, kriittisten kohteiden suojaamiseen sekä automaation ja varavoiman toimintavarmuuteen. Henkilöstöriskiä hallitaan osaamisen varmistamisella, ohjeistuksilla ja yhteistyö-/ostopalvelujärjestelyillä.

Käyttötalouden tulot ja menot tulosalueittain/tulosyksiköittäin:

Tulosalue: Vesilaitos (taseyksikkö)

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	407 650	410 100	417 300	7 200	1,8 %
TOIMINTAKULUT	-208 940	-182 600	-193 200	-10 600	5,8 %
TOIMINTAKATE	**198 710**	**227 500**	**224 100**	**-3 400**	**-1,5 %**

Tulosalue: Viemärilaitos (taseyksikkö)

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	Muutos €	Muutos %
TOIMINTATUOTOT	537 968	552 100	543 800	-8 300	-1,5 %
TOIMINTAKULUT	-447 538	-435 300	-443 800	-8 500	2,0 %
TOIMINTAKATE	**90 430**	**116 800**	**100 000**	**-16 800**	**-14,4 %**

4. Tuloslaskelmaosa

4.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (Ulkoinen)

Tuloslaskelma (Ulk.)	TP2025	MTA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
TOIMINTATUOTOT	**3 858 259**	**3 228 800**	**3 071 900**	**3 071 900**	**3 071 900**	**3 071 900**
Myyntituotot / Liikevaihto	1 688 488	1 562 400	1 534 500	1 534 500	1 534 500	1 534 500
Maksutuotot	175 355	167 300	159 000	159 000	159 000	159 000
Tuet ja avustukset	366 857	299 300	201 300	201 300	201 300	201 300
Muut toimintatuotot	1 627 558	1 199 800	1 177 100	1 177 100	1 177 100	1 177 100
TOIMINTAKULUT	**-16 401 030**	**-16 471 700**	**-16 782 000**	**-16 342 000**	**-16 191 100**	**-16 342 000**
Henkilöstökulut	-9 036 649	-9 214 500	-9 441 300	-9 201 300	-9 201 300	-9 201 300
Palvelujen ostot	-3 231 326	-3 311 600	-3 283 900	-3 083 900	-2 933 000	-3 083 900
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 629 701	-1 646 800	-1 686 600	-1 686 600	-1 686 600	-1 686 600
Avustukset	-859 893	-991 600	-1 130 000	-1 130 000	-1 130 000	-1 130 000
Muut toimintakulut	-1 643 461	-1 307 200	-1 240 200	-1 240 200	-1 240 200	-1 240 200
TOIMINTAKATE	**-12 542 771**	**-13 242 900**	**-13 710 100**	**-13 270 100**	**-13 119 200**	**-13 270 100**
VEROTULOT	**10 195 183**	**10 510 000**	**10 420 000**	**10 567 000**	**10 775 000**	**10 962 000**
VALTIONOSUUDET	**4 410 212**	**3 778 100**	**3 698 000**	**3 698 000**	**3 698 000**	**3 698 000**
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	**205 084**	**177 600**	**228 000**	**228 000**	**228 000**	**228 000**
Korkotuotot	35 126	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Muut rahoitustuotot	243 403	234 600	269 000	269 000	269 000	269 000
Korkokulut	-73 204	-64 000	-61 000	-61 000	-61 000	-61 000
Muut rahoituskulut	-241	-13 000	0	0	0	0
VUOSIKATE	**2 267 708**	**1 222 800**	**635 900**	**1 222 900**	**1 581 800**	**1 617 900**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	**-1 735 303**	**-1 700 000**	**-1 589 600**	**-1 589 600**	**-1 589 600**	**-1 589 600**
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 735 303	-1 700 000	-1 589 600	-1 589 600	-1 589 600	-1 589 600
SATUNNAISET ERÄT	**-76 098**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Satunnaiset tuotot	61 998	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut	-138 096	0	0	0	0	0
TILIKAUDEN TULOS	**456 307**	**-477 200**	**-953 700**	**-366 700**	**-7 800**	**28 300**
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**456 307**	**-477 200**	**-953 700**	**-366 700**	**-7 800**	**28 300**

Tuloslaskelman tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
Toimintatulot / toimintamenot, %	23,5	19,6	18,3	18,8	18,9	18,8
Vuosikate / Poistot. %	131	71,9	40	76,9	99,5	101,8
Vuosikate, euro/asukas	511	277	145	282	367	377
Kertynyt ylijäämä (alijäämä)	3 382 000	2 904 800	1 951 100	1 584 400	1 576 600	1 604 900
Asukasmäärä vuoden lopussa	4 438	4 412	4 390	4 340	4 310	4 290

Tuloslaskelma (Ulkoinen ja sisäinen)

Tuloslaskelma (Ulk. ja Sis.)	TP2025	MTA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
TOIMINTATUOTOT	**6 348 353**	**5 611 400**	**5 467 600**	**5 467 600**	**5 467 600**	**5 467 600**
Myyntituotot / Liikevaihto	2 985 287	2 789 600	2 759 900	2 759 900	2 759 900	2 759 900
Maksutuotot	175 355	167 300	159 000	159 000	159 000	159 000
Tuet ja avustukset	366 857	299 300	201 300	201 300	201 300	201 300
Muut toimintatuotot	2 820 853	2 355 200	2 347 400	2 347 400	2 347 400	2 347 400
TOIMINTAKULUT	**-18 891 124**	**-18 854 300**	**-19 177 700**	**-18 737 700**	**-18 586 800**	**-18 737 700**
Henkilöstökulut	-9 036 649	-9 214 500	-9 441 300	-9 201 300	-9 201 300	-9 201 300
Palvelujen ostot	-4 389 305	-4 480 600	-4 448 100	-4 248 100	-4 097 200	-4 248 100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 696 200	-1 707 600	-1 748 900	-1 748 900	-1 748 900	-1 748 900
Avustukset	-859 893	-991 600	-1 130 000	-1 130 000	-1 130 000	-1 130 000
Muut toimintakulut	-2 909 078	-2 460 000	-2 409 400	-2 409 400	-2 409 400	-2 409 400
TOIMINTAKATE	**-12 542 771**	**-13 242 900**	**-13 710 100**	**-13 270 100**	**-13 119 200**	**-13 270 100**
VEROTULOT	**10 195 183**	**10 510 000**	**10 420 000**	**10 567 000**	**10 775 000**	**10 962 000**
VALTIONOSUUDET	**4 410 212**	**3 778 100**	**3 698 000**	**3 698 000**	**3 698 000**	**3 698 000**
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	**205 084**	**177 600**	**228 000**	**228 000**	**228 000**	**228 000**
Korkotuotot	35 126	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Muut rahoitustuotot	243 403	234 600	269 000	269 000	269 000	269 000
Korkokulut	-73 204	-64 000	-61 000	-61 000	-61 000	-61 000
Muut rahoituskulut	-241	-13 000	0	0	0	0
VUOSIKATE	**2 267 708**	**1 222 800**	**635 900**	**1 222 900**	**1 581 800**	**1 617 900**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	**-1 735 303**	**-1 700 000**	**-1 589 600**	**-1 589 600**	**-1 589 600**	**-1 589 600**
SATUNNAISET ERÄT	**-76 098**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Satunnaiset tuotot	61 998	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut	-138 096	0	0	0	0	0
TILIKAUDEN TULOS	**456 307**	**-477 200**	**-953 700**	**-366 700**	**-7 800**	**28 300**
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**456 307**	**-477 200**	**-953 700**	**-366 700**	**-7 800**	**28 300**

4.2 Verotulot

Verotulot (Ulk.)	TP2025	MTA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
VEROTULOT	**10 195 183**	**10 510 000**	**10 420 000**	**10 567 000**	**10 775 000**	**10 962 000**
Kunnan tulovero	7 430 531	7 718 000	7 761 000	7 864 000	8 028 000	8 171 000
Kiinteistövero	1 628 142	1 618 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 136 510	1 174 000	1 059 000	1 103 000	1 147 000	1 191 000
Muut verotulot	0	0	0	0	0	0

4.3 Veroprosentit

Talousarvion laadinnan lähtökohtina on ollut se, ettei verotuksen tasoon tehdä muutoksia. Tuloveroprosentti säilyy siten vuoden 2025 tasossa ollen 9,4 %. Myös muut veroprosentit säilyivät ennallaan.

4.4 Valtionosuudet

Valtionosuudet (Ulk.)	TP2025	MTA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
VALTIONOSUUDET	**4 410 212**	**3 778 100**	**3 698 000**	**3 698 000**	**3 698 000**	**3 698 000**
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	3 343 047	2 814 600	2 676 000	2 676 000	2 676 000	2 676 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	327 958	215 500	218 300	218 300	218 300	218 300
Muut valtionosuudet	0	0	0	0	0	0
Verotulomenetysten korvaus	739 207	748 000	803 700	803 700	803 700	803 700

5. Investointisuunnitelma 2027–2030

Investointiraja 10 000 euroa (arvonlisäveroton). Sitovuustaso valtuustoon nähden: rakennukset ja rakennelmat hankekohtainen, liikennealueet yhteensä ja muut investointikohteet lautakuntakohtainen.

Kunta yhteensä	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Hankasalmen kunta investoinnit						
Menot	-825 000	-756 000	-526 000	-570 000	-360 000	-3 037 000
Tulot	35 000	35 000	0	0	0	70 000
Netto	-790 000	-721 000	-526 000	-570 000	-360 000	-2 967 000

Koko kunta ryhmittäin	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Maa- ja vesialueet						
Menot	-40 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-80 000
Netto	-40 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-80 000
Rakennukset						
Menot	-175 000	-95 000	0	0	0	-270 000
Tulot	35 000	35 000	0	0	0	70 000
Netto	-140 000	-60 000	0	0	0	-200 000
Kiinteät rakenteet ja laitteet						
Menot	-542 000	-586 000	-431 000	-515 000	-295 000	-2 369 000
Netto	-542 000	-586 000	-431 000	-515 000	-295 000	-2 369 000
Koneet ja kalusto						
Menot	-68 000	-65 000	-85 000	-45 000	-55 000	-318 000
Netto	-68 000	-65 000	-85 000	-45 000	-55 000	-318 000

Kunnanhallitus yhteensä	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Kunnanhallituksen investoinnit						
Menot	-40 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-80 000
Tulot	0	0	0	0	0	0
Netto	-40 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-80 000

Kunnanhallitus investoinneittain	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Kunnanhallituksen investoinnit						
Maa- ja vesialueet	**-40 000**	**-10 000**	**-10 000**	**-10 000**	**-10 000**	**-80 000**
Aseman vanhan Sale-kiinteistön muokkaus	-30 000					-30 000
Kiinteän omaisuuden osto	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-50 000

Sivistyslautakunta yhteensä	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Sivistyslautakunnan investoinnit						
Menot	-58 000	-45 000	-55 000	-45 000	-55 000	-258 000
Tulot	0	0	0	0	0	0
Netto	-58 000	-45 000	-55 000	-45 000	-55 000	-258 000

Sivistyslautakunta investoinneittain	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Sivistyslautakunnan investoinnit						
Koneet ja kalusto	**-58 000**	**-45 000**	**-55 000**	**-45 000**	**-55 000**	**-258 000**

Suunnistuskartat			-10 000		-10 000	-20 000
Lukion ykkösille kannettavat tietokoneet	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-100 000
Liikuntapaikkojen varustaminen	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	-75 000
ICT hankinnat kouluille	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-50 000
Varhaiskasvatuksen kalustohankinnat	-13 000					-13 000

Ympäristötoimi yhteensä	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Ympäristötoimen investoinnit						
Menot	-727 000	-701 000	-461 000	-515 000	-295 000	-2 699 000
Tulot	35 000	35 000	0	0	0	70 000
Netto	-692 000	-666 000	-461 000	-515 000	-295 000	-2 629 000

Ympäristötoimi investoinneittain	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030	TS2031	2027-2031
Ympäristötoimen investoinnit						
Rakennukset ja rakennelmat	**-140 000**	**-60 000**				**-200 000**
Monitomitalon laajennus, kuntosali	-140 000	-60 000				-200 000
Puistot- ja yleiset alueet	**-30 000**	**-30 000**	**-80 000**	**-30 000**	**-30 000**	**-200 000**
Pellisenrannan liikuntapuiston pysäköintialue			-50 000			-50 000
Puistot ja leikkialueet	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-100 000
Latupohjien perusparannus	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-50 000
Liikennealueet	**-232 000**	**-290 000**	**-206 000**	**-295 000**	**-85 000**	**-1 108 000**
Amiraalintie (225 m)				-70 000	-25 000	-95 000
Kaskitie (166 m) - Honkatie (116 m)		-110 000		-30 000		-140 000
Leppäkuja (193 m)	-16 000					-16 000
Mäntyrannantie (260 m)			-86 000	-25 000		-111 000
Riukulantie osa 2 (195 m)				-75 000	-20 000	-95 000
Salontie (200 m)				-60 000	-20 000	-80 000
Viertotie			-55 000	-15 000		-70 000
Kaavateiden perusparannus (vuotuinen)	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-50 000
Kaavateiden päällysteiden uusiminen	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-50 000
Katuval. saneerausohj.	-30 000	-30 000	-30 000			-90 000
Näreikönkujan peruskorjaus (200 m)	-20 000					-20 000
Villenkujan peruskorjaus 2/2 (260 m)	-76 000	-50 000				-126 000
Kulmatien peruskorjaus (170 m)		-45 000	-15 000			-60 000
Etelärinteentien peruskorjaus (280 m)	-70 000	-35 000				-105 000
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	**-280 000**	**-266 000**	**-145 000**	**-190 000**	**-180 000**	**-1 061 000**
Ilmastuskompressorit				-60 000		-60 000
Jätevesilaitoksen siirtoputkisto					-50 000	-50 000
Lietteen kuivaimen saneeraus	-20 000	-30 000				-50 000
Virtausmittarit		-16 000				-16 000
Vuotovesikartoitus		-25 000				-25 000
Ylävesisäiliön saneeraus	-15 000					-15 000
Talojohdot ja uudet linjat	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-50 000
Viemäripumppujen uusiminen	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-100 000
Vesihuoltolaitoksen logiikan uusiminen	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-100 000
Vesihuoltoverkon saneeraus	-80 000	-80 000	-80 000	-80 000	-80 000	-400 000
Vesiverkoston ilmanpoistoventtiilien uusiminen	-15 000	-15 000	-15 000			-45 000
Uusi vedenottamo	-100 000	-50 000				-150 000
Koneet ja kalusto	**-10 000**	**-20 000**	**-30 000**			**-60 000**
Laitoshuollon kalustohankinnat	-10 000		-10 000			-20 000

Konekeskuksen kalustohankinnat		-20 000	-20 000			-40 000

6. Rahoitusosa

Rahoituslaskelma (1 000 €)	TP2025	MTA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
Toiminnan rahavirta	**2 082**	**1 223**	**636**	**1 223**	**1 582**	**1 590**
Vuosikate	2 267	1 223	636	1223	1582	1590
Satunaiset erät	-76					
Tulorahoituksen korjauserät	-109					
Investointien rahavirta	**-670**	**-1 054**	**-790**	**-700**	**-700**	**-700**
Investointimenot	-755	-1 082	-825	-700	-700	-700
Rahoitusosuudet investointimenoihin	53	28	35			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	32					
Toiminnan ja investointien rahavirta	**1 412**	**169**	**-154**	**523**	**882**	**890**
Rahoituksen rahavirta	**-607**	**-588**	**-588**	**-418**	**-218**	**-26**
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset						
Antolainasaamisten vähennykset						
Lainakannan muutokset	-588	-588	-588	-418	-218	-26
Pitkäaikaisten lainojen lisäys						
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-588	-588	-588	-418	-218	-26
Lyhytaikaisten lainojen muutos						
Oman pääoman muutokset						
Muut maksuvalmiuden muutokset	-19					
Rahavarojen muutos	**805**	**-419**	**-742**	**105**	**664**	**864**
Vaikutus maksuvalmiuteen	805	-419	-742	105	664	864
Rahavarojen muutos						
Rahavarat 31.12.	4 133	3 714	2 972	3077	3741	4605
Rahavarat 1.1.	3 328	4133	3714	2972	3077	3741

Rahoituslaskelma tunnusluvut (1 000 €)	TP2025	MTA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
Toim. ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta	**7 735**	**5 090**	**4 150**	**2 564**	**2 832**	**2 310**
Investointien tulorahoitus, %	323	116	81	175	226	227
Lainanhoitokate	3,5	2,0	1,1	2,7	5,9	19,3
Kassan riittävyys, pv	85	80	64	67	82	98
Asukasluku	4 438	4 412	4 390	4340	4310	4290

7. Talousarvion 2027 liitteet

7.1 Henkilöstösuunnitelma 2027

Kunnanhallitus henkilöstösuunnitelma	MTA2026	TA2027	Muutos	Muutos %
Luottamushenkilö- ja henkilöstöhallinto	**2,30**	**2,30**	**0,00**	**0,00%**
Kunnanjohtaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Palvelujohtaja	0,50	0,50	0,00	0,00%
Pääluottamusmies	0,40	0,40	0,00	0,00%
Työsuojelupäällikkö	0,16	0,16	0,00	0,00%
Työsuojeluvaltuutettu	0,24	0,24	0,00	0,00%
Työllistäminen	**1,00**	**1,00**	**0,00**	**0,00%**
Työllisyyskoordinaattori	1,00	1,00	0,00	0,00%
Elinkeinopalvelut	**0,50**	**0,50**	**0,00**	**0,00%**
Viestintäsuunnittelija	0,50	0,50	0,00	0,00%
Kuljetussuunnittelu	**0,50**	**0,50**	**0,00**	**0,00%**
Kuljetussuunnittelija	0,50	0,50	0,00	0,00%
Yleis-ja taloushallinto	**5,50**	**4,50**	**-1,00**	**-18,18%**
Toimistosihteeri	1,00	1,00	0,00	0,00%
Talousjohtaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Kirjanpitäjä	1,00	1,00	0,00	0,00%
Palkanlaskija	1,50	0,50	-1,00	-66,67%
Ostolaskusihteeri	0,50	0,50	0,00	0,00%
Viestintäsuunnittelija	0,50	0,50	0,00	0,00%
ICT-palvelut	**2,00**	**2,00**	**0,00**	**0,00%**
ICT-palveluvastaava	1,00	1,00	0,00	0,00%
ICT-asiantuntija	1,00	1,00	0,00	0,00%
Kunnnanhallitus yhteensä	**11,80**	**10,80**	**-1,00**	**-8,47%**

Sivistys henkilöstösuunnitelma	MTA2026	TA2027	Muutos	Muutos %
Sivistystoimen hallinto	**1,61**	**1,85**	**0,24**	**14,91%**
Sivistystoimenjohtaja	0,85	0,85	0,00	0,00%
Toimistosihteeri (hallinto)	0,76	1,00	0,24	31,58%
Koulutuspalvelut	**70,60**	**66,01**	**-4,59**	**-6,50%**
Peruskoulun rehtori	0,75	0,75	0,00	0,00%
Apulaisrehtori	0,75	0,75	0,00	0,00%
Lehtori	8,00	8,00	0,00	0,00%
Luokanopettaja	10,00	9,70	-0,30	-3,00%
Erityisluokanopettaja	2,00	2,48	0,48	24,00%
Erityisopettaja	4,00	3,00	-1,00	-25,00%
Päätoiminen tuntiopettaja (sis. 2 hankeopettajaa)	16,00	15,50	-0,50	-3,13%
Päätoiminen tuntiopettaja (erityisluokanopettaja)	2,00	0,00	-2,00	-100,00%
Päätoiminen tuntiopettaja (erityisopettaja)	1,00	2,00	1,00	100,00%
Päätoiminen tuntiopettaja (erityisopettaja,hanke)	1,00	0,50	-0,50	-50,00%
Sivutoiminen tuntiopettaja	2,00	1,00	-1,00	-50,00%
Hanketyöntekijä	1,37	0,50	-0,87	-63,50%
Lukion rehtori	0,25	0,25	0,00	0,00%
Luokion apulaislehtori	0,25	0,25	0,00	0,00%
Lehtori	5,00	5,00	0,00	0,00%
Koulusihteeri	1,00	1,00	0,00	0,00%
Kasvatusohjaaja	0,44	0,83	0,39	88,64%

Koulunkäynninohjaaja	10,92	11,55	0,63	5,77%
Koulunkäynninohjaaja/avustaja	3,72	2,80	-0,92	-24,73%
Perusopet. aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori	0,15	0,15	0,00	0,00%
Hyvinvointipalvelut	**22,99**	**23,15**	**0,16**	**0,70%**
Hyvinvointipäällikkö/kansalaisopiston rehtori	0,65	0,65	0,00	0,00%
Suunnittelijaopettaja (kansalaisopisto)	0,56	0,56	0,00	0,00%
Opistosihteeri	0,90	0,90	0,00	0,00%
Kansalaisopiston sivutoimiset tuntiopettajat	10,00	9,70	-0,30	-3,00%
Kulttuurituottaja	0,35	0,35	0,00	0,00%
Kirjastonjohtaja	1,00	0,80	-0,20	-20,00%
Kirjastonhoitaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Kirjastovirkailija	1,00	1,00	0,00	0,00%
Kirjastovirkailija/sivukirjastot	1,00	1,00	0,00	0,00%
Liikuntasihteeri	0,44	0,44	0,00	0,00%
Liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori	1,00	1,00	0,00	0,00%
Liikunnanohjaaja, ma	0,00	0,45	0,45	0,00%
Uimaopettajat ja kentänhoitajat	0,30	0,30	0,00	0,00%
Nuorisotyöntekijä	1,50	1,50	0,00	0,00%
Koulun nuorisotyöntekijä (hanke)	0,29	0,50	0,21	72,41%
Vastaava työpajaohjaaja (hanke)	1,00	1,00	0,00	0,00%
Työpajaohjaaja (hanke)	1,00	1,00	0,00	0,00%
Etsivä nuorisotyöntekijä (hanke)	1,00	1,00	0,00	0,00%
Varhaiskasvatuspalvelut	**31,49**	**33,46**	**1,97**	**6,26%**
Varhaiskasvatuspäällikkö/päiväkodin johtaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Päiväkodin johtaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Varhaiskasvatuksen kiertävä erityisopettaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Varhaiskasvatuksen opettaja	6,00	6,80	0,80	13,33%
Varhaiskasvatuksen sosionomi	1,00	1,00	0,00	0,00%
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	16,00	16,98	0,98	6,13%
Varhaiskasvatuksen resurssilastenhoitaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Perhepäivähoitaja	4,00	4,58	0,58	14,50%
Ryhmäavustaja	0,39	0,00	-0,39	-100,00%
Opistosihteeri (varhaiskasvatuksen laskutus	0,10	0,10	0,00	0,00%
Sivistyslautakunta yhteensä	**126,69**	**124,47**	**-2,22**	**-1,75%**

Ympäristölautakunta henkilöstösuunnitelma	MTA2026	TA2027	Muutos	Muutos %
Konsernin kiinteistöhallinto	**2,40**	**2,40**	**0,00**	**0,00%**
Kiinteistöjohtaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Kanslisti	0,00	0,00	0,00	0,00%
Toimistosihteeri	0,40	0,40	0,00	0,00%
Asuntosihteeri	1,00	1,00	0,00	0,00%
Infrapalvelut	**7,60**	**7,60**	**0,00**	**0,00%**
Tekninen päällikkö	0,90	0,90	0,00	0,00%
Toimistosihteeri	0,20	0,20	0,00	0,00%
Varikon työnjohtaja	0,50	0,50	0,00	0,00%
Yhdyskuntarakentaja	4,00	4,00	0,00	0,00%
Liikuntapaikkahoitaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Viheraluiden hoitaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Vesihuolto	**2,70**	**2,80**	**0,10**	**3,70%**
Vesi- ja viemärilaitoksen vastaava hoitaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Vesi- ja viemärilaitoksen hoitaja	0,70	0,80	0,10	14,29%
Varikon työnjohtaja	0,50	0,50	0,00	0,00%

Tekninen päällikkö	0,10	0,10	0,00	0,00%
Toimistosihteeri	0,40	0,40	0,00	0,00%
Siivouspalvelut	**10,20**	**10,20**	**0,00**	**0,00%**
Siivoustyönjohtaja	0,50	0,50	0,00	0,00%
Laitoshuoltaja	9,70	9,70	0,00	0,00%
Kiinteistöhuolto	**5,00**	**5,00**	**0,00**	**0,00%**
Kiinteistötyönjohtaja	1,00	1,00	0,00	0,00%
Kiinteistönhoitaja	4,00	4,00	0,00	0,00%
Ruokapalvelu	**4,50**	**4,50**	0,00	0,00%
Ravitsemistyönjohtaja	0,50	0,50	0,00	0,00%
Emäntä	1,00	1,00	0,00	0,00%
Ravitsemistyöntekijä	3,00	3,00	0,00	0,00%
Ympäristölautakunta yhteensä	**32,40**	**32,50**	**0,10**	**0,31%**

7.2 Kunnan tuki yritystoiminnalle 2027

Muut yritykset

Tuki myönnetään arvonlisäveron sisältäville kustannuksille. Seuraavia tukia voivat saada ne hankasalmelaiset yritykset, jotka toimivat Hankasalmella ja työllistävät työvoimaa Hankasalmen kunnan alueella. Yrityksen kotipaikkakuntamerkintä Hankasalmelle ei siis yksin oikeuta näihin yritystukiin, vaan yrityksen on toimittava ja työllistettävä Hankasalmella, jotta on näihin oikeutettu.

• Koulutustuki
Yrittäjän toimialaan liittyvistä kurssimaksuista korvataan 50 %, enintään 400 euroa/vuosi

• Yrityksen kehittämistuki
Konsultointikustannuksista tai niihin rinnastettavista toimista, jotka kohdistuvat yrityksen kehittämiseen, korvataan 50 %, enintään 400 euroa/vuosi, mikäli rahoitusta ei ole mahdollista saada/saatu muista lähteistä.

• Messu/näyttelypaikkatuki
50 % enintään 300 euroa/näyttelykerta. Tuki voidaan myöntää kahteen tapahtumaan/yritys/vuosi. (Tuki koskee näyttelypaikan vuokraa)

• Teollisuusmaan myynti
Teollisuusmaata myytäessä peritään valtuuston kulloinkin vahvistama hinta ja vesihuollon liittymismaksu.

Maatilayritykset

Maaseudun yrityskohtaisen koulutus-, neuvonta- ja suunnittelutuen maksuperusteet vuonna 2024. Tuki myönnetään arvonlisäveron sisältäville kustannuksille.

• Tilakohtaiset suunnitelmat
Salaojitussuunnitelma 50 % enintään 300 euroa/suunnitelma

• Erikoistuotantosuunnitelma
Perustamis-, tuotanto-, markkinointi-, yms. suunnitelma 70 %, enintään 350 euroa/tuotannonala

• Tuotantorakennussuunnitelma
50 %, enintään 1.500 euroa/suunnitelma

• Metsätaloussuunnitelma 20 %, enintään 250 euroa/suunnitelma.
Tuettavaan osuuteen voi sisällyttää neuvojan matkakorvaukset, postimaksut ja vastaavat palvelun saamisen edellytyksenä olevat kustannukset.

• Tuettujen maksullisten lomapäivien tuki
3 euroa/lomittajatyötunti

Maksatus

Avustuksia on haettava kirjallisesti. Avustus maksetaan jälkikäteen ja hakemukseen on liitettävä kuittijäljennökset suoritetuista maksuista tai muu selvitys toimenpiteen toteutumisesta. Avustuksia laitetaan maksuun kolme kertaa vuodessa: huhtikuussa, elokuussa ja joulukuussa.

7.3 Avustukset talousarviossa 2027

Kunnanhallitus avustukset	TA2026	TA2027	Muutos	Muutos %
Luottamushenkilöhallinto				
Joukkoliikenteen tukeminen	139 000	150 000	11 000	8%
Elinkeinopalvelut				
Yleisavustus 4H:lle	11 000	11 000	0	0%
4H, toimistohuoneen siivous ja vuokra	5 800	5 800	0	0%
9-kesätyöllistämiseen 4H:lle	3 000	3 000	0	0%
Hankasalmelaisten nuorten työllistämiseen (4H)	15 000	15 000	0	0%
Stipendit ensimmäisen tutkinnon suorittaneille hankasalmelaisille	17 000	17 000	0	0%
Haja-asutusalueen vesihuolto	30 000	30 000	0	0%
Seurantalojen ylläpitoavustukset	3 500	3 500	0	0%
Kotiseutuyhdistys museokylä ylläpito	5 000	5 000	0	0%
Tuet yrityksille	11 800	11 800	0	0%
Kylätoimikuntien avustukset	500	500	0	0%
Tuet maatilayrityksille	2 000	2 000	0	0%
Tuettujen maksullisten lomapäiven tuki	7 000	7 000	0	0%
Kunnallinen työllistäminen				
Kuntalisä 200 euroa/kk järjestöille työttömän työllistämisestä yritykset/yhdistykset/järjestöt, jos työllistävät pitkäaikaistyöttömän väh. 60% työajalla	5 000	5 000	0	0%
Kunnanhallitus avustukset	**255 600**	**266 600**	**11 000**	**4%**

Sivistyslautakunta avustukset	TA2026	TA2027	Muutos	Muutos %
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut				
Avustukset yhteisöille ja yrityksille	19 000	19 000	0	0%
Sivistyslautakunta avustukset	**19 000**	**19 000**	0	0%

Ympäristölautakunta avustukset	TA2026	TA2027	Muutos	Muutos %
Liikennealueet				
Yksityisteiden kunnossapito- ja perusparannukset	90 000	90 000	0	0%
Ympäristölautakunta avustukset	**90 000**	**90 000**	**0**	**0%**

Kunta yhteensä avustukset	TA2026	TA2027	Muutos	Muutos %
Kaikki yhteensä	**364 600**	**375 600**	**11 000**	**3%**

Talousarviossa on muitakin avustuksia kuin tässä luettelossa mainitut sekä avustuksia, jotka ovat lakisääteisiä, esimerkiksi lasten kotihoidon tuki.

7.4 Kuljetuskustannukset 2027

Kuljetuskustannukset (euroa)	TA2024	TA2025	TA2026	TA2027
Joukkoliikenne	**50 000**	**118 000**	**139 000**	**150 000**
Koulukuljetukset	**676 200**	**629 000**	**595 000**	**511 500**
11-vuotinen oppivelvollisuus	120 000	95 000	76 000	37 000
esi- ja perusopetus	522 200	502 000	502 000	452 000
lukio	34 000	32 000	17 000	22 500
Kuljetuskustannukset yhteensä	**726 200**	**747 000**	**734 000**	**661 500**